

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος: Η εξέλιξη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην Ελλάδα, οι πτυχές των φύλων και η σχέση τους με τα κοινωνικά δίκτυα.

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή: Ματσούκης Ηλίας

Αριθμός Μητρώου: 5372

Όνοματεπώνυμο Υπεύθυνης Καθηγήτριας: Γιαννακοπούλου

Αναστασία

Μάρτιος 2024

Καστοριά

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract.....	5
<u>Κεφάλαιο 1ο: Διακρίσεις βασικών όρων: Βιολογικό φύλο, Ταυτότητα φύλου, έκφραση φύλου και οι διάφοροι σεξουαλικοί προσανατολισμοί .....</u>	<u>6</u>
1.1 Τα διαφορετικά “φύλα” και οι διαστάσεις τους.	6
1.1.1 Βιολογικό φύλο και η σχέση του με το κοινωνικό φύλο.....	6
1.1.2 Ταυτότητα φύλου.....	7
1.1.3 Εκδήλωση φύλου	9
1.2 ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και διάφοροι σεξουαλικοί προσανατολισμοί.....	9
Κεφάλαιο 2ο: Ιστορική αναδρομή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας ανά τον κόσμο και στην Ελλάδα και τα δεδομένα του ρυθμιστικού πλαισίου ως προς την κοινότητα.	11
2.1 Ιστορική αναδρομή και γεγονότα ορόσημα ανά τον κόσμο	11
2.1.1 Γεγονός του “Stonewall”	12
2.2 Ιστορική αναδρομή και γεγονότα ορόσημα στην Ελλάδα	12
2.3 Ελληνική Νομοθεσία ως προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα με δεδομένα ανά τα χρόνια.....	13
2.3.1 Το ψήφισμα «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις» της 16ης Φεβρουαρίου του 2024 και το παρασκήνιο στο Ελληνικό Κοινοβούλιο	15
2.4 Παγκόσμια Νομοθεσία σχετικά με τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και οι έντονες διαφοροποιήσεις της.....	20
Κεφάλαιο 3ο:	
ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και η σχέση της με τα κοινωνικά δίκτυα.....	21

3.1 Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα στο δικό της ηλεκτρονικό “ασφαλή” χώρο, στα Κοινωνικά Δίκτυα.....	21
3.2 Δυνατότητες των κοινωνικών δικτύων για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και προτεινόμενες αλλαγές.....	23
Κεφάλαιο 4ο: Εξηγώντας τα “στερεότυπα” και τις “προκαταλήψεις”	24
4.1 Στερεότυπα και Προκαταλήψεις	24
4.2 Η δημιουργία των προκαταλήψεων και το κοινωνικό φαινόμενο του “Othering”	24
4.3 Οι περιπτώσεις εμφάνισης του Λόγου Μίσους και οι επιπτώσεις του ...	25
Κεφάλαιο 5ο: Λόγος Μίσους και Διαδίκτυο	27
5.1 Το διαδίκτυο και τα Νέα Μέσα Επικοινωνίας	27
5.1.1 Η συνδημιουργία περιεχομένου και η διαδραστικότητα στο διαδίκτυο	27
5.2 Φαινόμενα του διαδικτύου	28
5.2.1 Διαδικτυακές κοινότητες και Λόγος Μίσους.....	28
5.2.2 Ανωνυμία στο Διαδίκτυο.....	29
5.2.3 Αρνητικές επικοινωνιακές δυνατότητες του Διαδικτύου	29
5.3 Επιπτώσεις του Λόγου Μίσους και ρυθμιστικό πλαίσιο των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης	30
5.3.1 Λόγος Μίσους στον διαδικτυακό χώρο και τα Μ.Μ.Ε. σε εθνικό επίπεδο	31
5.3.2 Θέσπιση του Αντιρατσιστικού Νόμου στην Ελλάδα.....	32
5.4 Η κοινωνική δομή της Ελλάδας και η αλληλεπίδρασή της με τα Μ.Μ.Ε.	33
5.5 Πιθανές λύσεις του προβλήματος	34
Κεφάλαιο 6ο: Μεθοδολογία της Έρευνας.....	35

6.1 Σκοποί της Έρευνας.....	35
6.2 Περιγραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων.....	36
6.3 Αποτελέσματα της Έρευνας	39
Κεφάλαιο 7 ^ο : Περιγραφική Ανάλυση της Έρευνας.....	54
7.1 Περιγραφική Ανάλυση της Έρευνας με Πίνακες και σχολιασμό.....	54
7.2 Γενικά στοιχεία και αποτελέσματα	77
7.3 Επιλογικός Σχολιασμός	79
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	81
Ελληνική Βιβλιογραφία	87
Ηλεκτρονικές πηγές	87

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί η εμφάνιση, η εξέλιξη και η δομή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην Ελλάδα αλλά και στον κόσμο, η αρχή διεκδίκησης ίσων δικαιωμάτων και ο ανοικτός εορτασμός της διαφορετικότητας, η παρουσίαση όλων των πτυχών του όρου ομπρέλα “φύλο”, η δημιουργία ασφαλών ηλεκτρονικών κοινοτήτων που ώθησαν την ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ των μελών της κοινότητας, καθώς και στην ανταλλαγή συναισθημάτων, απόψεων και ιδεολογιών που με τη σειρά τους οδηγούν στην αναπτυσσόμενη προσπάθεια μεταβολής της κυριαρχίας των ετεροκακανονικών αντιλήψεων και συμπεριφορών, στις εκφάνσεις των Κοινωνικών Δικτύων. Θα μελετηθούν θεωρητικά ακόμα, η μεταβολή του τρόπου αλληλεπίδρασης των ανθρώπων παγκοσμίως έπειτα από την έλευση του διαδικτύου, δηλαδή της πληροφόρησης και της περαιτέρω κοινωνικοποίησής τους, η εμφάνιση ποικίλων κοινωνικών φαινομένων, όπως τα Στερεότυπα και οι Προκαταλήψεις, το “Othering”, καθώς και η εμφάνιση, η διάδοση και η ανάπτυξη του Λόγου Μίσους στον εξω-διαδικτυακό και εσω-διαδικτυακό χώρο, ενώ και θα αναφερθεί η κοινωνική δομή της Ελλάδας και η ροή της χρήσης του διαδικτύου από τους χρήστες του σε εθνικό επίπεδο.

Το παραπάνω θέμα επιλέχθηκε πρωτίστως λόγω της προσωπικής μου συμμετοχής στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, ενώ ακόμη, επιθυμώ να παρουσιάσω και να αναλύσω τον καταλυτικό

ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν τα Ηλεκτρονικά Κοινωνικά Μέσα στην περαιτέρω κοινωνικοποίηση, στην απελευθέρωση, καθώς και στην εύρεση της προσωπικής ταυτότητας των μελών της Κοινότητας.

Abstract

The purpose of this paper is to study the appearance, evolution and structure of the LGBTI+ community in Greece but also globally, the beginning of claiming equal rights and the open celebration of diversity, the presentation of all aspects of the umbrella term "gender", the creation of safe online communities that encouraged the development of communication between the LGBTI+ community members, as well as the exchange of feelings, opinions and ideologies which furthermore, lead to the growing effort to change the dominance of heteronormative perceptions and behaviours in the manifestations of Social Networks. They would be also theoretically analysed, the change in the way people interact worldwide after the advent of the internet, namely their forms of information and socialisation, the appearance of numerous social phenomena, such as Stereotypes and Prejudices, the "Othering" phenomenon, whereas the appearance, the spread and development of Hate Speech in the extra-internet and intra-internet space, while the social structure of Greece and the flow of the use of the internet by its users at the national level would be additionally mentioned.

Ευχαριστίες

Επιθυμώ να εκφράσω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην πραγματική οικογένεια για εμένα, δηλαδή τους φίλους μου, για την αδιαπραγμάτευτη στήριξή τους, καθώς και προς όλους όσους με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο, προσέφεραν πληροφορίες και στήριξη σε εμένα, με σκοπό την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης εργασίας, ενώ και σε όλους τους συμμετέχοντες των δύο ερωτηματολογίων, διότι δίχως αυτούς, η παρούσα εργασία δεν θα διέθετε όλα τα δεδομένα που διαθέτει.

Διακρίσεις βασικών όρων: Βιολογικό φύλο, Ταυτότητα φύλου, έκφραση φύλου και οι διάφοροι σεξουαλικοί προσανατολισμοί

1.1 Τα διαφορετικά “φύλα” και οι διαστάσεις τους.

1.1.1 Βιολογικό φύλο και η σχέση του με το κοινωνικό φύλο

Ο όρος βιολογικό φύλο άγεται από τα βιολογικά χαρακτηριστικά μεταξύ αρσενικών και θηλυκών εάν αναφερόμαστε σε ένα δίπολο φύλων, άρα στις διαφορές που προκύπτουν στα γεννητικά όργανα, και αργότερα, στην αναπαραγωγική διαδικασία (Ann Oakley, 1985).

Αντιθέτως, κοινωνικό φύλο ονομάζουμε την πολιτισμική δημιουργία της κοινωνικής ταξινόμησης του τι θεωρούμε ανδρικό και γυναικείο. Σύμφωνα με τον Rober Stoller το 1968, κοινωνικό φύλο ορίζουμε “την ποσότητα του ανδρισμού ή της θηλυκότητας που βρίσκεται σε ένα άτομο”. Το ερώτημα “τι σημαίνει να αισθάνεσαι άνδρας ή γυναίκα” έρχεται να απαντήσει ο όρος της ταυτότητας του φύλου που οδηγεί με τη σειρά του στο κριτήριο της αυτοκατηγοριοποίησης (American Psychological Association, 2018; Wood & Eagly, 2015). Σύμφωνα με τους Susan Kessler και Wendy McKenna (1985), τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί η τάση του έντονου ενδιαφέροντος προς την κοινωνική διάσταση του φύλου, εφόσον έχει πλέον θεωρηθεί ως όρος ομπρέλα προσδίδοντας το χαρακτηριστικό της έμφυλης κοινωνικής κατασκευής. Στο προαναφερόμενο χαρακτηριστικό, η Judith Butler (1993) κάνει

λόγο πως το ίδιο το βιολογικό φύλο αποτελεί κοινωνική κατασκευή και αναπτύσσεται μέσω δραματουργικής επιτέλεσης από την στιγμή ορόσημο της ερώτησης του φύλου ενός νεογέννητου και το χρονικό πλαίσιο έπειτα. Άρα, γίνεται αντιληπτό πως το φύλο είναι μια μετα-ανθρώπινη επινόηση που ακολουθείται από μια έμφυλη διδαχή του τι είναι αρσενικό ή θηλυκό γενετικό σύστημα και τι σημασία έχει αργότερα αυτό στο ίδιο το άτομο μέσα στα κοινωνικά δεδομένα. Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Connell (1987), εκφράζει το φύλο ως μια μη σταθερή ταυτότητα, μία ιδιότητα που δημιουργείται και αλλάζει με τις διαφορετικές αλληλεπιδράσεις που βιώνει το άτομο.

1.1.2 Ταυτότητα φύλου

Μέσω του ορισμού “Ταυτότητα Φύλου” ορίζεται το προσωπικό εσωτερικό συναίσθημα ενός ατόμου ως προς το φύλο του (gender). Ενδέχεται η ταυτότητα φύλου να είναι ίδια με το βιολογικό φύλο που έχει δοθεί σε έναν άνθρωπο (sex) σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του σώματός του με γνώμονα την επιστήμη όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Όμως, η παραπάνω παρατήρηση δεν εκφράζει όλους τους ανθρώπους. Για το παραπάνω δεδομένο, ορίζεται η λέξη cisgender (cis male ή cis female) και εκφράζει τα άτομα τα οποία ορίζουν την ταυτότητα φύλου τους συμπίπτοντας το βιολογικό τους φύλο. Αντιστρόφως, τα άτομα τα οποία δεν χρησιμοποιούν τον ίδιο προσδιορισμό φύλου με το βιολογικό τους, αυτοπροσδιορίζονται ως διεμφυλικοί (διεμφυλικός άνδρας και διεμφυλική γυναίκα, ή trans άνδρας και trans γυναίκα). Οι παραπάνω λέξεις πρέπει να χρησιμοποιούνται ως επίθετα πριν την αναφορά της προσδιορισμένης ταυτότητας φύλου από το ίδιο το άτομο και δεν πρέπει να συγχέονται σε καμία περίπτωση με τα βιολογικά φύλα. Λόγου χάριν, μία διεμφυλική (ή trans) γυναίκα είναι ένα άτομο που έχει αυτοπροσδιοριστεί ως γυναίκα, ενώ διαθέτει ως βιολογικό φύλο το ανδρικό (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020: 68).

Επιπλέον, τα άτομα δύνανται να νιώθουν την ταυτότητα φύλου τους μέσω και των δύο πλευρών του φύλου και να έχουν την ταυτότητα ενός άνδρα ή μιας γυναίκας. Επίσης, ενδιαφέρον και σημαντικό δεδομένο είναι πως εντοπίζεται η πιθανότητα τα άτομα να μην δύνανται να προσδιοριστούν ως άνδρας ή γυναίκα. Σε αυτή την περίπτωση, τα άτομα δύνανται να θεωρηθούν ως non-binary, ένας ορισμός ομπρέλα που εμπεριέχει ξεχωριστές ταυτότητες φύλου που δεν “χωρούν” στις καθιερωμένες ανδρικές ή γυναικείες. Πιο συγκεκριμένα, ένα

άτομο μπορεί να θεωρεί την ταυτότητα φύλου του ασταθή (πιο συνήθης έκφραση, gender-fluid), να θεωρεί την ταυτότητα φύλου του ένα συνδυασμό δύο ταυτοτήτων φύλου (bi-gender) ή και να θεωρεί και να αισθάνεται έλλειψη ταυτότητας φύλου (agender) κτλ. Όλες οι προαναφερθείσες ταυτότητες non-binary εντάσσονται στη διεμφυλική ομπρέλα υπό την κοινή λογική των εννοιών που αναλύθηκαν όσον αφορά τους ορισμούς trans και cis, και δομήθηκαν διότι στην πολυποικιλότητα του ανθρώπινου είδους δεν δύναται όλα τα άτομα τα οποία δεν αυτοορίζουν την ταυτότητα φύλου τους με το αρσενικό ή το θηλυκό φύλο να είναι διεμφυλικοί. Δηλαδή, κάποιοι άνθρωποι αυτοπροσδιορίζονται ως διεμφυλικοί, ενώ άλλοι αυτοπροσδιορίζονται ως μη cis.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ο όρος gender non-conforming που εκφράζει τα άτομα στα οποία η ταυτότητα φύλου τους δεν συγχαίεται με το βιολογικό τους φύλο, ενώ ακόμη, πιθανόν είναι ότι η εκδήλωση φύλου τους να είναι μη ταυτόσημη με εκείνη του βιολογικού ανδρικού ή γυναικείου φύλου. Gender non-conforming άτομα είναι αυτά που βρίσκονται εκτός του φάσματος αρσενικό ή θηλυκό, καθώς και τα άτομα που εκδηλώνουν μία ταυτότητα φύλου, όχι όμως με τον τετριμμένο τρόπο έκφρασης που έχει ορίσει η κοινωνία σύμφωνα με το βιολογικό τους φύλο. Άτομα που βρίσκονται σε περίοδο αναζήτησης της ταυτότητας φύλου τους δύναται να χρησιμοποιούν τον όρο “questioning” για την περίοδο αυτή που αναζητούν την αναφερόμενη ταυτότητα (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020: 69). Σε καμία περίπτωση, ενώ γνωρίζουμε έναν αυτοπροσδιορισμό ενός ατόμου από τους παραπάνω, να κάνουμε υποθέσεις για άλλους όρους που ορίσαμε.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, έγινε αντιληπτό ότι η ταυτότητα φύλου δεν αρμόζει να συσχετίζεται με το βιολογικό φύλο, το φύλο δηλαδή που απονεμήθηκε σε ένα άτομο κατά τη γέννησή του και δεν αρμόζει επιπλέον, να συσχετίζεται με μια καθιερωμένη έκφραση φύλου (ανδρική ή γυναικεία). Συμπληρωματικά, το δεδομένο από ποιο ή ποια φύλα ένα άτομο αισθάνεται έλξη (σεξουαλικός προσανατολισμός), δεν είναι απαραίτητο να σχετίζεται με τις υπόλοιπες ταυτότητές του, ενώ και δεν θεωρείται απαραίτητο να συγχέεται η συναισθηματική έλξη με τη σεξουαλική. Τέλος, οι ίντερσεξ ατομικότητες “είναι ένα εύρος γκάμας των ανατομικών ιδιοτήτων του φύλου και όχι μια αμετάβλητη, αδιαίρετη ομάδα. (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020: 74)”.

1.1.3 Εκδήλωση φύλου

Ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας στον όρο «ομπρέλα» του φύλου, είναι η εκδήλωση του φύλου. Οποιαδήποτε κοινωνική έκφραση όπως η κόμμωση, η ένδυση, ο τρόπος επικοινωνίας και ο τρόπος που “κυκλοφορεί” ένα άτομο δημιουργούν την εκδήλωση φύλου του. Η πιο συνηθισμένη και αποδεκτή εκδήλωση φύλου είναι εκείνη η οποία είναι περισσότερο όμοια με το βιολογικό φύλο και συνδέεται έντονα με τα πρότυπα της κυρίαρχης κοινωνίας. Ενώ δεν είναι αρμόζον να συνδέουμε την εκδήλωση φύλου με άλλες κοινωνικές ταυτότητες, τέτοια περιστατικά εικασίας συμβαίνουν συχνότερα στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, διότι συχνά “στιγματίζουν” όμοιες τάσεις αυτών προς την ταυτότητα φύλου και του σεξουαλικού προσανατολισμού, όταν η εκδήλωση φύλου ξεχωρίζει από την κυρίαρχη καθιερωμένη νόρμα των βιολογικών φύλων. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία βάσιμη επιστημονική συσχέτιση των κοινωνικών ταυτοτήτων και σε καμία περίπτωση δεν αρμόζει να προβαίνουμε σε υποθέσεις για άλλες ταυτότητες με αφορμή την εκδήλωση φύλου. «Οι άνθρωποι εκδηλώνονται έτσι όπως νιώθουν πιο ανέμελα και έχει σημασία για τον εαυτό τους – το συγκεκριμένο, γίνεται να συμπίπτει με τις κοινωνικές νόρμες για το φύλο τους, ή και όχι. (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020: 69-70)».

1.2 ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και διάφοροι σεξουαλικοί προσανατολισμοί

Σύμφωνα με τον όρο ΛΟΑΤΚΙ+, εννοούμε τα άτομα τα οποία προσδιορίζονται ως Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι, Τρανς, Κουίρ και Ίντερσεξ. Οι παραπάνω προσδιορισμοί λαμβάνουν υπόψη την ταυτότητα φύλου, καθώς και τον σεξουαλικό προσδιορισμό των ατόμων. Σε γενικό πλαίσιο, είναι ένας όρος που δύναται να χρησιμοποιήσει ένα άτομο που αυτοορίζεται ως μη ετεροφυλόφιλο.

Πιο συγκεκριμένα

Λεσβίες: είναι οι γυναίκες που νιώθουν σωματική, ρομαντική και συναισθηματική έλξη για άλλες γυναίκες. Κάποιες λεσβίες προτιμούν να χαρακτηρίζονται ως ομοφυλόφιλες.

Ομοφυλόφιλοι: περιλαμβάνει τους ανθρώπους που νιώθουν σωματική και συναισθηματική έλξη για άτομα του ίδιου φύλου.

Αμφιφυλόφιλοι: είναι οι άνθρωποι που νιώθουν σωματική και συναισθηματική έλξη για άτομα του ίδιου φύλου ή για άτομα διαφορετικού φύλου. Οι άνθρωποι ίσως να νιώθουν αυτή την έλξη με διαφορετικούς τρόπους και σε διαφορετικό βαθμό στη διάρκεια της ζωής τους. Οι αμφιφυλόφιλοι δεν είναι ανάγκη να έχουν ιδιαίτερες σεξουαλικές εμπειρίες.

Τρανς: αυτός ο όρος αφορά ανθρώπους των οποίων η ταυτότητα του φύλου και/ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι διαφορετικά από το φύλο της γέννησής τους. Πολλά τρανς άτομα λαμβάνουν ορμονική θεραπεία έτσι ώστε το σώμα τους να έρθει σε ισορροπία με την ταυτότητα του φύλου. Κάποιοι κάνουν και ανάλογες χειρουργικές επεμβάσεις. Φυσικά, αυτό δεν ισχύει για όλους τους τρανς ανθρώπους. Η ταυτότητα ενός τρανς δεν εξαρτάται μόνο από την εξωτερική εμφάνιση ή τις χειρουργικές επεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις οι οποίες σχετίζονται με τη φυλομετάβαση (τη μετάβαση του φύλου γέννησης με την ταυτότητα φύλου τους) θεωρούνται ιδιαίτερα αγενείς, μέσα και έξω από την κοινότητα και δεν αρμόζει να θέτονται εάν το ίδιο το άτομο δεν έχει κάνει σχετική αναφορά.

Queer: αυτός ο όρος χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους που ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός δεν είναι αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος. Τυπικά, για ένα queer άτομο οι όροι λεσβία, ομοφυλόφιλος και αμφιφυλόφιλος είναι πολύ περιοριστικοί με πολλά στοιχεία που πιστεύουν ότι δεν τους αντιπροσωπεύουν. Μερικοί άνθρωποι χρησιμοποιούν τον όρο queer για να περιγράψουν την ταυτότητα του φύλου και/ή την έκφραση του φύλου. Βέβαια, για πολλά άτομα ο όρος queer είναι υποτιμητικός, ωστόσο στη νεανική κοινότητα είναι ιδιαίτερα συχνός.

Ίντερσεξ: είναι τα άτομα τα οποία έχουν διαφορές στο εσωτερικό και στο εξωτερικό αναπαραγωγικό τους σύστημα, με αποτέλεσμα να μην έχουν τα τυπικά χαρακτηριστικά του θηλυκού ή του αρσενικού. Επίσης, υπάρχουν και άνθρωποι που ψάχνουν να βρουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους, βρίσκονται δηλαδή σε διαδικασία curiosity.

Ιστορική αναδρομή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας ανά τον κόσμο και στην Ελλάδα και τα δεδομένα του ρυθμιστικού πλαισίου ως προς την κοινότητα.

2.1 Ιστορική αναδρομή και γεγονότα ορόσημα ανά τον κόσμο

Οι πρώτες μορφές διεκδίκησης δικαιωμάτων και διαμόρφωσης πολιτικών συλλογικοτήτων της σημερινής ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, αναφέρονται στις Η.Π.Α. την δεκαετία του '70 λόγω συσπείρωσης μεμονωμένων καταπιεσμένων κοινωνικών ομάδων. Αξίζει να αναφερθεί ακόμη πως υπήρξε ένα γενικό κλίμα κοινωνικού ακτιβισμού στην ίδια χώρα, ήδη από τη δεκαετία του 1960 οπότε και υφίστατο χώρος ανάπτυξης και περαιτέρω κοινωνικών διεκδικήσεων.

Ένα δυσάρεστο δεδομένο έκανε την έλευσή του με σκοπό να πλήξει κυρίως την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα τη δεκαετία του 1980, η εμφάνιση του πανδημικού ιού HIV, εντούτοις αυτό, καθώς και η προσπάθεια εύρεσης πιθανής θεραπείας αυτού (αντιρετροϊκή θεραπεία) τη δεκαετία του 1990, λειτούργησαν καταλυτικά ώστε να μεταποιηθεί η αντίληψη σχετικά με την ομοσεξουαλική επιθυμία (Hammack et al., 2012: 164). Αισίως, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία θετική τάση της πολιτικής προς τα δικαιώματα γάμου και περισσότερων δικαιωμάτων γενικότερα, η οποία προσφέρει μια εικόνα της σύγχρονης πολιτικής ατζέντας των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων (Hammack et al., 2011: 164).

Στη σημερινή πραγματικότητα, αναλόγως τον τόπο και με διαφορετικό τρόπο, και έπειτα από ποικίλες διαφορές επιστημόνων και τετριμμένες πεποιθήσεις της κοινωνίας, παρατηρείται μια βελτιωτική στάση ως προς τις κινητοποιήσεις και, αργότερα, τις νομοθεσίες σχετικά με τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Τέτοιες πράξεις αποτελούν τα Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (Pride), και τα αιτήματα περί συμφώνου συμβίωσης και τεκνοθεσίας αντίστοιχα.

2.1.1 Γεγονός του “Stonewall”

Το 1969 στη Νέα Υόρκη, ένα περιστατικό ορόσημο, έμελλε να αποτελέσει την αφορμή για τη διαμόρφωση του πρώτου pride event. Αστυνομικοί της πόλης, εισέβαλλαν στο επονομαζόμενο μπαρ “Stonewall Inn” με πρόφαση την παράνομη διανομή αλκοόλ, ενώ αργότερα συνέβησαν συγκρούσεις και χειροδικίες, με έντονη αντίδραση του κόσμου (Key Dates for Lesbian, gay, bi and Trans Equality). Συνεπώς, σύντομα την εποχή εκείνη, συσπειρώθηκε επίσημα το πρώτο ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα (“Γκέι Απελευθερωτικό Μέτωπο”) με σκοπό την διεκδίκηση βασικών δικαιωμάτων, την αίτηση παύσης των ενοχλήσεων από την αστυνομία, καθώς και την διεκδίκηση προστατευτικών νομοθεσιών προς την κοινότητά τους. Το αμέσως επόμενο έτος, οργανώθηκε πορεία αλληλεγγύης με αφορμή το συμβάν που έλαβε χώρα τότε στο μπαρ και λόγω αυτού, πραγματοποιήθηκε η πρώτη έμπρακτη κίνηση όσον αφορά αυτό που ονομάζουμε σήμερα πορεία υπερηφάνειας (pride parade). Φυσικά, η αναφερόμενη πορεία δεν διέθετε χαρακτηριστικά των σημερινών εκδηλώσεων, καθώς τα χαρακτηριστικά αυτά αναπτύχθηκαν με την πάροδο των χρόνων και μέσω της σταδιακής απελευθέρωσης της έκφρασης της διαφορετικότητας. Επίσημη ημέρα ομοφυλοφιλικής υπερηφάνειας ορίζεται η 28η Ιουνίου, ενώ και ολόκληρος ο μήνας Ιούνιος δέχεται καπιταλιστική εκμετάλλευση από πληθώρα εταιρειών που προωθούν προϊόντα “υπερηφάνειας”, ενώ την υπόλοιπη χρονιά ενδεχομένως να μην κάνουν κάποια άλλη ενέργεια υποστήριξης προς τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

2.2 Ιστορική αναδρομή και γεγονότα ορόσημα στην Ελλάδα

Όσον αφορά την Ελλάδα, πρώτη απόπειρα δημιουργίας εκδήλωσης υπερηφάνειας έγινε από το “Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλοφίλων Ελλάδος (Α.Κ.Ο.Ε.)” την 28η Ιουνίου του 1980, ωστόσο μόλις το 2005 καθιερώθηκε στην Αθήνα το Athens Pride, και αργότερα, το 2012 στη Θεσσαλονίκη, το Thessaloniki Pride. Άξιο γεγονός αναφοράς αποτελεί η επιλογή της Θεσσαλονίκης για την φιλοξενία του EuroPride το 2020, φεστιβάλ το οποίο δυστυχώς ακυρώθηκε εξαιτίας της έλευσης της πανδημίας του Covid-19, όμως ανανεώθηκε για το 2024.

Αυξητική τάση παρατηρείται ως προς τα δικαιώματα της κοινότητας μόλις τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, με τη θέσπιση του συμφώνου συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών και τη

νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου. Εντούτοις, η καθημερινή ζωή των ατομικοτήτων της κοινότητας περιέχει χλευασμούς, στερεότυπα και προκαταλήψεις από την πλειονότητα της ελληνικής συντηρητικής κοινωνίας. Μεταξύ αυτών, υβρισμοί, περιστατικά σωματικής βίας και λόγοι μίσους από πρόσωπα με ισχυρό βήμα, σύμφωνα με την παρωχημένη πλευρά της κοινωνίας, όπως για παράδειγμα ο λόγος του ιερέα πατέρα Αμβρόσιου ο οποίος πρότεινε ανοιχτά στον κόσμο να δρα ρατσιστικά προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

2.3 Ελληνική Νομοθεσία ως προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα με δεδομένα ανά τα χρόνια

Αξιοαναφερθέν δεδομένο είναι πως στην Ελλάδα η ομοφυλοφιλία αποποινικοποιήθηκε νωρίτερα από πληθώρα άλλων χωρών του Δυστικού κόσμου, το 1951, συγκριτικά με την Φινλανδία και την Αυστρία το 1971, τη Νορβηγία το 1972, το Βέλγιο το 1974, την Ισπανία το 1978, τη Γαλλία το 1982, ενώ και τη Γερμανία το 1994. Έπειτα από την αποποινικοποίηση και τον αποχαρακτηρισμό της ομοφυλοφιλίας από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας το 1990 από ασθένεια, η Ελλάδα το 2009 θέσπισε τον νόμο 3669/2009 (ΦΕΚ 105/Α/1.7.2009) που εφαρμόζει την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση και την παροχή τους σε αγαθά και υπηρεσίες. Επιπρόσθετα, ψηφίστηκε ο νόμος 3896/2010 (ΦΕΚ 207/Α/8.12.2010) που εφαρμόζει την ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες και στα δύο φύλα σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, ενώ και ο νόμος 4443/2016 (ΦΕΚ 232/Α/9.12.2016) που σκοπός του ορίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης και καταπολέμησης των διακρίσεων. Οι παραπάνω νόμοι ποινικοποιούν τους παρακάτω όρους: «άμεση διάκριση», «έμμεση διάκριση», «παρενόχληση», «διάκριση λόγω σχέσης» και «διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών» και στοχεύουν στην ίση μεταχείριση ως προς την απασχόληση ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

Το Προεδρικό Διάταγμα του 178 του 2014 προσθέτει στο -συστημένο από το 2012- Τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας τον σκοπό να προλαμβάνει και να διώκει «αδικήματα που διαπράττονται σε βάρος προσώπων ή ομάδας προσώπων αποκλειστικά και μόνο λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της αναπηρίας τους»

(Π.Δ. 178/2014 – ΦΕΚ 281/Α/31.12.2014). Το ίδιο έτος ο νόμος 4285/2014 (ΦΕΚ Α'191/10.9.2014) τροποποίησε τον 927/1979 θέτοντας ποινές για όποιον κάνει δημόσια υποκίνηση βίας και μίσους, και συγκεκριμένα «όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων...» (άρθρο 1 του 4285/2014 ΦΕΚ Α'191/10.9.2014).

Ακόμα, έκπληξη αποτελεί το γεγονός πως η Ελλάδα νομιμοποίησε την ομοφυλοφιλία αρκετά νωρίτερα από πληθώρα άλλων χωρών, όμως νομικές ρυθμίσεις όπως το σύμφωνο συμβίωσης θεσπίστηκαν κατά πολύ αργότερα συγκριτικά με τα πρότυπα των Ευρωπαϊκών χωρών. Το αναφερόμενο σύμφωνο νομοθετήθηκε στην Ελλάδα το 2015 με το νόμο 4356/2015 ΦΕΚ Α'181/24.12.2015 από την τότε Συγκυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ. Εκδήλωση ενδιαφέροντος αποτελεί και ένας ακόμη νόμος, ο 4491/2017 ΦΕΚ Α/152/13.10.2017 ο οποίος ορίζει τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, τα δικαιώματα του προσώπου με βάση την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου, αλλά και το δικαίωμα στη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου ο οποίος θεσπίστηκε από την ίδια Διακυβέρνηση, ενώ το δικαίωμα στην “συγγενική” αναδοχή από ένα ομόφυλο ζευγάρι καθιερώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 4538/2018 – ΦΕΚ 85/Α/16-5-2018 και άρθρο 8, όπου αναφέρεται πως «κατάλληλοι για να γίνουν ανάδοχοι, ...είναι οικογένειες που αποτελούνται από συζύγους ή έχοντες συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, με ή χωρίς παιδιά, ή μεμονωμένα άτομα, άγαμα, ή διαζευγμένα, ή σε χηρεία, με ή χωρίς παιδιά, που μπορεί να είναι συγγενείς εξ αίματος οποιοδήποτε βαθμού με το ανήλικο τέκνο (συγγενική αναδοχή)».

Ωστόσο, προσφάτως, πιο συγκεκριμένα τον Ιανουάριο του 2019 η Επιτροπή όσον αφορά την Αναθεώρηση του Συντάγματος, πρότεινε την μετατροπή του Άρθρου 5 που αφορούσε την προσθήκη του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών του φύλου. Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου αυτού θα οριζόταν συμπληρωματικά ότι: «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Μέσω της παραπάνω αλλαγής, θα θεσπιζόταν η απαγόρευση διάκρισης εξαιτίας φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Εντούτοις

το Ελληνικό Κοινοβούλιο καταψήφισε την τροποποίηση αυτή, προκαλώντας τη Διεθνή Αμνηστία να τοποθετηθεί με Δελτίο Τύπου: «Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την βαθιά της απογοήτευση για την αποτυχία του ελληνικού κοινοβουλίου να παραπέμψει προς αναθεώρηση το Άρθρο 5, παράγραφος 2, του ελληνικού Συντάγματος, το οποίο εγγυάται την προστασία όλων όσων βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς διακρίσεις. Η αναθεώρηση αυτής της διάταξης θα διασφάλιζε ότι θα εδραιώνονταν και στο Σύνταγμα, οι δεσμεύσεις της Ελλάδας σύμφωνα με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλα διεθνή όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σχετικά με το απαγορευμένο έδαφος διακρίσεων. Είναι πραγματικά ανησυχητικό το γεγονός ότι η Ελλάδα απέτυχε να διευρύνει αυτό το έδαφος, και να συμπεριλάβει το φύλο, την ταυτότητα φύλου, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την αναπηρία, την ηλικία και τη συμμετοχή σε εθνική μειονότητα». Ποικίλες απουσίες νομοθετημάτων υφίσταντο στο Ελληνικό Δίκαιο σχετικά με ζητήματα που σχετίζονται με τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, λόγω χάριν η έλλειψη αναγνώρισης γονεϊκών δικαιωμάτων στις ομόφυλες οικογένειες, εκτός του δικαιώματος της αναδοχής, ενώ και η απουσία επισημοποίησης πολιτικού γάμου των αναφερόμενων ζευγαριών, γεγονός που αποτελούσε μέγιστη διάκριση μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2024.

2.3.1 Το ψήφισμα «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις» της 16ης Φεβρουαρίου του 2024 και το παρασκήνιο στο Ελληνικό Κοινοβούλιο

Την 1^η Φεβρουαρίου του 2024, με δεκατρία άρθρα καταθέεται το νομοσχέδιο της Νέας Δημοκρατίας με τίτλο «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις». Μέσω αυτού, επιχειρήθηκε η κατοχύρωση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ και δικαιωμάτων που αρμόζει να προσφέρει ένα σύγχρονο και προοδευτικό Κράτος προς τους πολίτες του. Πιο συγκεκριμένα, το σχέδιο νόμου προβλέπει την δυνατότητα από ομόφυλα ζευγάρια να συνάπτουν την πράξη του πολιτικού γάμου, συνάμα με όλες τις σύμφωνες με το γεγονός διατάξεις, ενώ διασφαλίζει την ίση πρόσβαση των ομόφυλων ζευγαριών στο Εργατικό Δίκαιο. Επίσης, ενδυναμώνει την προστασία από διακρίσεις, διασφαλίζοντας την ίση μεταχείριση στους τομείς κοινωνικής προστασίας, πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην ίση παροχή υπηρεσιών. Κατ' επέκταση, μέσω της νομοθετικής κάλυψης της ισότητας στον πολιτικό γάμο, παρέχεται ταυτόχρονα και η ισότητα στα δικαιώματα των

παιδιών των ομόφυλων ζευγαριών, τα οποία ήδη υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία, αφαιρώντας έτσι την διάκριση του μη αναγνωρισμένου γονέα να αναλάβει το τέκνο σε περίπτωση θανάτου του ενός αναγνωρισμένου γονέα, ενώ και το ίδιο το παιδί να έχει δικαίωμα στην κληρονομιά αν ο οποιοσδήποτε γονέας του φύγει από την ζωή, καθώς και ο κάθε γονέας εκ των δύο να είναι σε θέση να πάει το παιδί του στο νοσοκομείο, να έχει το κάθε δικαίωμα να το επισκέπτεται και να το φροντίζει, ενώ και ο κάθε γονέας να έχει τις ίδιες υποχρεώσεις σε επιδόματα ανατροφής, σε περίπτωση χωρισμού του ομόφυλου ζευγαριού. Αξιοσημείωτο δεδομένο αποτελεί και η κατοχύρωση του δικαιώματος των ομόφυλων ζευγαριών στην υιοθεσία, εφόσον ρυθμίζεται η ισότητα ως προς τον πολιτικό γάμο μέσω του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου που το εμπεριέχει, δηλαδή των σχέσεων της συγγένειας, παρόλο που δεν περιλαμβάνεται σε ξεχωριστό άρθρο. Από την άλλη πλευρά, δεν προσφέρεται το δικαίωμα της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, ή όπως είναι περαιτέρω γνωστή, της παρένθετης κύησης στα ομόφυλα ζευγάρια με την αιτιολογία ότι «η Ελλάδα δεν θα γίνει χώρος πειραμάτων...», ενδεχομένως με απώτερο σκοπό την αποφυγή δημιουργίας ισχυρών αντιδράσεων της συντηρητικής σφαίρας του Κοινοβουλίου και της κοινωνίας. Τέλος, άτομα του ίδιου φύλου που έχουν δημιουργήσει σύμφωνα συμβίωσης, δύνανται μέσα σε έναν χρόνο από την εφαρμογή του νέου σχεδίου νόμου, να πραγματοποιήσουν πολιτικό γάμο και σε αντίστοιχη δήλωση στο ληξιαρχείο όπου και έχει συναφθεί το σύμφωνο, να θέσουν σε ισχύ την πράξη του γάμου αναδρομικά σύμφωνα με τον χρόνο που είχε συναφθεί το σύμφωνο συμβίωσης.

Λίγο αργότερα, συγκεκριμένα στις 16 Φεβρουαρίου 2024, ψηφίστηκαν με μεγάλη πλειοψηφία όσων βουλευτών παρευρέθηκαν στην ψηφοφορία, συγκεκριμένα 175 βουλευτές, έναντι 77 οι οποίοι ψήφισαν κατά και 2 «παρών» εκ της συνολικής παρουσίας 254 βουλευτών, αυτές οι ιδιαίτερα σημαντικές νομοθετικές διατάξεις. Οι αναφερόμενες νομοθετικές πρωτοβουλίες οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν και ως μεταρρυθμιστικές κατατέθηκαν από το κυβερνών κόμμα της Νέας Δημοκρατίας του οποίου όμως, μόνον 106 βουλευτές υπερψήφισαν, 21 ψήφισαν κατά, ενώ 31 βουλευτές του κόμματος απείχαν από την κρίσιμη αυτή ψηφοφορία, που διακύβευε Ανθρώπινα Δικαιώματα, έπειτα από προτροπή του ίδιου του Πρωθυπουργού, ο οποίος είχε αναφέρει χαρακτηριστικά πως όσοι βουλευτές του κόμματός του δεν συμφωνούν με τις αναφερόμενες διατάξεις, μπορούν να διατηρήσουν μία «αξιοπρεπή» στάση απέχοντας από την ψηφοφορία. Ο επικεφαλής της Κοινοβουλευτικής ομάδας της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Σωκράτης Φάμελλος ανέφερε ότι η δήλωση αυτή είναι ανεύθυνη, αφού οι Βουλευτές έχουν εκλεχθεί ώστε να είναι εντός της Ολομέλειας και να εξυπηρετούν το

Κοινοβούλιο και τις διαδικασίες του. Μεταξύ άλλων, τόνισε ότι «...η μη στήριξη του νομοσχεδίου από βουλευτές και υπουργούς δείχνει ένα πρόβλημα σταθερότητας της κυβέρνησης.», καθώς και αιτιολογήθηκε γιατί ζητήθηκε, σύμφωνα με πηγές του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., το αίτημα της ονομαστικής ψηφοφορίας, «προκειμένου να αναδειχθούν οι «ρωγμές» που υπάρχουν στις τάξεις της πλειοψηφίας...». Μεγάλη εντύπωση προκάλεσε η σκληρή ομιλία του πρώην πρωθυπουργού του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας, Αντώνη Σαμαρά εναντίον του νομοσχεδίου κάνοντας λόγο ότι η επικύρωση ίσων κοινωνικών δικαιωμάτων από το Κράτος στα ομόφυλα ζευγάρια δεν αποτελεί κατοχύρωση «ανθρώπινου δικαιώματος», ότι αλλάζει ριζικά ο «ορισμός της οικογένειας» και πως καταργείται η πυρηνική οικογένεια.

Αντιθέτως και χαρακτηριστικά, αξίζει να αναφερθεί ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις πέρασαν κατά πλειοψηφία με την καθοριστική στήριξη των προοδευτικών κομμάτων της Αντιπολίτευσης της χώρας, δηλαδή εκτός από το κυβερνών κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, οι τροπολογίες υπερψηφίστηκαν από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α., το ΠΑ.ΣΟ.Κ., την Πλεύση Ελευθερίας και του νέου κομματικού σχηματισμού της Νέας Αριστεράς, εφόσον έκαναν λόγο για άρση σοβαρών διακρίσεων λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, καθώς έκαναν επίσης λόγο για αυτονόητη υπεράσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και ότι αναφερόμαστε, μεταξύ άλλων σε «...μία πολύ σημαντική στιγμή, μια στιγμή χαράς που κανείς δεν έχει το δικαιώματα να την απομειώνει...».

Ο Πρωθυπουργός, Κυριάκος Μητσοτάκης, από το βήμα της Βουλής, εξέφρασε ότι οι συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις αποτελούν «σημαντικό βήμα για την δημοκρατία μας, με τη στήριξη περισσότερων του ενός κομμάτων», ενώ και εκφράστηκε περαιτέρω λέγοντας ότι «η κοινωνία διαθέτει πολύ μεγαλύτερη ωριμότητα, πολύ μεγαλύτερη νηφαλιότητα από αρκετά κόμματα και αρκετούς πολιτικούς», καθώς και ότι αρμόζει «να αντιμετωπίσουμε όλοι μαζί, με ευθύνη, μια υπαρκτή κοινωνική πραγματικότητα, αίροντας, με τόλμη, μια σοβαρή για τη δημοκρατία μας ανισότητα». Ακόμη, τονίστηκε στην ίδια ομίλια ότι αρμόζει «Να προστατεύσουμε αυτονόητα δικαιώματα παιδιών με την “ασπίδα” των γονιών τους και με μια αναγκαία προσθήκη στο οικογενειακό δίκαιο να αποδώσουμε επιτέλους δικαιοσύνη και στην καθημερινότητα συμπολιτών μας του ίδιου φύλου. Να καταστούν επιτέλους “ορατοί” γύρω μας άνθρωποι έως τώρα “αόρατοι”. Και, μαζί τους, πολλά παιδιά να βρουν επιτέλους τη θέση που τους ταιριάζει, δίπλα σε όλα τα άλλα». Μέσω επαναλαμβανόμενων εκφράσεων, έγινε λόγος πως «η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση είναι και χρήσιμη αλλά και αναγκαία», καθώς κάνοντας την παραπάνω αναφορά, ήταν πολύ σημαντικό να τονιστεί στην θρησκευτική ιεραρχία ότι: «Ο θρησκευτικός γάμος αποτελεί θρησκευτικό μυστήριο και αποκλειστική

υπόθεση της Εκκλησίας, τις θέσεις της οποίας η πολιτεία ασφαλώς και σέβεται, με βάση όμως πάντα τους διακριτούς ρόλους των δύο θεσμών...».

Από την άλλη πλευρά, έντονη κριτική ασκήθηκε από τον επικεφαλής του ΠΑ.ΣΟ.Κ., Νίκου Ανδρουλάκη στην Κυβέρνηση και τον ίδιο τον Πρωθυπουργό, κάνοντας λόγο ότι ο δεύτερος «...θέλει να εμφανίζεται ως μεταρρυθμιστής, μιας μεταρρύθμισης όμως που δεν στηρίζει ούτε το ίδιο του το κόμμα». Άσκησε επιπρόσθετα κριτική, λέγοντας ότι όσον αφορά την αναφερόμενη Κυβέρνηση, το 2015, μόλις οι 19 εκ των 75 τότε βουλευτών της είχαν ψηφίσει εκείνο το νομοσχέδιο (αυτό του Συμφώνου Συμβίωσης), ενώ το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στάθηκε αρωγός σε εκείνη την νομοθετική πρωτοβουλία την οποία είχαν ψηφίσει όλοι οι Βουλευτές του, καθώς και όλες οι προοδευτικές δυνάμεις εκείνου του Κοινοβουλίου, μαζί με το «Ποτάμι» και την «Ένωση Κεντρώων». Έγινε ακόμα αναφορά ότι το κυβερνόν κόμμα, δεν ψήφισε και πάλι ένα άλλο μείζον νομοθετικό βούλευμα, αυτό της νομικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου και του δικαιώματος αναδοχής σε ομόφυλα ζευγάρια, αμφισβητώντας έτσι την προοδευτική δομή του κόμματος της Ν.Δ. του οποίου, αναφέρθηκε από τον κύριο Ανδρουλάκη, ο υπουργός Επικρατείας, Μάκης Βορίδης, χαρακτήρισε το νέο νομοσχέδιο ως «αντισυνταγματικό», δεν το στηρίζει αλλά θεωρείται στέλεχος του σχήματος της Κυβέρνησης. Εντύπωση προκάλεσε η στάση του Κομμουνιστικού Κόμματος της χώρας, με τον Γενικό Γραμματέα του κόμματος, Δημήτρη Κουτσούμπα να κάνει λόγο για αμηχανία των προοδευτικών κομμάτων «...να εξηγήσετε στους ψηφοφόρους σας, το πώς είναι δυνατόν ένα τέτοιο νομοσχέδιο που εσείς έχετε ανάγει σε ορόσημο και μια από τις διαχωριστικές γραμμές της προοδευτικότητας και της συντήρησης, να το φέρνει μια κυβέρνηση της Ν.Δ., με την οποία λέτε ότι σας χωρίζει και άβυσσος». «...Είναι δυνατόν να είναι τόσο προοδευτικό όσο λέτε όλοι σας, τόσο υπέρ των λαϊκών δικαιωμάτων, ένα νομοσχέδιο μιας κυβέρνησης η οποία ταυτόχρονα τώρα που μιλάμε εξαπολύει μια τόσο σφοδρή επίθεση στα λαϊκά δικαιώματα;». Καταλήγοντας, ο Γενικός Γραμματέας του κόμματος σημείωσε: «Σχετικά με τη συμβίωση ενός ομόφυλου ζευγαριού, το ΚΚΕ υποστηρίζει οποιαδήποτε πρόταση εξασφαλίζει την ισότιμη, πραγματικά ελεύθερη συμβίωση και όχι μια ή άλλη μορφή γάμου ως οικονομική σχέση ή ως θεσμό που διαμορφώνει κοινή γονική μέριμνα». Ο επικεφαλής της Νέας Αριστεράς, Αλέξης Χαρίτσης, ανέφερε ότι η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, έφερε από ανάγκη τις συγκεκριμένες νομοθετικές ρυθμίσεις, λόγω φόβου νέων καταδικών της Ελλάδας στα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια, προσαρμοζόμενη απλά στην ευρωπαϊκή πολιτική και στρατηγική της Ευρώπης προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, και γνωρίζοντας ότι θα στηριχθούν από τις προοδευτικές δυνάμεις τις Αντιπολίτευσης. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι πραγματοποιήθηκαν σημαντικές

αναφορές από τα κόμματα της Αντιπολίτευσης για το πρόσφατο ψήφισμα που εξέδωσε το Ευρωκοινοβούλιο εναντίον της Ελλάδας, ένα ψήφισμα ανησυχίας για την κατάσταση του Κράτους Δικαίου στην χώρα μας.

Εν κατακλείδι, μέσω όλων των παραπάνω αναφορών, συμπεραίνουμε ότι η ζωή ορισμένων μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας έχει βελτιωθεί κατά έναν βαθμό σύμφωνα με την νομοθεσία. Από την άλλη πλευρά όμως, όλα τα μέλη της κοινότητας, έρχονται αντιμέτωπα στη καθημερινή ροή των πραγμάτων, με τετριμμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις που εντάσσονται στη σφαίρα του φύλου, της σεξουαλικότητας και της ισότητας αυτών, τα οποία η ελληνική κοινωνία θέτει μακρύ δρόμο ώστε να τα εξαλείψει.

Ομολογουμένως, η Ελλάδα θεωρείται από πολλούς αρκετά συντηρητική, ωστόσο σημαντικές νομοθεσίες που έχουν παρθεί τα τελευταία χρόνια έχουν μετατοπίσει και τοποθετήσει τη θέση της χώρας ως φιλελεύθερη ανάμεσα σε αυτές της Ευρώπης, δέκατη πέμπτη ανάμεσα στις 29 το 2016 (ILGA-Europe). Οι μεγαλύτεροι ενεργοί ΛΟΑΤΚΙ+ πληθυσμοί εντοπίζονται στις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και το Ηράκλειο, στις οποίες αντιστοίχως, διοργανώνονται και οι ανοικτοί εορτασμοί της διαφορετικότητας. Μπορούμε να υποθέσουμε πως η συγκεκριμένη εικόνα διαμορφώνεται διότι οι αναφερόμενες πόλεις αποτελούν τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας, ενώ σε αυτές μπορούμε να διακρίνουμε ένα κράμα πολιτισμικών, πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών συλλογικοτήτων που δημιουργούν μία γενική αίσθηση “συνανήκειν”, πολυποικιλότητας και ανωνυμίας, που ενδεχομένως να μην δύνανται να αναπτυχθούν σε μικρότερες κοινωνίες του τόπου. Στις παραπάνω πόλεις παρουσιάζεται μία τάση για πολιτική δράση, όπου και στο πλαίσιο του πολιτικού πλουραλισμού, οι διεκδικήσεις της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας εδραιώνονται και αναδεικνύονται ως πράξεις μείζονος σημασίας.

2.4 Η Παγκόσμια Νομοθεσία σχετικά με τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και οι έντονες διαφοροποιήσεις της.

Σύμφωνα με το ILGA World (International Lesbian Gay Bisexual Trans and Intersex Association) το 2019 όσον αφορά τα βασικά δικαιώματα της ελευθερίας της ζωής στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, όπως η ελεύθερη έκφραση, το δικαίωμα της ελεύθερης αγάπης, ενώ και η ελευθερία στην ίδια τη ζωή δεν είναι δεδομένα σε 35 χώρες. Μεταξύ αυτών, τα πιο ακραία παραδείγματα αποτελούν η Σομαλία, το Σουδάν, η Υεμένη, η Σαουδική Αραβία και το Ιράκ που επιβάλλουν θανατική ποινή σε άτομα που συνάπτουν ομοφυλοφιλικές σχέσεις. Επίσης, σε ακόμα 70 χώρες θεωρείται εγκληματική πράξη η σεξουαλική συνεύρεση μεταξύ ατόμων του ίδιου βιολογικού φύλου. Μερικές από αυτές, 30 συγκεκριμένα, φυλακίζουν όσα άτομα πράττουν ομοφυλοφιλικές επαφές (Μαρόκο, Αλγερία, Λιβύη, Σενεγάλη, Ζιμπάμπουε, Ουγκάντα, Κένυα, Ζάμπια, Μαλαισία, Μαλάουι, Τανζανία κ.ά.). Στην αντίπερα όχθη, 28 χώρες παγκοσμίως έχουν νομιμοποιήσει μέχρι και το γάμο μεταξύ των ομόφυλων ζευγαριών, λόγου χάριν, ο Καναδάς, η Νότια Αφρική, η Αργεντινή, ενώ στην Ευρώπη αυτές είναι: η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Ισλανδία, το Βέλγιο, καθώς πλέον και η Ελλάδα.

ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και η σχέση της με τα κοινωνικά δίκτυα

3.1 Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα στον δικό της ηλεκτρονικό “ασφαλή” χώρο, τα Κοινωνικά Δίκτυα

Η διαδικτυακή ενασχόληση και κοινωνικοποίηση ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων με άλλα queer άτομα και περιεχόμενο ΛΟΑΤΚΙ+ πλαισιώνεται από τα ίδια τα υποκείμενα, ως συμμετοχή σε μια ευρύτερη ηλεκτρονική «κοινότητα». Τα αισθήματα που συνήθως νιώθουν τα υποκείμενα μπορούν να αναφερθούν ως: ομοψυχία, κατανόηση, αποδοχή, φιλία, συγγένεια, άνεση, ενσυναίσθηση, υποστήριξη, ασφάλεια και αίσθημα προστασίας. Η αλληλεπίδραση αυτή, καθώς και η παρακολούθηση άλλων ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και της κοινότητας προσφέρουν στα άτομα μια αίσθηση σύνδεσης με άλλους σαν αυτούς. Το παραπάνω δεδομένο, επιβεβαιώνει και ενδυναμώνει την ταυτότητά τους. Σχετικά με τα τρανς άτομα, η αίσθηση της κοινότητας για εκείνα είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι εκτός από επικοινωνία και κοινωνικοποίηση, μέσω της κοινότητας παρέχεται πληροφόρηση όσον αφορά τις ιατρικές μεταβάσεις και αναφορές άλλων τρανς ατόμων (Haimson et al. 2020· Shepherd and Hanckel 2021). Η δημιουργία και η δόμηση της κοινότητας σημαίνει διατήρηση, καθώς και δημιουργία νέων φιλικών και όχι μόνο σχέσεων μέσω των διαδικτυακών δραστηριοτήτων (Byron 2020). Σε γενικό πλαίσιο, οι ηλεκτρονικές δραστηριότητες επιτρέπουν στους ΛΟΑΤΚΙ+ νέους να αναζητήσουν περαιτέρω την ταυτότητά τους με άτομα που αισθάνονται ασφάλεια και επικοινωνούν με απόλυτη άνεση, αισθανόμενοι περισσότερο τον πραγματικό τους εαυτό, που ενδεχομένως να μην διαθέτουν άλλο κοινωνικό χώρο να τον εκδηλώσουν.

Όσον αφορά τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, η κοινωνική υποστήριξη, λόγω χάριν, η οικογένεια και το σχολείο δεν είναι κατά μέσο όρο, δεδομένη. Ο Fromby (2012, 52) υποστηρίζει ότι οι αλληλεπιδράσεις μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης θεωρούνται άκρως σημαντικές μορφές υποστήριξης σχετικά με υποκείμενα τα οποία βιώνουν έλλειψη κοινωνικοποίησης και απομόνωση. Ακόμα, μέσω των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης, δίνονται ευκαιρίες διερεύνησης της ταυτότητας με την ίδια την queer κοινότητα (Duguay 2016; Fox and Ralston 2016; Robards et al. 2018; Byron 2019; Hanckel 2019; Hanckel et al. 2019). Επιπρόσθετα, οι προαναφερόμενες πλατφόρμες δίνουν χώρο για δημιουργία και κοινή χρήση περιεχομένου,

αναφορές για ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα, καθώς και βίντεο για βαθύτερες εμπειρίες, όπως μια διαδικασία τρανς μετάβασης (O'Neill 2014· Vivienne 2016). Η δημιουργία και η δημοσίευση τέτοιου περιεχομένου «προσφέρει εναλλακτικούς τρόπους κατανόησης του φύλου και της σεξουαλικότητας» (Alexander and Losh, 2010, σελ. 24). Επίσης, δρώντας όμοια με τους υπόλοιπους νέους, τα νέα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, εναλλάσσουν πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης όταν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (Robards et al. 2018; Haimson 2018). Η αναφερόμενη χρήση ορίζεται ως “πρακτική πολυμέσων” (Madianou and Miller, 2013). Όπως προειπώθηκε, τα υποκείμενα κάνουν χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προκειμένου να έρθουν σε επικοινωνία με άλλα άτομα σαν αυτά, ενώ και να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόρους (Fox και Ralston, 2016). Επιπλέον, οι πλατφόρμες αυτές λειτουργούν και ως χώροι που πραγματοποιούν αλληλεπίδραση φίλοι, συνομήληκοι, μέλη οικογένειας και άρα, διαφορετικά μέρη της ζωής των υποκειμένων διασταυρώνονται μεταξύ τους. Το παραπάνω δεδομένο ως φαινόμενο ορίζεται ως “κατάρευση περιβάλλοντος”, όταν διάφορες πτυχές της ζωής ενός ατόμου ενώνονται στο διαδίκτυο (Marwick and boyd, 2011).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνά κάνουν καινοτόμα χρήση των μέσων, μέσω ποικίλων λειτουργιών των πλατφορμών, λόγω χάριν τη διαχείριση της ορατότητας (block & restriction) με στόχο την αποφυγή στοχοποίησης (Hanckel et al. 2019). Η δυνατότητα με την οποία οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι ορίζουν πληροφορίες σχετικά με τη σεξουαλικότητά τους, δηλώνοντας περισσότερες ή λιγότερες πληροφορίες, αναλόγως με το πλαίσιο, περιγράφεται ως “στρατηγική υπεροχή” από τον Orne (2011). Αντιστοίχως, ο Talbot (2020) θεωρεί ότι αυτό πραγματοποιείται με παρόμοιο τρόπο από τα διαφορετικά φύλα και τα διεμφυλικά άτομα στο διαδίκτυο. Η στρατηγική αυτή, ορίζει τον αποκλεισμό ορισμένων χρηστών, ενώ και τη κατοχή διαφορετικών προφίλ με σκοπό τα υποκείμενα να κοινωνικοποιούνται με ασφάλεια με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, δίχως ταυτόχρονα να δηλώνουν την κοινωνική και σεξουαλική τους ταυτότητα σε άτομα που ίσως να μην θέλουν να αλληλεπιδράσουν (Hanckel et al. 2019).

3.2 Δυνατότητες των κοινωνικών δικτύων για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και προτεινόμενες αλλαγές

Οι επιλογές που προσφέρουν τα κοινωνικά δίκτυα όπως η “εξερεύνηση”, “για εσάς” και “ίσως να σας αρέσουν” μπορούν να προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου με το οποίο τα ΛΟΑΤΚΙ+ υποκείμενα μπορούν να συσχετιστούν (Kirby et al., 2021), καθώς και ενημέρωση και πληροφόρηση ως προς εμπειρίες και ιστορίες τις οποίες τα υποκείμενα επιθυμούν να ακούσουν.

Μία τάση που παρατηρείται από τα κοινωνικά δίκτυα, είναι η υιοθέτηση προώθησης ατόμων που πρεσβεύουν την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του μήνα υπερηφάνειας Ιούνιο, ωστόσο λιγότερη δράση λαμβάνεται το υπόλοιπο διάστημα. Σενεπώς, δημιουργείται χάσμα το οποίο δεν προσδίδει γνήσια και συνεχή αφοσίωση στο πλευρό της κοινότητας από τα μέσα, ώστε να βοηθήσουν έμπρακτα στην ορατότητα και ενημέρωση των δεδομένων που αφορούν την κοινότητα σε ένα ευρύτερο κοινό. Προκειμένου να τεθεί μία ξεκάθαρη θετική θέση των πλατφορμών, χρειάζεται συχνότερη και ουσιαστική συνεργασία με οργανώσεις της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Με αυτό τον τρόπο, πιθανόν, θα υπάρξει μία περαιτέρω αντίσταση προς τις συμπεριφορές και ρητορικές μίσους και απέχθειας, μέσω της έκθεσης εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Με την επίτευξη του παραπάνω στόχου, θα επωφεληθούν και οι ίδιες οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, εφόσον θα αποκτήσουν πληροφορίες μέσω ανθρώπινων δεδομένων σχετικά με τη διασταύρωση των μορφών της διαφορετικότητας σε ένα μεγάλο φάσμα (σεξουαλικότητα, εθνικότητα κ.ά.).

Εξηγώντας τα “στερεότυπα” και τις “προκαταλήψεις”

4.1 Στερεότυπα και Προκαταλήψεις

Η κοινωνικοποίηση του εκάστοτε ατόμου στο τοπικό μικρο-κοινωνικό του περιβάλλον, δύναται να δημιουργήσει και να διασπείρει στερεότυπα και προκαταλήψεις προς συγκεκριμένα άτομα και κατ' επέκταση, προς κάποια κοινωνική ομάδα. Οι έννοιες “στερεότυπο” και “προκατάληψη” συνδέονται στενά και πολλές φορές άρρηκτα μεταξύ τους, εφόσον ένα στερεότυπο κατασκευάζεται εν δυνάμει από πληροφορίες και απόψεις που λαμβάνουμε για κάποια ομάδα ατόμων, ενώ η προκατάληψη είναι η ερμηνεία των δεδομένων αυτών σε μια συγκεκριμένη εικόνα, “χρωματισμένη” με αρνητικά συναισθηματικά χαρακτηριστικά, θέτοντας την αναφερόμενη ομάδα σε μια σταθερή αρνητική νοητική κατηγοριοποίηση (Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017:26). Εντούτοις, αξίζει να αναφέρουμε πως οι στερεοτυπικές απόψεις είναι τόσο ποικίλες και πολυάριθμες και άρα, εκ των πραγμάτων δεν καταλήγουν πάντα σε προκαταλήψεις.

4.2 Η δημιουργία των προκαταλήψεων και το κοινωνικό φαινόμενο του “Othering”

Εξηγώντας την διαδικασία δημιουργίας προκαταλήψεων, αυτή πραγματοποιείται όταν ένα άτομο με ορισμένες απόψεις που βασίζονται στις δικές του ασυμβίβαστες ιδεολογίες (ή αλλιώς, την δική του άποψη για τον κόσμο), έχει την τάση να ομαδοποιεί όλα τα άτομα με γενικευμένα χαρακτηριστικά (Weltanschauung, ή αλλιώς Κοσμοθεωρία). Η αναφερόμενη διαδικασία είναι ευρέως γνωστή και ως “Othering”, δηλαδή “Κατασκευή του Άλλου”, και αναπτύσσεται ως εξής: μία κοινωνική ομάδα είναι διαφορετική από κάποια άλλη διότι διέπεται από ταυτοτικά χαρακτηριστικά όπως το φύλο, την σεξουαλικότητα, την εθνικότητα κ.ά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η κατηγοριοποίηση αυτή των “Άλλων” συνοδεύεται από αρνητικές συμπεριφορές και έλλειψη αναγνώρισης βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Assimakopoulos, Baiden και

Millar 2017:26). Η κατασκευασμένη διαφοροποίηση βάσει χαρακτηριστικών όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή ο τόπος καταγωγής (Miskolci, Kovacova, Rigova 2018:2), καταλήγει στην πεποίθηση ότι τα μέλη που ανήκουν σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες είναι “υποδεέστερα” και ενδεχομένως απειλούν άλλες κοινωνικές ομάδες, στις οποίες ανήκουν τα άτομα που έχουν κατασκευάσει την διαφοροποίηση. «Παραβατικές και ανήθικες συμπεριφορές, περίεργες οσμές και διαφορετικά πρότυπα υγιεινής» δύνανται να θεωρηθούν παραδείγματα, τα οποία συγχέονται ως γενικά και αμετάβλητα ταυτοτικά χαρακτηριστικά αυτών των «κατώτερων» κοινωνικών ομάδων. Οι προαναφερόμενες κοινωνικές κατασκευές δημιουργούνται και μοιράζονται σε όλους τους φυσικούς και μη, κοινωνικούς χώρους όπως τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, τα Μ.Μ.Ε., το σχολείο, ο τόπος διαμονής, συναναστροφές με οικογενειακά και φιλικά πρόσωπα κτλ. Έτσι, η συχνή αναφορά μηνυμάτων σχετικά με τα ταυτοτικά και συμπεριφορικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων ατόμων και κοινωνικών ομάδων, μετατρέπουν τους ισχυρισμούς αυτούς σε θέσφατα (de facto) χαρακτηριστικά. (Foucault 1977, 1979· Miskolci, Kovacova, Rigova 2018:3).

4.3 Οι περιπτώσεις εμφάνισης του Λόγου Μίσους και οι επιπτώσεις του

Σε περίπτωση που ο Λόγος Μίσους επαναλαμβάνεται επανειλημμένα σε μία κοινότητα ή κοινωνία, τότε καθίσταται πιο εύκολη η αντίληψη της άποψης πως ορισμένες κοινωνικές ομάδες είναι υποδεέστερες και διαθέτουν ορισμένα υποδεέστερα χαρακτηριστικά, ως αποδεκτή, και άρα ενδείκνυται μια αντίστοιχη συμπεριφορά. Μία πιο ακραία συνθήκη είναι ο μηχανισμός των αμυντικών ενστίκτων, όταν μία κοινωνική ομάδα αντιδρά στην πεποίθηση πως «οι Άλλοι» αποτελούν απειλή έναντι της ομάδας. Η απαξιωτική αυτή συμπεριφορά διαμορφώνεται κυρίως με λεκτικές επιθέσεις από τα άτομα που την υποστηρίζουν, με το να επικεντρώνονται στα “απειλητικά χαρακτηριστικά” που διαθέτουν άτομα διαφορετικών εθνοτήτων ή θρησκείων (Taguieff 1993· Gale 2004). Ιδανικό πλαίσιο ανάπτυξης λαμβάνει ο Λόγος Μίσους εν μέσω περιόδων κοινωνικών κρίσεων και γενικότερης αστάθειας, όπως αυτές της οικονομικής και μεταναστευτικής κρίσης (Mollen 2018:236). Η γένεση και διάδοση στερεοτύπων είναι μία συνεχής διαδικασία που συνεχώς εξελίσσεται και μεταβάλλεται.

Έχοντας υπόψη ιστορικά παραδείγματα, ουδέτερα στερεότυπα, μεταποιήθηκαν σε προκαταλήψεις με τραγικές ενέργειες και εγκλήματα, λόγου χάριν οι μαζικές εξοντώσεις αδύναμων κοινωνικών ομάδων όπως οι Ρομά, οι ομοφυλόφιλοι, οι Εβραίοι, οι Αρμένιοι κ.ά. (Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017:29, 30). Η διαρκής μεταλαμπάδευση ορισμένων στερεοτύπων και προκαταλήψεων, δηλαδή απόψεων σχετικά με το τι θεωρείται κοινωνική πραγματικότητα, είναι σε θέση να ενδυναμώσει τις πεποιθήσεις αυτές ως de facto, και λόγω αυτού να οριστούν ως ψευδοαντιλήψεις οι οποίες μοιράζονται από γενιά σε γενιά και έτσι, μετατρέπονται σε διαχρονικές.

Εξηγώντας τα παραπάνω δεδομένα, μία λογικοφανής συνοχική αντίληψη αλληλοσυνδεόμενων πληροφοριών και δεδομένων, καθιστούν μία αφήγηση ότι έχει νόημα για το άτομο (Del Felice κ.α. 2017:9). Ωστόσο, η παρουσίαση μίας αφήγησης ως της μοναδικής σωστής, δίχως καμία αποδοχή εναλλακτικών απόψεων, και σε χειρότερο βαθμό, σε περιστάσεις υποκίνησης λεκτικής και σωματικής βίας σε όσους είναι απέναντι από αυτή, δημιουργείται ο Λόγος Μίσους. Ο Λόγος Μίσους απειλεί θεμελιώδη ανθρώπινα, δικαιώματα των δημοκρατικών κοινωνιών, όπως το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, στην ελευθερία της έκφρασης, στην ελευθερία θρησκευματος και πεποιθήσεων κλπ. Οι προκαταλήψεις πρέπει να αντιταχθούν μέσω παρουσίασης στρατηγικών και γεγονότων, τα οποία δύνανται να ωθήσουν τα άτομα να παρατηρήσουν διαφορετικές οπτικές της πραγματικότητας, με την ελπίδα ότι θα τις ερμηνεύσουν με άλλο τρόπο (Del Felice κ.α. 2017:14).

Λόγος Μίσους και Διαδίκτυο

5.1 Το διαδίκτυο και τα Νέα Μέσα Επικοινωνίας

Το φαινόμενο του διαδικτύου και η ραγδαία και αδιάκοπη επέκτασή του από την δεκαετία του 1990 και του 2000 στην Ελλάδα, έχει επηρεάσει άρδην ολόκληρο τον κόσμο, αλλά και την χώρα μας. Η προ-διαδικτυακή εποχή χαρακτηριζόταν από μονόδρομα μέσα μαζικής επικοινωνίας, το παραδοσιακό σύστημα μετάδοσης πληροφοριών, όπως η τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Τότε η εξουσία, δηλαδή τα επικρατέστερα οικονομικά και πολιτικά στρώματα, επηρέαζαν τον κόσμο και διατηρούσαν την λεγόμενη “πληροφοριακή κοινωνία” (Πλειός 2011: 206).

5.1.1 Η συνδημιουργία περιεχομένου και η διαδραστικότητα στο διαδίκτυο

Πλέον, τα άτομα δεν δέχονται μόνο πληροφορίες αλλά είναι σε θέση να αναμεταδώσουν πληροφορίες και να έχουν έναν ενεργότερο ρόλο ως σχολιαστές, δημιουργοί και συνδημιουργοί περιεχομένου (pro-summers). Άρα, μπορούμε να θεωρήσουμε αδιαμφισβήτητο ότι το διαδίκτυο έχει ασκήσει και συνεχίζει να ασκεί επιρροή σε μικρο-, μεσο- και μακροκλίμακα (Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017:10). Η αναφερόμενη επέκταση οφείλεται στους εξής παράγοντες: στην μετατροπή της κοινωνικής εμπειρίας και των κοινωνικών σχέσεων σε τεχνολογικά μέσα, και άρα στην δημιουργία των κοινωνιών των μέσων ως μέρος των σύγχρονων κοινωνιών (media societies) (Schmidt 2001: 11) αλλά και λόγω της δημιουργίας της πληθώρας μορφών μηνυμάτων (γραπτό μήνυμα, ηχητικό μήνυμα, βίντεο, GIF κ.ά.) στον χώρο της επικοινωνίας μέσω του διαδικτύου, καθώς και στο δεδομένο της απεριόριστης ανταλλαγής των μηνυμάτων αυτών με κάθε λογής περιεχόμενο (Webster 1995· Terranova 2004: 20-27).

Έτσι, πριν την έλευση του διαδικτύου, είχαμε μονόδρομη επικοινωνία μέσω των έως τότε μέσων επικοινωνίας, όπως Τύπος, Τηλεόραση, Ραδιοφωνία κτλ. Όμως, το διαδίκτυο δύναται να χαρακτηριστεί ως συνέχεια και αλλαγή αυτού του τρόπου επικοινωνίας, με αυτόν της διαδραστικότητας, η οποία με την σειρά της επιτυγχάνεται μέσα από την ανταλλαγή μηνυμάτων και πληροφοριών, την ελεύθερη και απεριόριστη αναζήτηση πληροφοριών και

γενικότερα λόγω της τεράστιας διάχυσης αυτών (Πλειός 2011: 144· Jakubowicz κα. 2017: 6). Καταλήγοντας, μπορούμε να εκφράσουμε ότι το διαδίκτυο την δεδομένη στιγμή, είναι το σημαντικότερο εργαλείο δισεκατομμυρίων ανθρώπων, εφόσον χρησιμοποιείται από το ευρύ κοινό και έτσι, αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς εδώ και παραπάνω από τριάντα χρόνια.

5.2 Φαινόμενα του διαδικτύου

Από την άλλη πλευρά, φαινόμενα όπως η “εικονική” παγκοσμιοποίηση και ο τεχνοπολιτιστικός ιμπεριαλισμός υφίστανται σε μεγάλο βαθμό εφόσον εφαρμογές-κολοσσοί όπως η Meta και η Google διαθέτουν ολιγοπώλια και προωθούν περιεχόμενο από κυρίαρχες χώρες (Η.Π.Α., Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Κίνα, Κορέα κ.ά.) (Jakubowicz κα. 2017: 6). Τα γεωπολιτικά γεγονότα τα οποία εμπεριέχουν κοινωνικά ζητήματα και κυρίαρχες πολιτιστικές τάσεις, διαμορφώνουν την μορφή που περιβάλλει το διαδίκτυο. Λόγω των παραπάνω, ο ηλεκτρονικός χώρος είτε αυξάνεται, είτε μειώνεται, είτε μοιράζεται ή διαφοροποιείται και άρα, διαθέτει ιδιαίτερα στενή σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως “κλειστός” ηλεκτρονικός χώρος (Blakemore και Longhorn 2001· Wiggins 2001· Jakubowicz κα. 2017: 1). Εν συντομία, παρουσιάζονται οι ίδιες σχέσεις ισχύος οι οποίες υπάρχουν και στην εξω-διαδικτυακή πραγματικότητα. Όσον αφορά το διαπροσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, όσοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, και κυρίως τα νεότερα άτομα αλληλεπιδρούν με διαφορετικό τρόπο από την προ-διαδικτυακή εποχή (Oksanen et al 2014: 269).

5.2.1 Διαδικτυακές κοινότητες και Λόγος Μίσους

Διαδικτυακές κοινότητες υπάρχουν για οποιαδήποτε δραστηριότητα και ενδιαφέρον, αφού υπάρχει ο αντίστοιχος χώρος έκφρασης και μετάδοσης πληροφοριών, από κάθε είδους χόμπι έως επιστημονικές έρευνες και εγχειρίδια. Ο Νόαμ Τσόμσκι το 2003, θεωρητικός που έχει ερευνήσει φαινόμενα γύρω από το διαδίκτυο, χαρακτήρισε το ίδιο διφορούμενο διότι από την μία, διαθέτει θετικά στοιχεία, όπως τον τρόπο λειτουργίας και τις καινοτομίες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από την επικοινωνία, δηλαδή την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και ομάδων (π.χ. η συνεργασία παγκόσμιων κινημάτων). Όμως, από την άλλη πλευρά, το διαδίκτυο έχει δημιουργήσει και αναδείξει, χώρους μίσους (Poulakidakos, Veneti,

Frangonikolopoulos 2018). Παραδείγματα τέτοιων χώρων μίσους παρατηρούμε σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, δεδομένα τα οποία υποστηρίζουν οργανώσεις που εστιάζουν στην καταπολέμηση του Λόγου Μίσους, επειδή η συχνότητα των περιστατικών έκφρασης τέτοιου Λόγου, αυξάνονται συνεχώς (De Latour κα. 2017: 38· Jakubowicz κα. 2017: 55). Εν κατακλείδι, η ψηφιακή επικοινωνία με βάση την αλληλεπίδραση, δηλαδή της παραγωγής και ανταλλαγής πληροφοριών είναι αυτή του διαδικτύου. Ο συγκεκριμένος τύπος επικοινωνίας, προσφέρει την δυνατότητα έκφρασης αφηγήσεων στους χρήστες του δίχως φίλτρα, δίχως όρια και έτσι, πολύ συχνά, χωρίς έλεγχο και με αρνητικές επιπτώσεις.

5.2.2 Ανωνυμία στο Διαδίκτυο

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέσω της δημόσιας σφαίρας, μπορούμε να αντιληφθούμε και να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η ανωνυμία που προσφέρεται από το διαδίκτυο, προσφέρει συνάμα και την ευελιξία της εκδήλωσης ακραίων απόψεων και γνώμών, οι οποίες στην πραγματική ζωή δεν επιτρέπεται να εκφράζονται σε καμία περίπτωση. Πιο συγκεκριμένα, οι χρήστες του διαδικτύου χρησιμοποιούν ψευδώνυμα, ενώ οι πιο έμπειροι, έχουν την δυνατότητα να κρύψουν ακόμα και την τοποθεσία τους ώστε να μην ταυτοποιείται η ενδεχόμενη παράνομη δραστηριότητά τους, και έτσι, να μην λαμβάνεται η ευθύνη των πράξεων αυτών. Η πλειοψηφία των χρηστών του διαδικτύου, πιστεύουν ότι δύνανται να εκφράζονται ανώνυμα και δίχως όρια στο πλαίσιο της δημόσιας επικοινωνίας στις πλατφόρμες Κοινωνικής Δικτύωσης. Εντούτοις, οτιδήποτε δημιουργείται και δημοσιεύεται στο διαδίκτυο, είναι δυνατόν να ανιχνευθεί (Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017:10-11).

5.2.3 Αρνητικές επικοινωνιακές δυνατότητες του Διαδικτύου

Οι επικοινωνιακές συνήθειες των χρηστών του διαδικτύου δημιουργούν ένα πλαίσιο στο οποίο αλληλοδιαμορφώνουν τον επικοινωνιακό χώρο, δηλαδή συνδημιουργούν και μεταβάλλουν τις δυνατότητες και την ίδια την δομή των εφαρμογών και των πλατφορμών λόγω των αναγκών τους που χρειάζεται να ικανοποιηθούν. Μπορούμε να πούμε με λίγα λόγια ότι το διαδίκτυο είναι μια κοινωνικο-τεχνολογική υποδομή με ανοικτή αρχιτεκτονική και άρα, να θεωρηθεί από ορισμένους και ως εν δυνάμει, χώρος άρθρωσης Λόγου Μίσους (Mollen 2020: 227).

“Οι επικοινωνιακές δυνατότητες που προσφέρονται εντός του διαδικτύου έχουν γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης στην κατεύθυνση της εκδήλωσης μίσους” (Jakubowicz κα. 2017: 1). Το διαδίκτυο από τις απαρχές του, και συνάμα με την χρήση του ως ανοικτού μέσου επικοινωνίας, οργανώσεις και άτομα που ασχολούνται σκόπιμα με την ρατσιστική δραστηριότητα, χρησιμοποιούν το διαδίκτυο προκειμένου να εξυπηρετούν τους στόχους τους, δηλαδή την διάδοση του Λόγου Μίσους (Jakubowicz κα. 2017: 2). Ο συγκεκριμένος σκοπός χρήσης δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέος, καθώς όταν αναφερόμαστε στη Νέα Γενιά, είναι δεδομένο ότι η χρήση του διαδικτύου και άρα η επαφή σε τέτοιου είδους Λόγο, θεωρείται μέρος της καθημερινότητάς της (Oksanen κα. 2014: 270). Έτσι, το διαδίκτυο δύναται να χαρακτηριστεί ευρύ, με συμμετοχικό χαρακτήρα και άμεσο στην εκφορά και διάχυση φανατικών απόψεων και ιδεολογιών, οι οποίες έχουν βάση, τις προκαταλήψεις. Με την σειρά τους οι προκαταλήψεις, εν δυνάμει, υποβοηθούν στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών ή ακόμα και σε εγκλήματα Μίσους με ρατσιστικό και ομοφοβικό χαρακτήρα. Τέτοιου είδους εκδηλώσεις, αποτελούν πειστήρια τάσεων απόρριψης της διαφορετικότητας, ενώ σκοπός τους είναι η “διάβρωση” της αξιοπρέπειας ατομικότητων εξαιτίας της άμεσης ή έμμεσης επίθεσης προς τα χαρακτηριστικά της διαφορετικότητάς τους (Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017:11).

5.3 Επιπτώσεις του Λόγου Μίσους και ρυθμιστικό πλαίσιο των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Η επιρροή του Λόγου Μίσους ενάντια στον Κοινωνικό Ιστό ενδέχεται να επιφέρει πληθώρα αρνητικών επιπτώσεων, εφόσον δρα ενάντια σε όσους προωθούν την ουσιαστική ελευθερία, την κοινωνική ανεκτικότητα και την εξαφάνιση των διακρίσεων, καθώς επίσης επηρεάζει με αρνητικό τρόπο την διεξαγωγή διαλόγου στα Κοινωνικά Δίκτυα (European Commission 2016b: 1). Στην πλειοψηφία των χωρών του κόσμου, είμαστε σε θέση να παρατηρήσουμε την έντονη παρουσία του Λόγου Μίσους και έτσι, αντιλαμβανόμαστε πως το μίσος και ο φανατισμός έχουν βρει την θέση τους στο διαδίκτυο, λόγω της ίδιας της φύσης του (Gagliardone κ.α. 2015).

Οι μεγαλύτερες πλατφόρμες Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν δημιουργήσει «Όρους Χρήσης» (Instagram, Twitter, Facebook κ.ά.) οι οποίοι απαγορεύουν την δημοσίευση οποιουδήποτε περιεχόμενου το οποίο είναι εν γένει ή εν δυνάμει “παράνομο, δυσφημιστικό, χυδαίο, άσεμνο,

επιβλαβές, παραβιάζει την ιδιωτική ζωή ή εγείρει με φυλετικό, εθνικό ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο μίσος (Cohen, Almagor 2015:163), εντούτοις, η χρονική ανταπόκριση της αντίδρασης σε τέτοιου είδους περιεχόμενο, είναι ανησυχητικό ζήτημα. Εξαιτίας της προαναφερόμενης τάσης, οι διαδικτυακοί κολοσσοί μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ήρθαν σε συμφωνία όσον αφορά την υλοποίηση του Κώδικα συμπεριφοράς του διαδικτύου, ο οποίος εστιάζει συγκεκριμένα στον παραβατικό Λόγο Μίσους (European Commission 2016b· Assimakopoulos, Baiden και Millar 2017: 11-12). Από την άλλη πλευρά, είναι ευρέως αντιληπτό ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολος, έως και απίθανος ο έλεγχος και η διαχείριση των κινδύνων που “ριζώνουν” στον ψηφιακό χώρο.

Το ψηφιακό περιβάλλον και η εξω-ψηφιακή ζωή έχουν συνδεθεί άρρηκτα και έτσι, μπορούμε να πούμε πως είναι πιο εύκολο να προωθήσουμε την μείωση των κινδύνων εντός του διαδικτύου εάν αντιμετωπίσουμε εξω-ψηφιακούς παράγοντες εφόσον, λαμβάνοντας υπόψιν μία σχετική έρευνα που αφορά τους νέους, το φαινόμενο της διαδικτυακής θυματοποίησης, έχει στενή σχέση με την απουσία ενασχόλησης με την σχολική ζωή και τους προβληματικούς οικογενειακούς δεσμούς. Σε κοινή γραμμή, νέοι που έχουν προβλήματα με την ψυχοκοινωνική τους ζωή, συνήθως αντιμετωπίζουν και όμοιες διαδικτυακές εμπειρίες (Oksanen κα. 2014: 270). Προκειμένου να κάνουμε ένα ακόμα βήμα προς την αντιμετώπιση του Λόγου Μίσους, αρμόζει να αρχίσουμε να μιλάμε ανοιχτά για τέτοιου τύπου εκδηλώσεις μισαλλόδοξης συμπεριφοράς. Σε μία Έκθεση που εξέδωσε η Διεθνής Αμνηστία το 2017, σε ποσοστό 23%, γυναίκες από οκτώ χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, κατήγγειλαν ότι έχουν δεχθεί ψηφιακή παρενόχληση ή κακοποίηση τουλάχιστον μία φορά (Ging και Siaperera 2019: 1). Όμοιες τάσεις παρατηρούμε σε σχέση με την εκφορά φυλετικού και ρατσιστικού Λόγου Μίσους (Jakubowicz κα. 2017).

5.3.1 Λόγος Μίσους στον διαδικτυακό χώρο και τα Μ.Μ.Ε. σε εθνικό επίπεδο

Η εμφάνιση του Λόγου Μίσους στον διαδικτυακό χώρο της Ελλάδας, έχει αυξητική τάση, ωστόσο, η θεώρησή του ως προβληματικό φαινόμενο είναι δυσδιάκριτη. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται σε ποικίλα αίτια. Μεταξύ αυτών, μπορούμε να καταγράψουμε τις προκαταλήψεις ως status ενάντια σε ορισμένες ομάδες με διαφορετικό χρώμα, φυλή, σεξουαλικό προσανατολισμό, θρησκεία κ.ά., την ελλιπή αντίληψη των χρηστών του διαδικτύου ότι

“γίνονται μέρος” του Λόγου Μίσους εξαιτίας της εξέλιξης των Κοινωνικών Δικτύων, ενώ και λόγω της ελλιπούς δημιουργίας εργαλείων με στόχο την αναγνώριση και την καταπολέμηση της εκφοράς Λόγου Μίσους σε αυτό. Η Ελλάδα, όπως και με άλλα κοινωνικά ζητήματα, είναι πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο σχετικά με τις συμπεριφορές ξενοφοβίας. Το φαινόμενο αυτό υφίσταται διαχρονικά, αλλά εντατικοποιήθηκε περισσότερο στην δεκαετία της οικονομικής ύφεσης, καθώς και της προσφυγικής κρίσης (Ευρωβαρόμετρο 419 2014· Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 2018· ECRI 2016). Αντιστοίχως, στερεοτυπικές συμπεριφορές όσον αφορά την ταυτότητα φύλου αλλά και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, έχουν έντονη παρουσία (Ευρωβαρόμετρο 437 2015), και έτσι, είναι ιδιαίτερα εύκολο να εκφραστεί Λόγος Μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Αξίζει να αναφερθεί το περιστατικό της δολοφονίας του ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστή και ενεργού μέλους της κοινότητας, Ζακ Κωστόπουλου, ο οποίος δέχθηκε αδιαμφισβήτητα ωμή βία από μικροαστούς και αστυνομικούς, έως ότου άφησε την τελευταία του πνοή στα μέσα της ημέρας στο Κέντρο της Αθήνας, καθώς βρισκόταν σε κατάσταση έντονου σοκ. Τα παραδοσιακά Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας εκείνη την ημέρα, παρουσίασαν τον Ζακ ως “σεσημασμένο” άτομο που έχει απασχολήσει τις Αρχές στο παρελθόν. Το αναφερόμενο παράδειγμα είναι άκρως ενδεικτικό στοιχείο εκδήλωσης κοινωνικής διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Την τελευταία δεκαετία, παρατηρώντας την αύξηση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, βλέπουμε επίσης την αλλαγή της σχέσης των ατόμων με τις ειδήσεις μέσω της αναφοράς, του σχολιασμού και της αναδημοσίευσης αυτών. Το παράδειγμα της Ελλάδας, μίας χώρας με υψηλή πολιτική ανισορροπία, ενώ και “παραδοσιακή” εργαλειοποίηση των Μ.Μ.Ε. (Hallin & Parathanassopoulos, 2002), σε σχέση με την παρουσία των κοινωνικών μέσων, παρατηρούμε να δημιουργείται το δεδομένο της επιρροής των ειδήσεων σε ποικίλα κοινωνικά επίπεδα. Με τους γοργούς ρυθμούς δημιουργίας και δημοσίευσης ειδήσεων, η αξιοπιστία και η επικύρωσή τους θεωρείται αμφίβολη, ένεκα εμπορικών σκοπών.

5.3.2 Θέσπιση του Αντιρατσιστικού Νόμου στην Ελλάδα

Αμφισβητήσιμο είναι το νομικό πλαίσιο της Ελλάδας όσον αφορά συγκεκριμένα τον Λόγο Μίσους. Σημαντικό βήμα πραγματοποιήθηκε το 2014 (4285/2014) με την θέσπιση και επικύρωση του Αντιρατσιστικού Νόμου με τον οποίο, ποινικοποιείται η κάθε έκφραση που ωθεί σε εγκληματικές δραστηριότητες. Εντούτοις, ορισμένοι ακτιβιστές που προασπίζουν τα

ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα, έχουν εκδηλώσει ανησυχία λόγω της πιθανής παρερμηνεύσης των δεδομένων της ελεύθερης έκφρασης, που τελικά μπορούν να αξιοποιηθούν αντιστρόφως. Εν κατακλείδι, ο αναφερόμενος νόμος δύναται να χαρακτηριστεί θετικός και μεταρρυθμιστικός, καθώς έχει ορίσει το δεδομένο της διάκρισης, έτσι ώστε παραβατικές συμπεριφορές και περιπτώσεις λεκτικής βίας να λαμβάνονται υπόψιν ως ποινικά αδικήματα. Προτού θεσπιστεί το συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο, η θεώρηση μορφών διακρίσεων ορίζονταν από πολυάριθμες νομοθεσίες, που είχε θεσπίσει κατά καιρούς η Ελλάδα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Σύμφωνα με όλες τις παραπάνω αναφορές, πλέον υπάρχει Συνταγματικά η νομοθεσία κατά του Λόγου Μίσους, αν και όχι αποκλειστικά σχετικά με τον εσω-διαδικτυακό χώρο. Άρα είναι ξεκάθαρο ότι ο Λόγος Μίσους δεν συγκαταλέγεται στις μορφές Ελεύθερης Έκφρασης, εφόσον υποκινεί μίσος και αντιτίθεται στις αξίες της ισότητας και της ισονομίας, μέσω μειωτικών αξιώσεων εναντίον κοινωνικών ομάδων, βάσει υποκειμενικών χαρακτηριστικών.

5.4 Η κοινωνική δομή της Ελλάδας και η αλληλεπίδρασή της με τα Μ.Μ.Ε.

Η κοινωνική δομή της Ελλάδας δύναται να χαρακτηριστεί ως συντηρητική, ενώ και ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης αλλά και της κοινωνικής που την επακολούθησε, στερεότυπα και προκαταλήψεις είναι βαθιά ριζωμένα χαρακτηριστικά συμπεριφορών της ελληνικής κοινωνίας. Συνεπώς, η θεώρηση και αντιμετώπιση του Λόγου Μίσους στην Ελλάδα είναι αναξιόπιστη και μη καρποφόρα, εφόσον ακόμα και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας τον προωθούν σε άμεσο ή έμμεσο επίπεδο. Έχοντας ως άπώτερο σκοπό την προβολή και την δημοσιότητα, επαγγελματίες επικοινωνιολόγοι, δημοσιογράφοι αλλά και απλοί πολίτες, γράφουν και αναδημοσιεύουν κείμενα τα οποία περιέχουν Λόγο Μίσους, είτε πολλές φορές ακούσια ένεκα ημιμάθειας αλλά και εκούσια, ενισχύοντας την αρνητική προπαγάνδα όσων εκπροσωπούν τις εκδηλώσεις Μίσους. Η ευτελής πρακτική του “clickbait” ενισχύει το ίδιο το φαινόμενο.

5.5 Πιθανές λύσεις του προβλήματος

Σχετικά με την καταπολέμηση του φαινομένου, της εκδήλωσης και διασποράς του Λόγου Μίσους, χρειάζονται ριζοσπαστικές και μαζικότερες κινήσεις για την βαθύτερη αναγνώριση της σημασίας του, ενώ και των επιπτώσεών του, με απώτερο στόχο την δημιουργία ισχυρών και αποδοτικών μορφών αντιμετώπισης. Η μεταποίηση του νομικού πλαισίου ως πιο αυστηρό όσον αφορά την έκφραση Μίσους στο διαδίκτυο, μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό αντισταθμιστικό μέσο. Η πιο σημαντική και ισχυρή κίνηση όμως, προτείνεται να είναι η προώθηση της κατανόησης του πολυσχιδούς φαινομένου στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο από τους Φορείς Κοινωνικοποίησης, με δομημένες και εφαρμόσιμες μορφές. Ο χώρος του διαδικτύου θεωρείται πως έχει πρωτοπόρες δυνατότητες με τις νέες τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί, πιο συγκεκριμένα, με την δυνατότητα ανάλυσης πολυποίκιλων δεδομένων, μπορούμε να επιτύχουμε την ανάλυση και αξιολόγηση των ανθρώπινων συμπεριφορών. Έτσι, ολοκληρώνοντας, η πιο αποτελεσματική λύση πρόληψης, αρμόζει να δομηθεί με την βαθύτερη κατανόηση των αιτιών της δημιουργίας του Λόγου Μίσους και της αμοιβαίας επίδρασης των ατόμων που εκφέρουν τον Λόγο αυτό στον διαδικτυακό χώρο, και σε δεύτερο βαθμό, στην προσπάθεια ανάπτυξης τρόπων εξάλειψης του φαινομένου (Gagliardone et al 2015:53).

Κεφάλαιο 6ο: Μεθοδολογία της Έρευνας

6.1 Σκοποί της Έρευνας

Η παρακάτω έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτής της πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, ήταν ανώνυμη και είχε ως στόχο την μελέτη της στάσης και της συμπεριφοράς ατόμων προς τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας όσον αφορά την παρουσία τους στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης είτε ανήκουν σε αυτή, είτε όχι. Επίσης, είχε σκοπό, να ερευνηθεί πώς τα ίδια τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας αλληλεπιδρούν στα Κοινωνικά Μέσα, αν το διαδίκτυο θεωρείται ως ένας «ασφαλής» χώρος παρουσίας, έκφρασης και κοινωνικοποίησης αυτών των μελών, και εάν τα ίδια τα άτομα της κοινότητας έχουν δεχθεί ή εξακολουθούν να δέχονται Λόγο και Συμπεριφορές μίσους στην εσω-διαδικτυακή, και κατ' επέκταση, και στην εξω-διαδικτυακή ζωή τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην εν λόγω έρευνα τέθηκαν υποχρεωτικές και μη ερωτήσεις, ανάλογα με τον συσχετισμό των συμμετεχόντων του δείγματος της έρευνας με αυτές. Η αναφερόμενη έρευνα διεξήχθη σε δύο γλώσσες, στα ελληνικά και στα αγγλικά, με τις ίδιες ερωτήσεις ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο εν δυνάμει δείγμα συμμετεχόντων. Γίνεται χρήση της ποσοτικής έρευνας, καθώς η συλλογή και ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω των εφαρμογών Google Forms και Jamoni, αντίστοιχα.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν είναι τα εξής:

- Ποια είναι η γνώμη του κοινού όσον αφορά τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας;
- Υπάρχει αίσθημα ασφάλειας των μελών της κοινότητας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;
- Υφίσταται Λόγος Μίσους σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;
- Υφίστανται αντίστοιχες Συμπεριφορές Μίσους και στην εξω-διαδικτυακή ζωή;
- Θεωρούνται τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης σημαντικά για τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και έχουν διαδραματίσει «ρόλο» όσον αφορά την κοινωνικοποίηση αυτών και την ενδυνάμωση της ταυτότητάς τους;

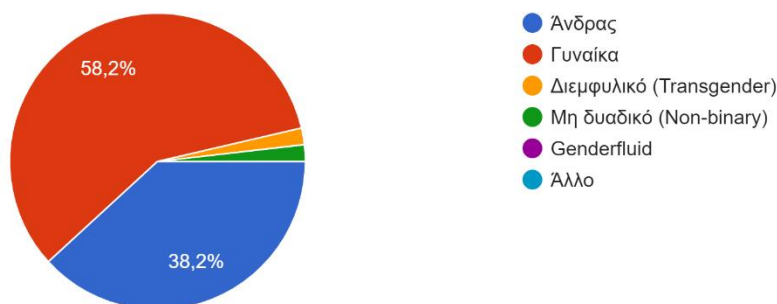
6.2 Περιγραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Τα δύο ερωτηματολόγια ήταν ενεργά έως τις 21 Φεβρουαρίου του 2024, απαντήθηκαν από 100 άτομα, 55 εκ των οποίων ζουν στην Ελλάδα, και 45 από αυτά είναι κάτοικοι του εξωτερικού. Πιο συγκεκριμένα, οι κάτοικοι εξωτερικού ορίζονται ως εξής: 9 κάτοικοι Ιταλίας, 7 Λιθουανίας, 5 Ισπανίας, 5 Σλοβακίας, 3 Εσθονίας, 2 Βουλγαρίας, 2 Κροατίας, 2 Σουηδίας, 2 Τουρκίας, 2 Τσεχίας, καθώς και 1 άτομο από Αυστρία, 1 από Γουατεμάλα, 1 από τις Κάτω Χώρες και 1 από την Πορτογαλία.

Στο ελληνικό ερωτηματολόγιο, οι συμμετέχοντες αποτελούνταν από 32 γυναίκες, 21 άνδρες, ένα διεμφυλικό άτομο, καθώς και ένα μη δυαδικό. Στο διεθνές ερωτηματολόγιο οι συμμετέχοντες οι οποίοι απάντησαν, αποτελούνται από: 28 γυναίκες, 14 άνδρες, ένα μη δυαδικό άτομο, ένα Genderfluid, ενώ ακόμη ένα άτομο επέλεξε την επιλογή «Άλλο».

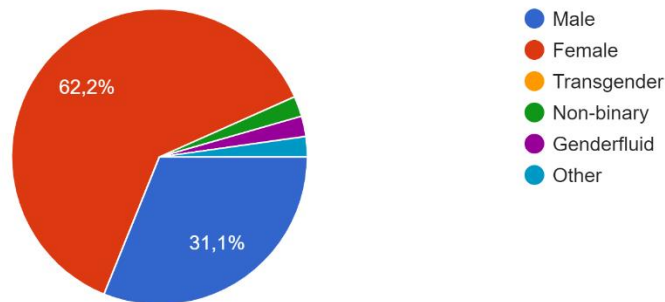
Φύλο.

55 απαντήσεις

Πίνακας 1.1

Gender.
45 απαντήσεις

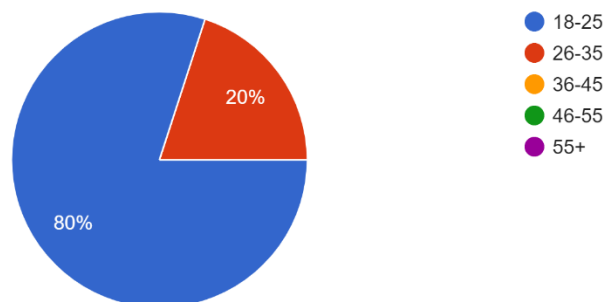

Πίνακας 1.2

Στο ελληνικό ερωτηματολόγιο παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-25 (44 εκ των 55), ενώ 11 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 26-35.

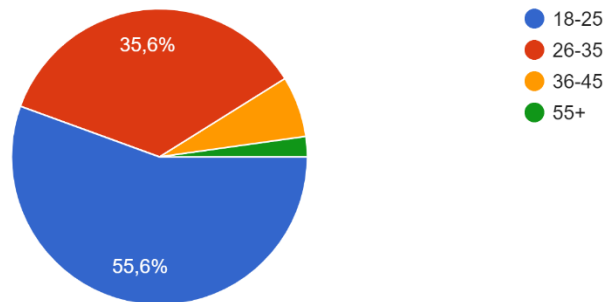
Στο διεθνές ερωτηματολόγιο συναντάμε μεγαλύτερη πληθώρα ηλικιακών ομάδων, η πλειοψηφία, 25 εκ των 45, ανήκει και πάλι στην ηλικιακή ομάδα 18-25, 16 άτομα είναι μεταξύ ηλικιών 26-35, 3 άτομα 36-45, ενώ ένα είναι πάνω από 50 ετών.

Ηλικία.
55 απαντήσεις

Πίνακας 1.3

Age.
45 απαντήσεις

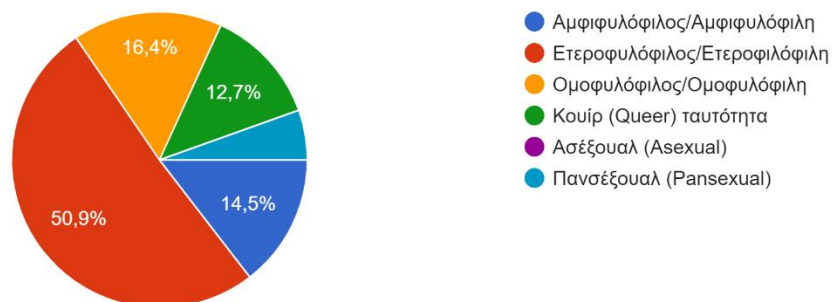

Πίνακας 1.4

Σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, στο ελληνικό ερωτηματολόγιο απάντησαν 55 άτομα εκ των οποίων: 28 ετεροφυλόφιλα, 9 ομοφυλόφιλα, 8 αμφιφυλόφιλα, 7 άτομα queer ταυτότητας, καθώς και 3 πανσέξουαλ άτομα.

Στο διεθνές ερωτηματολόγιο απάντησαν 45 άτομα εκ των οποίων: 30 ετεροφυλόφιλα, 6 πανσέξουαλ, 4 αμφιφυλόφιλα, 3 ομοφυλόφιλα, καθώς και 2 άτομα queer ταυτότητας.

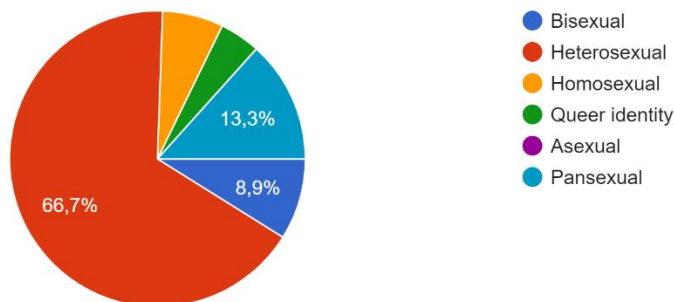
Σεξουαλικός Προσανατολισμός.
55 απαντήσεις

Πίνακας 1.5

Sexual Orientation.

45 απαντήσεις

Πίνακας 1.6

6.3 Αποτελέσματα της Έρευνας

Τα παρακάτω δεδομένα αποτελούν των συνδυασμό των δύο ερωτηματολογίων, ελληνικού και διεθνούς, με στατιστική συσχέτιση ορισμένων καίριων (συγκεκριμένα των 5, 2, 7, 10, 11, 19 και 20) ερωτήσεων όσον αφορά τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία, σε ορισμένες περιπτώσεις το φύλο, καθώς και σε μία ερώτηση, την χώρα στην οποία διαμένουν τα άτομα του δείγματος. Σε επόμενο κεφάλαιο, θα ακολουθήσουν πίτες και κλιμακωτοί πίνακες, μαζί με λεπτομερή περιγραφικό σχολιασμό για κάθε ερώτηση ξεχωριστά.

Ερώτηση 5: Θεωρείτε ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας θα έπρεπε να είναι ισότιμα και ισάξια κοινωνικά και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα όπως τα ετεροφυλόφιλα άτομα;

Frequencies

Frequencies of 5

5	S.O.	Count s	% of Total	Cumulative %
Όχι	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	0	0.0 %	0.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	1	1.0 %	1.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	0	0.0 %	1.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	0	0.0 %	1.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	0	0.0 %	1.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	0	0.0 %	1.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	2	2.0 %	3.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	0	0.0 %	3.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	0	0.0 %	3.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	0	0.0 %	3.0 %
Ναι	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	12	12.0 %	15.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	55	55.0 %	70.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	9	9.0 %	79.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	12	12.0 %	91.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	9	9.0 %	100.0 %

Στον παραπάνω πίνακα, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος, με ξεκάθαρο τρόπο, τάσσεται προς τα ίδια δικαιώματα και την ίση μεταχείριση των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας ανάμεσα στην κοινωνία, ανεξαρτήτως σεξουαλικότητας, δεδομένο ιδιαίτερα σημαντικό, εφόσον αποδεικνύει ότι η κοινωνία συνολικά, βρίσκεται στο πλευρό των ίσων δικαιωμάτων.

Ερώτηση 2: Πιστεύετε ότι τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας είναι πιθανότερο να μην αισθάνονται ασφαλή στην χώρα στην οποία ζείτε;

Frequencies

Frequencies of 2

2	CoR	Counts	% of Total	Cumulative %
Όχι	Austria	1	1.0 %	1.0 %
	Bulgaria	0	0.0 %	1.0 %
	Croatia	0	0.0 %	1.0 %
	Czechia	0	0.0 %	1.0 %
	Estonia	1	1.0 %	2.0 %
	Germany	0	0.0 %	2.0 %
	Greece	8	8.0 %	10.0 %
	Guatemala	1	1.0 %	11.0 %
	Italy	3	3.0 %	14.0 %
	Lithuania	2	2.0 %	16.0 %
	Portugal	1	1.0 %	17.0 %
	Slovakia	0	0.0 %	17.0 %
	Spain	1	1.0 %	18.0 %
	Sweden	2	2.0 %	20.0 %
	The Netherlands	1	1.0 %	21.0 %

Frequencies of 2

2	CoR	Counts	% of Total	Cumulative %
	Turkey	0	0.0 %	21.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	Austria	0	0.0 %	21.0 %
	Bulgaria	0	0.0 %	21.0 %
	Croatia	0	0.0 %	21.0 %
	Czechia	0	0.0 %	21.0 %
	Estonia	0	0.0 %	21.0 %
	Germany	0	0.0 %	21.0 %
	Greece	1	1.0 %	22.0 %
	Guatemala	0	0.0 %	22.0 %
	Italy	1	1.0 %	23.0 %
	Lithuania	2	2.0 %	25.0 %
	Portugal	0	0.0 %	25.0 %
	Slovakia	0	0.0 %	25.0 %
	Spain	0	0.0 %	25.0 %
	Sweden	0	0.0 %	25.0 %
	The Netherlands	0	0.0 %	25.0 %
	Turkey	0	0.0 %	25.0 %
Ναι	Austria	0	0.0 %	25.0 %
	Bulgaria	2	2.0 %	27.0 %
	Croatia	2	2.0 %	29.0 %
	Czechia	2	2.0 %	31.0 %
	Estonia	2	2.0 %	33.0 %
	Germany	1	1.0 %	34.0 %

Frequencies of 2

2	CoR	Counts	% of Total	Cumulative %
	Greece	47	47.0 %	81.0 %
	Guatemala	0	0.0 %	81.0 %
	Italy	5	5.0 %	86.0 %
	Lithuania	3	3.0 %	89.0 %
	Portugal	0	0.0 %	89.0 %
	Slovakia	5	5.0 %	94.0 %
	Spain	4	4.0 %	98.0 %
	Sweden	0	0.0 %	98.0 %
	The Netherlands	0	0.0 %	98.0 %
	Turkey	2	2.0 %	100.0 %

Frequencies of 2

2	A	Counts	% of Total	Cumulative %
Όχι	18-25	11	11.0 %	11.0 %
	26-35	8	8.0 %	19.0 %
	36-45	2	2.0 %	21.0 %
	55+	0	0.0 %	21.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	18-25	2	2.0 %	23.0 %
	26-35	2	2.0 %	25.0 %
	36-45	0	0.0 %	25.0 %
	55+	0	0.0 %	25.0 %
Ναι	18-25	56	56.0 %	81.0 %
	26-35	17	17.0 %	98.0 %
	36-45	1	1.0 %	99.0 %
	55+	1	1.0 %	100.0 %

Frequencies of 2

2	A	Counts	% of Total	Cumulative %
---	---	--------	------------	--------------

Frequencies of 2

2	G	Counts	% of Total	Cumulative %
Όχι	Genderfluid	0	0.0 %	0.0 %
	Άλλο	0	0.0 %	0.0 %
	Άνδρας	8	8.0 %	8.0 %
	Γυναίκα	13	13.0 %	21.0 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	0	0.0 %	21.0 %
	Μη δυαδικό (Non-binary)	0	0.0 %	21.0 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	0	0.0 %	21.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	Genderfluid	0	0.0 %	21.0 %
	Άλλο	0	0.0 %	21.0 %
	Άνδρας	0	0.0 %	21.0 %
	Γυναίκα	4	4.0 %	25.0 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	0	0.0 %	25.0 %
	Μη δυαδικό (Non-binary)	0	0.0 %	25.0 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	0	0.0 %	25.0 %
Ναι	Genderfluid	1	1.0 %	26.0 %
	Άλλο	1	1.0 %	27.0 %
	Άνδρας	27	27.0 %	54.0 %
	Γυναίκα	43	43.0 %	97.0 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	1	1.0 %	98.0 %
	Μη δυαδικό (Non-binary)	1	1.0 %	99.0 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	1	1.0 %	100.0 %

Στην αναφερόμενη ερώτηση, οι νεανικές ηλικίες, δηλαδή οι ηλικιακές ομάδες 18-25 και 26-35, απαντούν με ξεκάθαρη εικόνα το «Ναι» ως προς το ζήτημα αισθήματος ανασφάλειας των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην χώρα στην οποία διαμένουν, ενώ το ίδιο ζήτημα εκφράζουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι γυναίκες του δείγματος των δύο ερωτηματολογίων.

Εντούτοις, αξίζει να αναφέρουμε σε ποιες χώρες, ένα μέρος του δείγματός απάντησε «Όχι». Οι χώρες στις οποίες άτομα του δείγματος απάντησαν πως τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας δεν είναι πιθανότερο να μην αισθάνονται ασφαλή στην χώρα στην οποία ζουν, είναι οι εξής: Αυστρία, Εσθονία, Ελλάδα (αν και το ελληνικό δείγμα αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού δείγματος, 8 εκ των 55 απάντησαν «Όχι»), η Γουατεμάλα, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Πορτογαλία και η Σουηδία.

Ερώτηση 7: Έχει τύχει να βρεθείτε ως μάρτυρας σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;

Frequencies

Frequencies of 7

7	A	Counts	% of Total	Cumulative %
Όχι	18-25	12	12.0 %	12.0 %
	26-35	6	6.0 %	18.0 %
	36-45	0	0.0 %	18.0 %
	55+	0	0.0 %	18.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	18-25	1	1.0 %	19.0 %
	26-35	0	0.0 %	19.0 %
	36-45	0	0.0 %	19.0 %
	55+	0	0.0 %	19.0 %
Ναι	18-25	56	56.0 %	75.0 %
	26-35	21	21.0 %	96.0 %

Frequencies of 7

7	A	Counts	% of Total	Cumulative %
	36-45	3	3.0 %	99.0 %
	55+	1	1.0 %	100.0 %

Παρατηρούμε ότι και στην συγκεκριμένη ερώτηση, η πιο νεανική ηλικιακή ομάδα, κατά πλειοψηφία, αυτή των 18-25, καθώς και όλες οι υπόλοιπες, απαντούν «Ναι» ως προς το εάν έχουν βρεθεί ως μάρτυρες σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης μίσους, δηλώνοντας με ξεκάθαρο τρόπο ότι τα αναφερόμενα περιστατικά είναι υπαρκτά και συμβαίνουν.

Ερώτηση 10: Αν ναι, συνέβη στην εξω-διαδικτυακή σας ζωή ή στον διαδικτυακό χώρο; (Όσον αφορά το παραπάνω ερώτημα, προηγήθηκε πριν από αυτό, η γενική ερώτηση «Έχει τύχει να βρεθείτε ως θύμα σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;», άρα τα ερωτήματα, απευθύνθηκαν σε ένα μικρότερο ποσοστό του κοινού, το οποίο είχε σχετικό βίωμα με την ερώτηση).

Frequencies

Frequencies of 10

10	A	Counts	% of Total	Cumulative %
Και στις δύο περιπτώσεις	18-25	20	40.8 %	40.8 %
	26-35	5	10.2 %	51.0 %
	36-45	1	2.0 %	53.1 %
	55+	0	0.0 %	53.1 %
Στην πραγματική ζωή	18-25	14	28.6 %	81.6 %
	26-35	4	8.2 %	89.8 %

Frequencies of 10

10	A	Counts	% of Total	Cumulative %
	36-45	0	0.0 %	89.8 %
	55+	1	2.0 %	91.8 %
Στο διαδίκτυο	18-25	2	4.1 %	95.9 %
	26-35	2	4.1 %	100.0 %
	36-45	0	0.0 %	100.0 %
	55+	0	0.0 %	100.0 %

Frequencies

Frequencies of 10

10	G	Counts	% of Total	Cumulative %
	Genderfluid	1	2.0 %	2.0 %
Και στις δύο περιπτώσεις	Άλλο	1	2.0 %	4.1 %
	Άνδρας	13	26.5 %	30.6 %
	Γυναίκα	11	22.4 %	53.1 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	0	0.0 %	53.1 %
	Μη δυαδικό (Non-binary)	0	0.0 %	53.1 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	0	0.0 %	53.1 %

Frequencies of 10

10	G	Counts	% of Total	Cumulative %
Στην πραγματική ζωή	Genderfluid	0	0.0 %	53.1 %
	Άλλο	0	0.0 %	53.1 %
	Άνδρας	7	14.3 %	67.3 %
	Γυναίκα	10	20.4 %	87.8 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	0	0.0 %	87.8 %
	Μη δυαδικό (Non- binary)	1	2.0 %	89.8 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	1	2.0 %	91.8 %
Στο διαδίκτυο	Genderfluid	0	0.0 %	91.8 %
	Άλλο	0	0.0 %	91.8 %
	Άνδρας	0	0.0 %	91.8 %
	Γυναίκα	3	6.1 %	98.0 %
	Διεμφυλικό (Transgender)	1	2.0 %	100.0 %
	Μη δυαδικό (Non- binary)	0	0.0 %	100.0 %
	Μη δυαδικό (Μη δυαδικό (Non-binary))	0	0.0 %	100.0 %

Το στατιστικό αποτέλεσμα δηλώνει ότι οι συμμετέχοντες των νεανικών ηλικιών του δείγματος (18-25 και 26-35), κατά πλειοψηφία, έχουν βιώσει κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους ως θύματα, και στους δύο χώρους τους οποίους ερευνούμε,

δηλαδή και στην εξω-διαδικτυακή τους ζωή, αλλά και σε αυτή του διαδικτυακού χώρου και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, ενδεχομένως διότι είναι και αυτοί που χρησιμοποιούν τα Μέσα περισσότερο, με μεμονωμένα την πραγματική ζωή να ακολουθεί στο ποσοστό. Ακόμα, χαρακτηριστικά παρατηρούμε κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, το δεδομένο ότι οι άνδρες που βιώνουν τέτοιου είδους συμπεριφορές, ανέφεραν πως τις βιώνουν και στις δύο περιπτώσεις, ενώ οι γυναίκες τις βιώνουν, κατά κύριο λόγο, στην πραγματική τους ζωή.

Ερώτηση 11: Θεωρείτε την εκδήλωση συμπεριφορών μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνό φαινόμενο στον διαδικτυακό χώρο;

Frequencies of 11

11	S.O.	Counts	% of Total	Cumulative %
2	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	0	0.0 %	0.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	2	2.5 %	2.5 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	1	1.3 %	3.8 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	0	0.0 %	3.8 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	0	0.0 %	3.8 %
3	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	2	2.5 %	6.3 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	13	16.5 %	22.8 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	1	1.3 %	24.1 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	1	1.3 %	25.3 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	2	2.5 %	27.8 %
4	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	5	6.3 %	34.2 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	15	19.0 %	53.2 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	5	6.3 %	59.5 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	4	5.1 %	64.6 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	4	5.1 %	69.6 %
5	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	3	3.8 %	73.4 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	13	16.5 %	89.9 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	1	1.3 %	91.1 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	6	7.6 %	98.7 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	1	1.3 %	100.0 %

Στην παραπάνω κλιμακωτή ερώτηση, παρότι υπάρχει κάποια παρέκκλιση ως προς τις απαντήσεις, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία, ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, τάσσεται προς τον αριθμό 4, δηλαδή «Αρκετά συχνό», αναφερόμενη στα περιστατικά εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους στον διαδικτυακό χώρο, ενώ το 5 («Πολύ συχνό») είναι η αμέσως επόμενη επιλογή.

Ερώτηση 19: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαθέτουν εργαλεία αποφυγής και εξάλειψης συμπεριφορών διακίνησης ή έκφρασης μίσους;

Frequencies

Frequencies of 19

19	A	Counts	% of Total	Cumulative %
Όχι	18-25	27	27.0 %	27.0 %
	26-35	7	7.0 %	34.0 %
	36-45	0	0.0 %	34.0 %
	55+	0	0.0 %	34.0 %
Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	18-25	11	11.0 %	45.0 %
	26-35	4	4.0 %	49.0 %
	36-45	2	2.0 %	51.0 %
	55+	0	0.0 %	51.0 %
Ναι	18-25	31	31.0 %	82.0 %
	26-35	16	16.0 %	98.0 %
	36-45	1	1.0 %	99.0 %
	55+	1	1.0 %	100.0 %

Στο παραπάνω ερώτημα, παρατηρούμε ότι το δείγμα απάντησε σε ένα δίπολο, μεταξύ «Ναι» και «Όχι», ανεξαρτήτως ηλικίας, με την μεγαλύτερη πλειοψηφία να τάσσεται στο «Ναι» ως προς το εάν τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαθέτουν εργαλεία αποφυγής και εξάλειψης συμπεριφορών διακίνησης ή έκφρασης μίσους, αμφισβητώντας με αυτό τον τρόπο για το εάν αυτά είναι αποδοτικά, δρουν προληπτικά και εάν υπάρχει μεγάλη χρονική απόκλιση μεταξύ δράσης και αντίδρασης.

Ερώτηση 20: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στην διερεύνηση, επιβεβαίωση και κατ' επέκταση, στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων;

Frequencies

>

Frequencies of 20

20	S.O.	Counts	% of Total	Cumulative %
2	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	0	0.0 %	0.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	3	3.0 %	3.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	0	0.0 %	3.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	0	0.0 %	3.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	1	1.0 %	4.0 %
3	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	7	7.0 %	11.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	15	15.0 %	26.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	2	2.0 %	28.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	4	4.0 %	32.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	1	1.0 %	33.0 %
4	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	2	2.0 %	35.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	26	26.0 %	61.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	4	4.0 %	65.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	7	7.0 %	72.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	4	4.0 %	76.0 %
5	Αμφιφυλόφιλος/Αμφιφυλόφιλη	3	3.0 %	79.0 %
	Ετεροφυλόφιλος/Ετεροφιλόφιλη	14	14.0 %	93.0 %
	Κουίρ (Queer) ταυτότητα	3	3.0 %	96.0 %
	Ομοφυλόφιλος/Ομοφυλόφιλη	1	1.0 %	97.0 %
	Πανσέξουαλ (Pansexual)	3	3.0 %	100.0 %

Frequencies

Frequencies of 20

20	A	Counts	% of Total	Cumulative %
2	18-25	4	4.0 %	4.0 %
	26-35	0	0.0 %	4.0 %
	36-45	0	0.0 %	4.0 %
	55+	0	0.0 %	4.0 %

Frequencies of 20

20	A	Counts	% of Total	Cumulative %
3	18-25	19	19.0 %	23.0 %
	26-35	9	9.0 %	32.0 %
	36-45	1	1.0 %	33.0 %
	55+	0	0.0 %	33.0 %
4	18-25	28	28.0 %	61.0 %
	26-35	12	12.0 %	73.0 %
	36-45	2	2.0 %	75.0 %
	55+	1	1.0 %	76.0 %
5	18-25	18	18.0 %	94.0 %
	26-35	6	6.0 %	100.0 %
	36-45	0	0.0 %	100.0 %
	55+	0	0.0 %	100.0 %

Στο συγκεκριμένο κλιμακωτό ερώτημα, υπάρχει πληθώρα απαντήσεων, με τις επιλογές 4 και 5 να υπερσχύουν, καθώς άτομα από όλους τους σεξουαλικούς προσανατολισμούς συμφωνούν ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο, δηλαδή «Αρκετά σημαντικό» και «Πολύ σημαντικό», αντίστοιχα, στην διερεύνηση, επιβεβαίωση και κατ' επέκταση, στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, ενώ η ηλικιακή ομάδα 18-25, απάντησε με την κλίμακα 4, 3 και 5 ως προς την σημαντικότητα, σύμφωνα με τους αριθμούς που εμφανίζονται παραπάνω.

Κεφάλαιο 7^ο: Περιγραφική Ανάλυση της Έρευνας

7.1 Περιγραφική Ανάλυση της Έρευνας με Πίνακες και σχολιασμό

Πρώτη ερώτηση: Θεωρείτε ότι είστε ασφαλείς στην χώρα στην οποία διαμένετε;

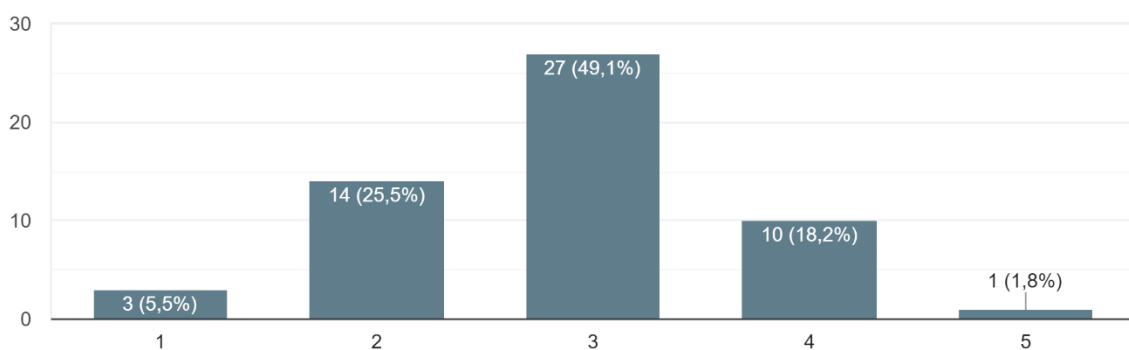
Στις περισσότερες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκε γραμμική κλίμακα από το 1 έως το 5, όπου παρακάτω το 1 αντικατοπτρίζει το «Καθόλου Ασφαλείς», ενώ το 5 «Πολύ ασφαλείς».

Στην αναφερόμενη ερώτηση, υπάρχει μια διακύμανση όσον αφορά τις απαντήσεις, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, 27 δηλαδή άτομα, επέλεξε την μέση επιλογή 3 «Ασφαλείς», 14 άτομα «Λίγο ασφαλείς», 10 άτομα «Αρκετά Ασφαλείς», 3 άτομα «Καθόλου Ασφαλείς», καθώς και 1 άτομο δήλωσε «Πολύ Ασφαλείς».

Στο διεθνές ερωτηματολόγιο, υπάρχει μια διαφοροποίηση, δηλαδή η πλειοψηφία του δείγματος, 19 έναντι 45 δηλώνει «Αρκετά Ασφαλείς», 12 άτομα «Ασφαλείς», 5 άτομα «Πολύ Ασφαλείς», 3 άτομα «Λίγο ασφαλείς», καθώς 2 άτομα «Καθόλου Ασφαλείς». Άρα, συμπεραίνουμε μια σχετική διαφοροποίηση όσον αφορά το αίσθημα ασφάλειας στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες των συμμετεχόντων του δείγματος, με την πρώτη να εμφανίζει μια πτωτική εικόνα ως προς την ασφάλεια.

Θεωρείτε ότι είστε ασφαλείς στην χώρα στην οποία διαμένετε;

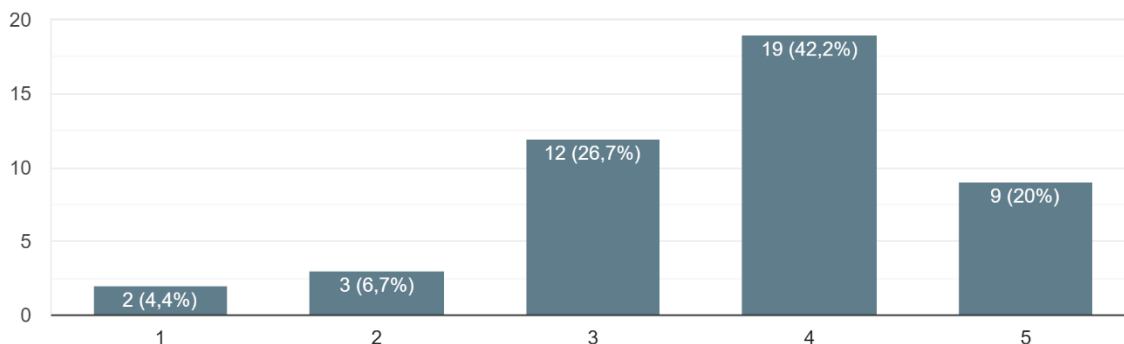
55 απαντήσεις

Πίνακας 2.1

Do you consider yourself as safe in the country you are living?

45 απαντήσεις

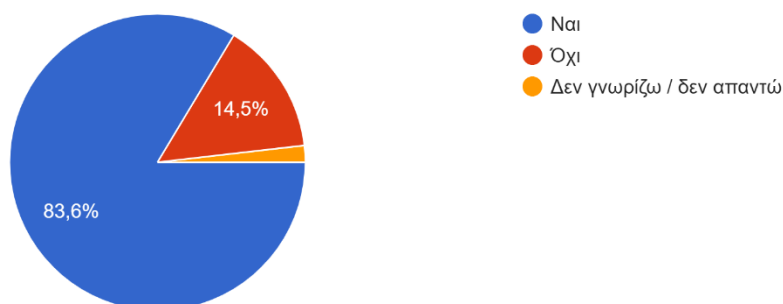
Πίνακας 2.2

Δεύτερη ερώτηση: Πιστεύετε ότι τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας είναι πιθανότερο να μην αισθάνονται ασφαλή στην χώρα στην οποία ζείτε;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, η πλειοψηφία και στα δύο ερωτηματολόγια τάσσεται ξεκάθαρα προς το «Ναι», με τους Έλληνες συμμετέχοντες, 45 εκ των 55, να απαντούν με αυτό τον τρόπο, ενώ στο διεθνές παρατηρούμε ένα χαμηλότερο ποσοστό ως προς το «Ναι» και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 28,9% (13 εκ των 45) να απαντούν «Όχι». Έτσι, μπορούμε να αντιληφθούμε ότι το δείγμα επιβεβαιώνει το θέμα αισθημάτων ανασφάλειας των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, και ειδικότερα στον ελλαδικό χώρο.

Πιστεύετε ότι τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας είναι πιθανότερο να μην αισθάνονται ασφαλή στην χώρα στην οποία ζείτε;

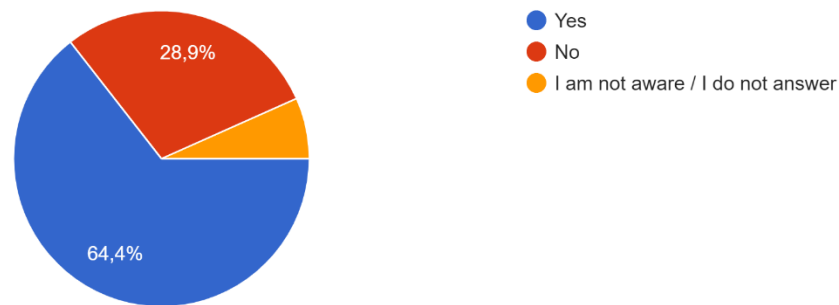
55 απαντήσεις

Πίνακας 3.1

Do you consider that members of the LGBTQI+ community are more likely to feel unsafe in the country you are living?

45 απαντήσεις

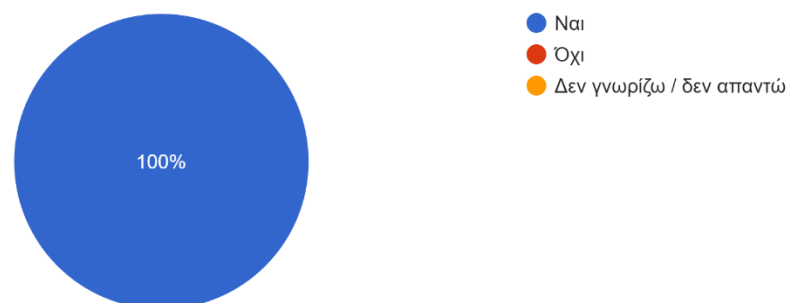
Πίνακας 3.2

Ερώτηση Τρίτη: Γνωρίζετε κάποιο άτομο που ανήκει στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα;

Στην αναφερόμενη ερώτηση, τα δεδομένα είναι ξεκάθαρα, με την ορατότητα στην Ελλάδα να σημειώνεται με το 100% του δείγματος, ενώ στο αντίστοιχο διεθνές ερωτηματολόγιο να σημειώνεται από ένα άτομο το «Όχι».

Γνωρίζετε κάποιο άτομο που ανήκει στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα;

55 απαντήσεις

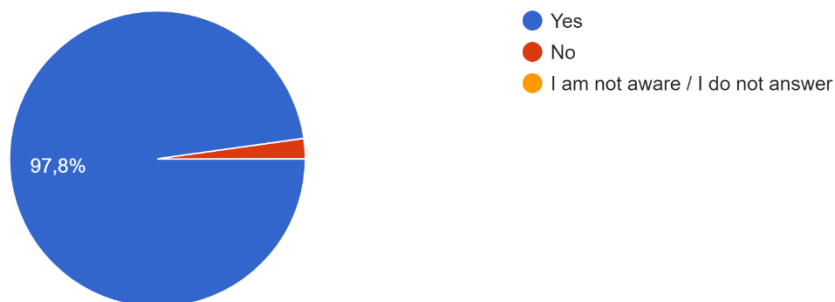

Πίνακας 4.1

Do you know someone who belongs to the LGBTQI+ community?

45 απαντήσεις

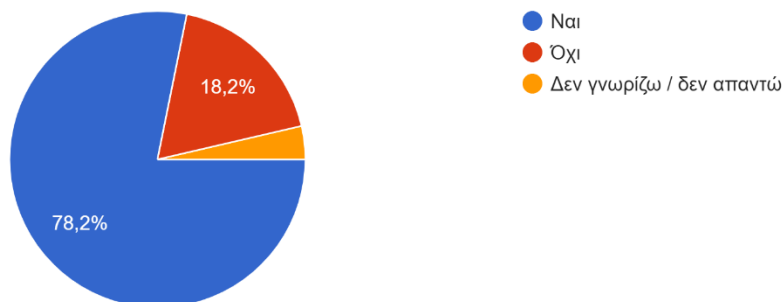
Πίνακας 4.2

Ερώτηση Τέταρτη: Αν ναι, σας έχει εκφράσει κάποιο αίσθημα ανασφάλειας;

Σε αυτή την ερώτηση, η πλειοψηφία του δείγματος τάσσεται και πάλι ξεκάθαρα με το «Ναι», δηλαδή ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα του οικείου περιβάλλοντος των συμμετεχόντων της έρευνας, έχει εκφράσει κάποιο αίσθημα ανασφάλειας, με τους 43 εκ των 55 να απαντούν την επιλογή αυτή στο ελληνικό ερωτηματολόγιο, και 30 εκ των 45 στο διεθνές. Αξίζει να αναφέρουμε και το ποσοστό όσων δεν γνωρίζουν για το αίσθημα ανασφάλειας των γνώριμων σε αυτούς προσώπων, εφόσον απαντήθηκε από 2 άτομα στην Ελλάδα και από 3 διεθνώς.

Αν ναι, σας έχει εκφράσει κάποιο αίσθημα ανασφάλειας;

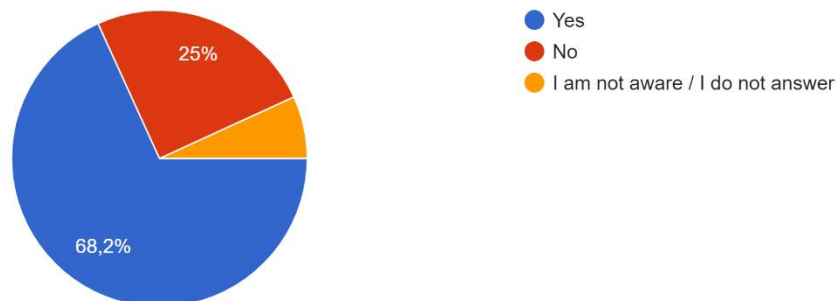
55 απαντήσεις

Πίνακας 5.1

If so, have they expressed any feelings of insecurity to you?

44 απαντήσεις

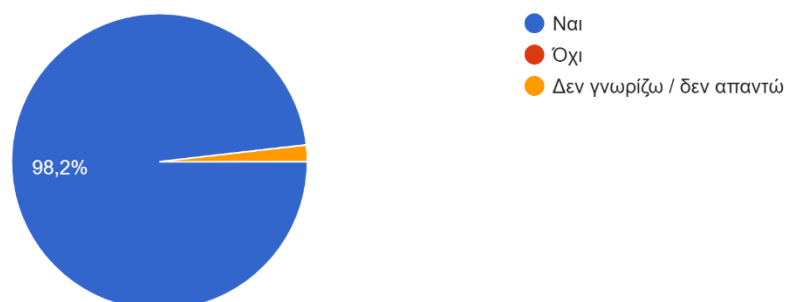
Πίνακας 5.2

Ερώτηση Πέμπτη: Θεωρείτε ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας θα έπρεπε να είναι ισότιμα και ισάξια κοινωνικά και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα όπως τα ετεροφυλόφιλα άτομα;

Στην παραπάνω κρίσιμη ερώτηση, η πλειοψηφία τάσσεται ξεκάθαρα υπέρ, δηλαδή στο ζήτημα των ίσων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στις δύο περιπτώσεις ερωτηματολογίων, στην Ελλάδα με τα 54 εκ των 55 ατόμων, ενώ στο διεθνές από τα 43 εκ των 45, με ένα άτομο να απαντά «Όχι» και ένα «Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ».

Θεωρείτε ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας θα έπρεπε να είναι ισότιμα και ισάξια κοινωνικά και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα όπως τα ετεροφυλόφιλα άτομα;

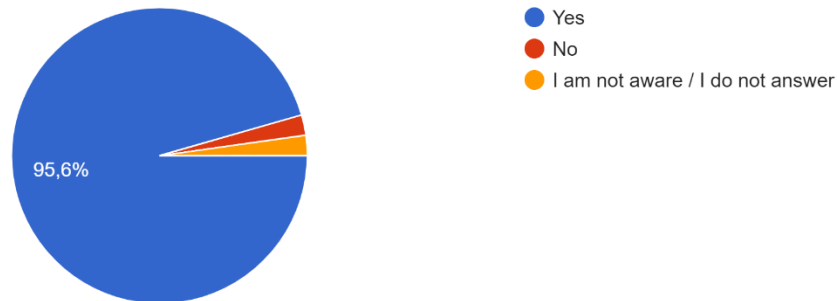
55 απαντήσεις

Πίνακας 6.1

Do you consider that people of the LGBTQI+ community should be equal in society and enjoy the same rights as heterosexual people?

45 απαντήσεις

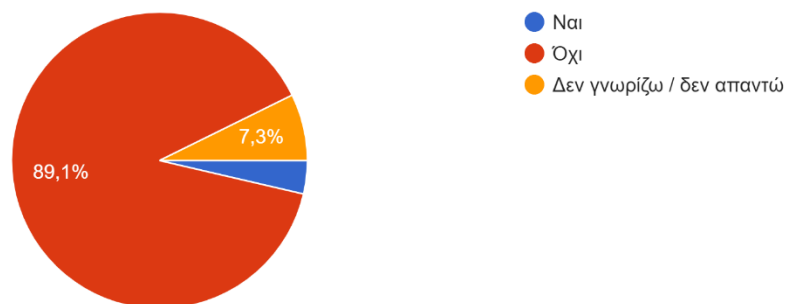
Πίνακας 6.2

Ερώτηση Έκτη: Θεωρείτε ότι στη χώρα σας εφαρμόζεται το παραπάνω δεδομένο;

Στην αναφερόμενη ερώτηση, εμφανίζεται μεγάλη απόκλιση σχετικά με τα δύο ερωτηματολόγια, εφόσον στην Ελλάδα η ξεκάθαρη πλειοψηφία τάσσεται προς το «όχι», 49 εκ των 55, και άρα συμπεραίνεται η έλλειψη εφαρμογής των ίδιων κοινωνικών και όχι μόνο δικαιωμάτων μεταξύ ετεροφυλόφιλων ατόμων και ατόμων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, ενώ στο διεθνές παρουσιάζεται διαφοροποίηση ως προς τις απαντήσεις, αφού 26 εκ των 45 απάντησαν «Όχι», 12 απάντησαν «Ναι», καθώς και 7 «Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ».

Θεωρείτε ότι στη χώρα σας εφαρμόζεται το παραπάνω δεδομένο;

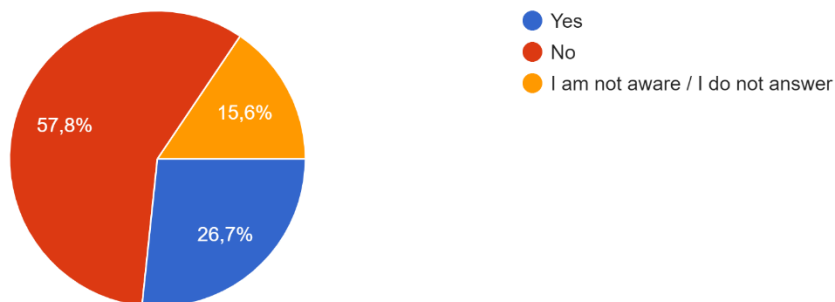
55 απαντήσεις

Πίνακας 7.1

Do you think that the above data are applied in your country?

45 απαντήσεις

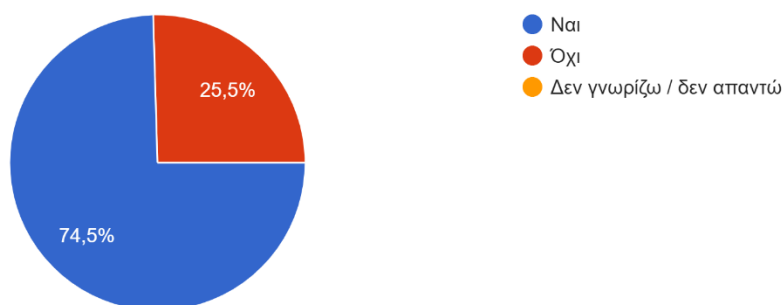
Πίνακας 7.2

Ερώτηση Έβδομη: Έχει τύχει να βρεθείτε ως μάρτυρας σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, επιβεβαιώνεται το ζήτημα της ασφάλειας, με την πλειοψηφία του δείγματος και στα δύο ερωτηματολόγια να απαντά ότι έχουν βρεθεί ως μάρτυρες σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους, με 41 εκ των 55 ατόμων να απαντούν «Ναι» στην Ελλάδα και 40 εκ των 45 να απαντούν το ίδιο, στο αντίστοιχο διεθνές ερωτηματολόγιο.

Έχει τύχει να βρεθείτε ως μάρτυρας σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;

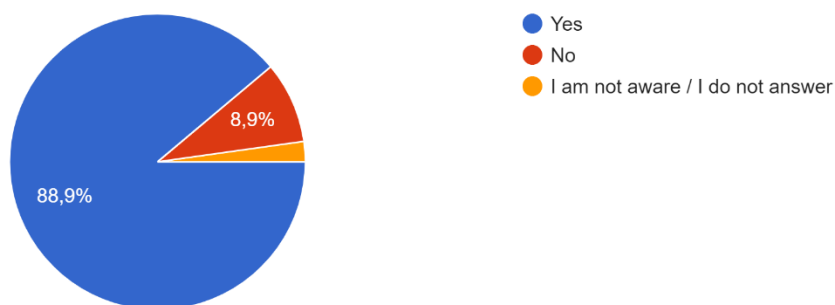
55 απαντήσεις

Πίνακας 8.1

Have you ever witnessed an incident of homophobia or hateful behaviour?

45 απαντήσεις

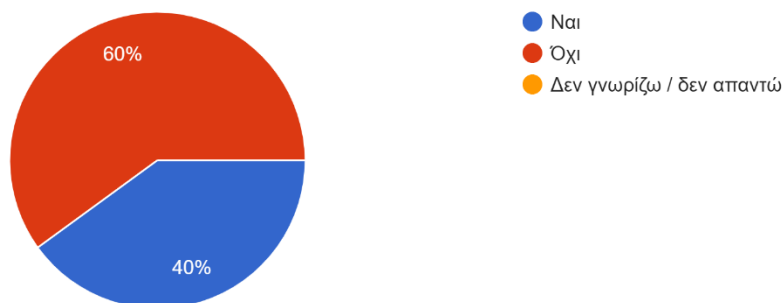
Πίνακας 8.2

Ερώτηση Όγδοη: Έχει τύχει να βρεθείτε ως θύμα σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;

Όσον αφορά το ερώτημα αυτό, η πλειοψηφία και στις δύο περιπτώσεις του ερωτηματολογίου (Ελληνικού και διεθνούς) απαντά «Όχι» με σχετική απόκλιση μεταξύ τους, εφόσον στην Ελλάδα 33 εκ των 55 απάντησαν «όχι», 22 εξ αυτών απάντησαν «Ναι», και άρα επιβεβαιώνεται, για ακόμη μια φορά, η ύπαρξη των αναφερόμενων περιστατικών στην πραγματικότητα, ενώ στην περίπτωση του διεθνούς, 31 άτομα εκ των 45 δηλώνουν «Όχι», 10 εξ αυτών δηλώνει «Ναι», καθώς και 4 άτομα δηλώνουν «Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ».

Έχει τύχει να βρεθείτε ως θύμα σε κάποιο περιστατικό ομοφοβίας ή εκδήλωσης συμπεριφοράς μίσους;

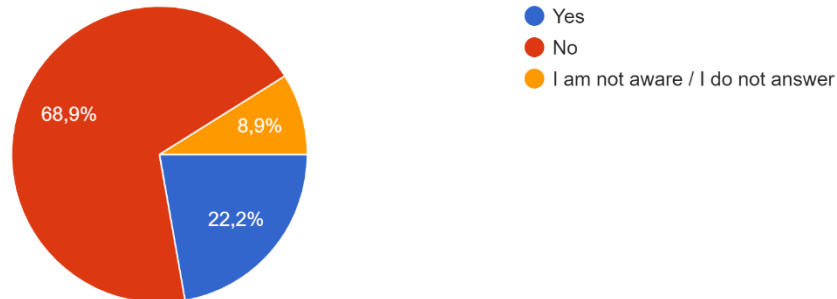
55 απαντήσεις

Πίνακας 9.1

Have you ever been a victim of an incident of homophobia or hateful behaviour?

45 απαντήσεις

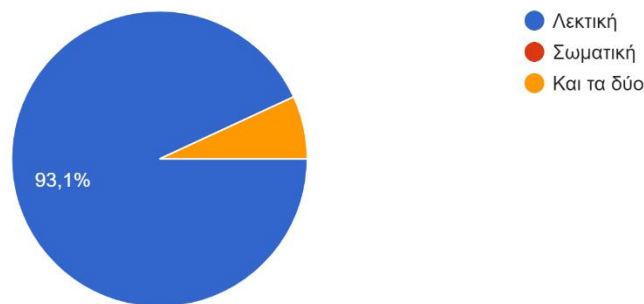
Πίνακας 9.2

Ερώτηση Ένατη: Αν ναι, τι είδους συμπεριφορά μίσους ήταν;

Στην ερώτηση αυτή, και στα δύο ερωτηματολόγια, η συντριπτική πλειοψηφία, επέλεξε την λεκτική, 27 εκ των 29, και 17 εκ των 20 συμμετεχόντων στο Ελληνικό και στο Διεθνές αντίστοιχα, αφού η αναφερόμενη ερώτηση δεν ήταν υποχρεωτική για όλους τους συμμετέχοντες, εκτός από αυτούς που τους αφορά, δηλώνοντας ότι ο πιο συχνός τρόπος εμφάνισης συμπεριφορών μίσους είναι αυτός της Λεκτικής βίας.

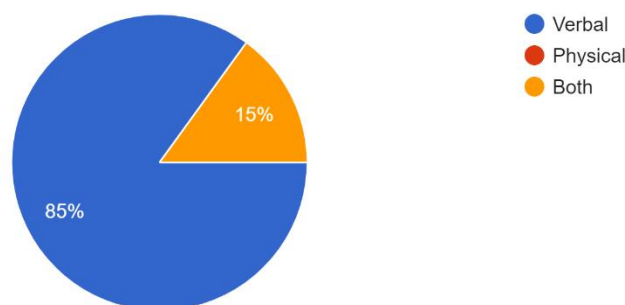
Αξίζει να αναφέρουμε ότι 2 και 3 άτομα αντίστοιχα στα ερωτηματολόγια απάντησαν «Και τα δύο» ανάμεσα σε λεκτική και σωματική. Άρα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η Λεκτική μορφή βίας θεωρείται πιο συχνή, εφόσον είναι η μόνη που δύναται να υπάρξει στον διαδικτυακό χώρο, αλλά είναι και η συχνότερη στον εξω-διαδικτυακό χώρο. Έτσι, ο συνδυασμός των προαναφερόμενων δεδομένων μάς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Λεκτική βία είναι η κυριότερη εκδήλωση μίσους από τους θύτες σε κάθε χώρο.

Αν ναι, τι είδους συμπεριφορά μίσους ήταν;
29 απαντήσεις

Πίνακας 10.1

If so, what kind of hateful behaviour was it?
20 απαντήσεις

Πίνακας 10.2

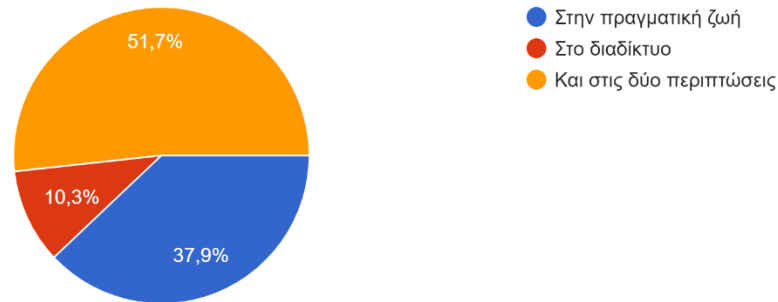
Ερώτηση Δέκατη: Αν ναι, συνέβη στην εξω-διαδικτυακή σας ζωή ή στον διαδικτυακό χώρο;

Σχετικά με την συγκεκριμένη ερώτηση, δηλαδή σε ποιον χώρο πραγματοποιούνται συχνότερα περιστατικά εκδήλωσης συμπεριφορών μίσους, το μεγαλύτερο ποσοστό των δειγμάτων απαντά «και στις δύο περιπτώσεις», και στην εξω-διαδικτυακή ζωή αλλά και στην εσω-διαδικτυακή, 15 εκ των 29 στο Ελληνικό ερωτηματολόγιο και 11 εκ των 20, στο διεθνές. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό, είναι αυτό της «Πραγματικής ζωής» με 11 εκ των 29 στο Ελληνικό και 8 εκ των 20, στο αντίστοιχο διεθνές, ενώ το ποσοστό του διαδικτύου και μόνο, αποτελεί το μικρότερο του δείγματος. Συνεπώς, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι

περιστατικά εκδήλωσης συμπεριφορών μίσους πραγματοποιούνται και στην πραγματική ζωή, αλλά και στον διαδικτυακό κόσμο και άρα, οι συμπεριφορές των θυτών είναι όμοιες και στους δύο χώρους.

Αν ναι, συνέβη στην εξω-διαδικτυακή σας ζωή ή στον διαδικτυακό χώρο;

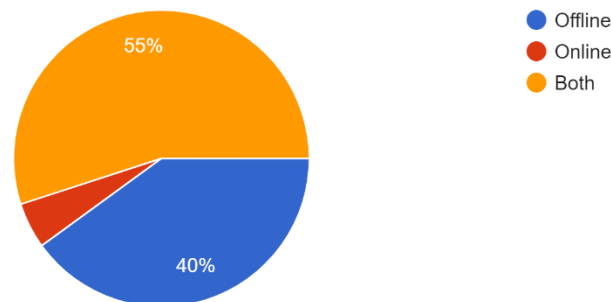
29 απαντήσεις

Πίνακας 11.1

If so, did it happen in your offline life or online?

20 απαντήσεις

Πίνακας 11.2

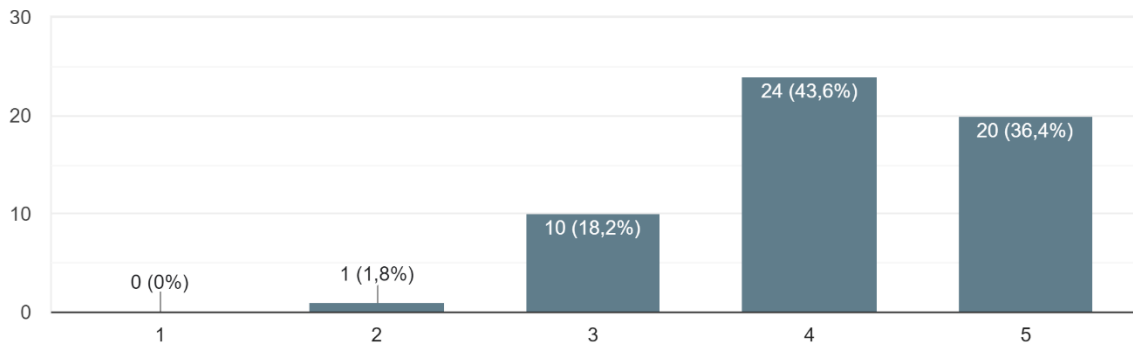
Ερώτηση Έντεκα: Θεωρείτε την εκδήλωση συμπεριφορών μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνό φαινόμενο στον διαδικτυακό χώρο;

Στην ερώτηση αυτή, παρατηρείται η τάση της συχνότητας από το «Συχνά», «Αρκετά Συχνά» και «Πολύ Συχνά» ως ανοδική με το δείγμα να αναγνωρίζει ότι τα συγκεκριμένα περιστατικά συμβαίνουν, με την περίπτωση του ελληνικού ερωτηματολογίου να τείνει περισσότερο προς το «Αρκετά Συχνά».

Θεωρείτε την εκδήλωση συμπεριφορών μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνό φαινόμενο στον διαδικτυακό χώρο;

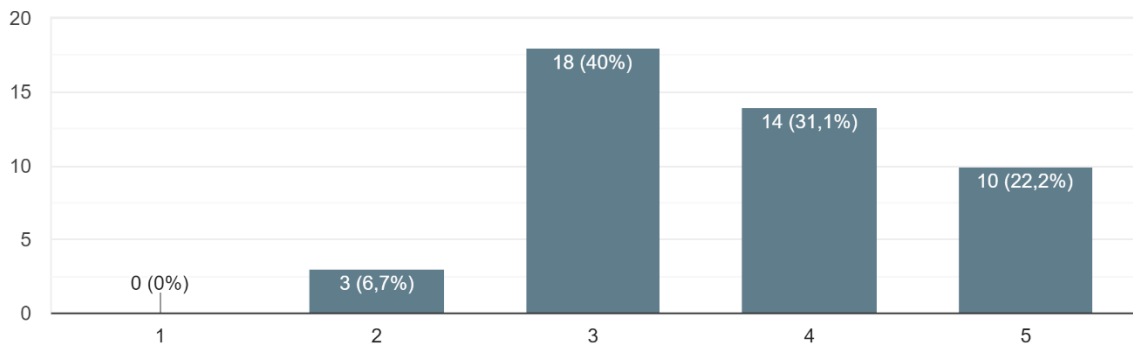
55 απαντήσεις

Πίνακας 12.1

Do you consider the expression of hateful behaviours against the LGBTQI+ community to be a frequent phenomenon on the Internet?

45 απαντήσεις

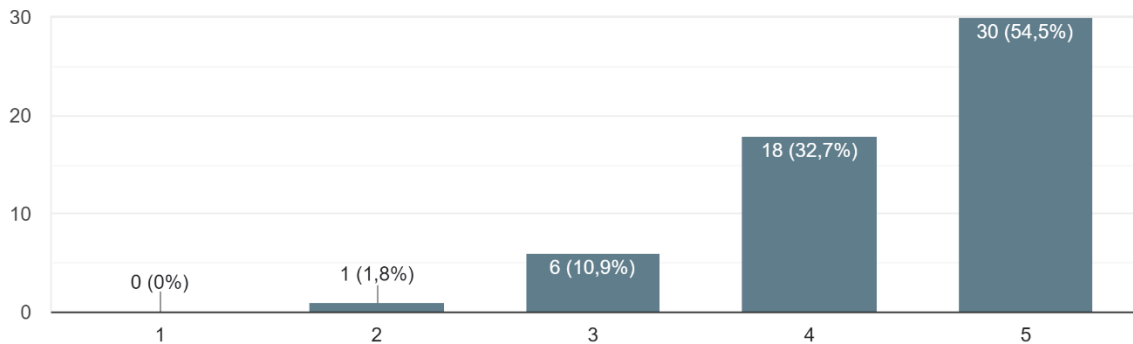
Πίνακας 12.2

Ερώτηση Δώδεκα: Θεωρείτε ότι υπάρχει συσχέτιση της συχνότητας των συμπεριφορών μίσους εξαιτίας της ευελιξίας της ανωνυμίας των θυτών στο διαδίκτυο;

Όσον αφορά την συγκεκριμένη κρίσιμη ερώτηση, η πλειοψηφία των δύο δειγμάτων, τάσσεται ξεκάθαρα προς το «Μεγάλη Συσχέτιση» εφόσον απαντήθηκε πλειοψηφικά, με τα αμέσως επόμενα ποσοστά να είναι τα «Αρκετή Συσχέτιση» και «Συσχέτιση». Άρα

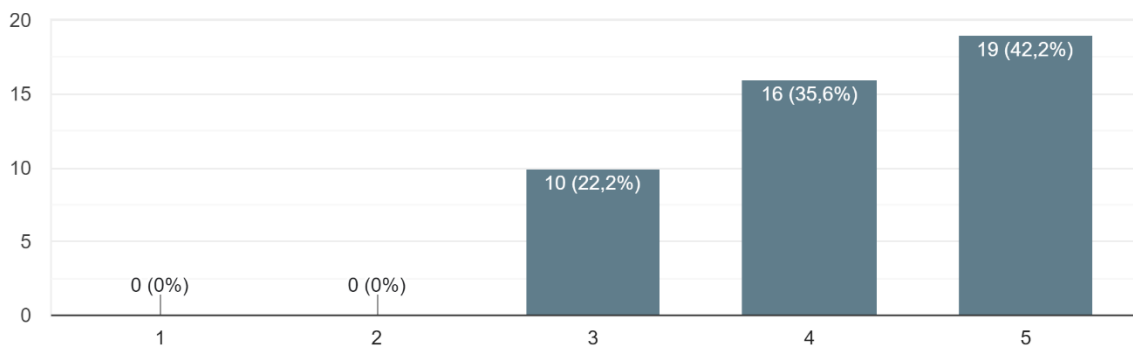
παρατηρούμε ξεκάθαρα την συμφωνία του δείγματος, ως προς την συσχέτιση της συχνότητας των συμπεριφορών μίσους εξαιτίας της ευελιξίας της ανωνυμίας που προκύπτει από αυτή την δυνατότητα των διαδικτυακών μέσων.

Θεωρείτε ότι υπάρχει συσχέτιση της συχνότητας των συμπεριφορών μίσους εξαιτίας της ευελιξίας της ανωνυμίας των θυτών στο διαδίκτυο;
55 απαντήσεις

Πίνακας 13.1

Do you consider that there is a correlation of the frequency of hateful behaviours due to the flexibility of the anonymity of the abusers on the Internet?
45 απαντήσεις

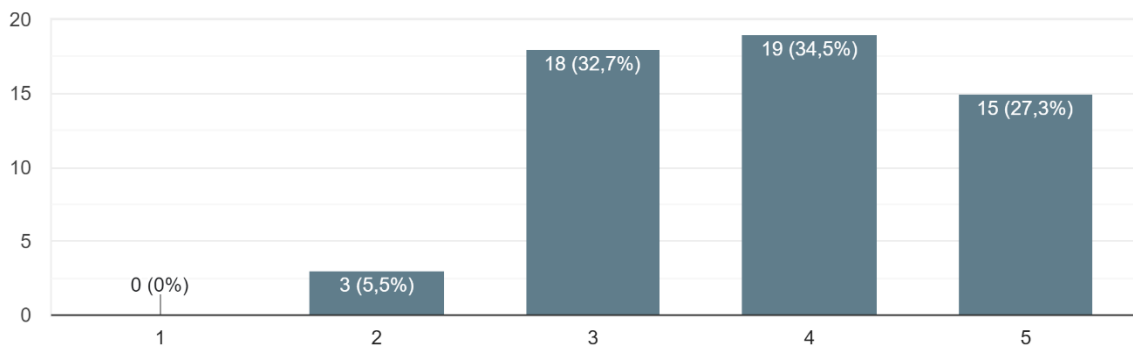

Πίνακας 13.2

Ερώτηση Δεκατρία: Θεωρείτε την εκδήλωση συμπεριφορών μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνό φαινόμενο στην εξω-διαδικτυακή ζωή;

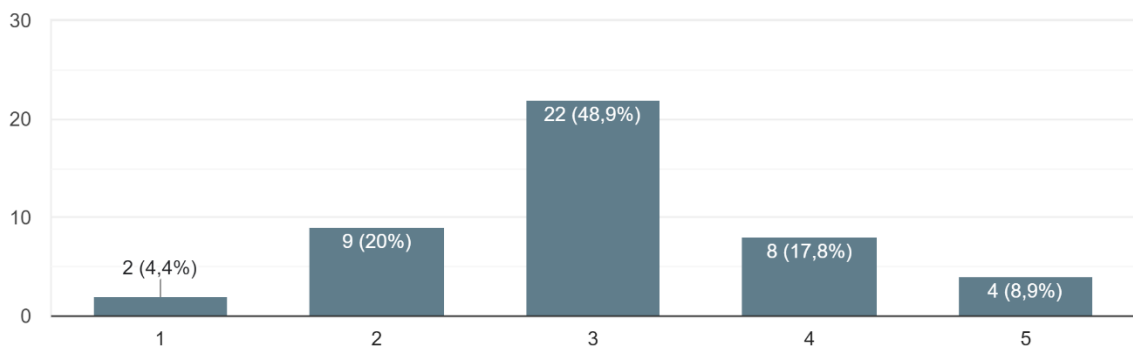
Στην αναφερόμενη ερώτηση, οι δύο περιπτώσεις των ερωτηματολογίων εμφανίζουν μεγάλη απόκλιση, με την περίπτωση του ελληνικού να τάσσεται κατά κύριο λόγο στο «Αρκετά Συχνό», «Συχνό» και «Πολύ συχνό», ενώ στο διεθνές, έχουμε απαντήσεις σε όλο το φάσμα της κλίμακας, με την πλειοψηφία να βρίσκεται στην μέση, μέσω της απάντησης «Συχνό». Άρα, συμπεραίνουμε πως οι εκδηλώσεις συμπεριφορών Μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, πραγματοποιούνται, και μάλιστα σε συχνό βαθμό σε πολλά μέρη του κόσμου, και σε μεγαλύτερο βαθμό στην Ελλάδα.

Θεωρείτε την εκδήλωση συμπεριφορών μίσους εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας συχνό φαινόμενο στην εξω-διαδικτυακή ζωή;
55 απαντήσεις

Πίνακας 14.1

Do you consider the expression of hateful behaviours against the LGBTQI+ community to be a frequent phenomenon in the offline life?
45 απαντήσεις

Πίνακας 14.2

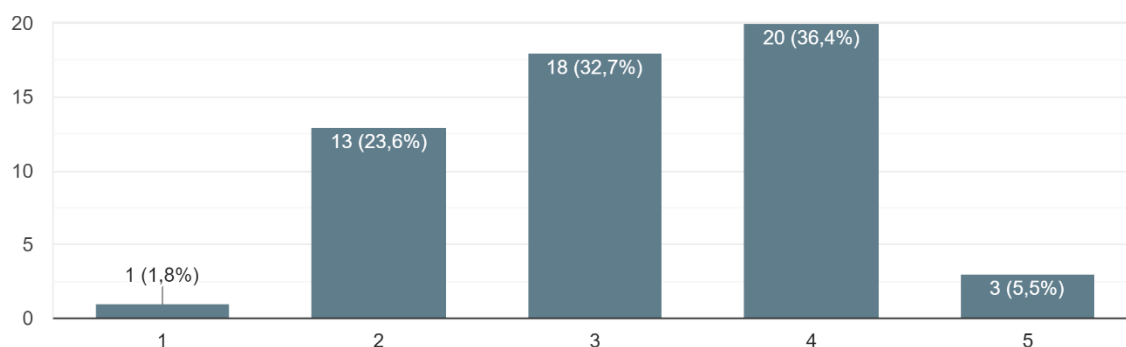
Ερώτηση Δεκατέσσερα: Θεωρείτε ότι υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην δημόσια σφαίρα; (ΛΟΑΤΚΙ+ influencers)

Στην ερώτηση αυτή, εμφανίζεται διαμοιρασμός των απαντήσεων ,στο φάσμα της κλίμακας και στο ελληνικό ερωτηματολόγιο, με καθαρότερη εικόνα, αλλά και στο διεθνές, ότι δηλαδή υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην δημόσια σφαίρα. Στην πρώτη περίπτωση, τα περισσότερα άτομα του δείγματος τείνουν να είναι ικανοποιημένοι με τους 20 εκ των 55 να απαντούν «Αρκετά Ικανοποιημένοι», 18 «Ικανοποιημένοι» αλλά και 13 «Λίγο Ικανοποιημένοι».

Στην περίπτωση του διεθνούς, η πλειοψηφία των 45 ατόμων, οι 21 δηλαδή, απαντούν «Ικανοποιημένοι», 15 «Αρκετά Ικανοποιημένοι» και 5 «Λίγο Ικανοποιημένοι».

Θεωρείτε ότι υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην δημόσια σφαίρα; (ΛΟΑΤΚΙ+ influencers)

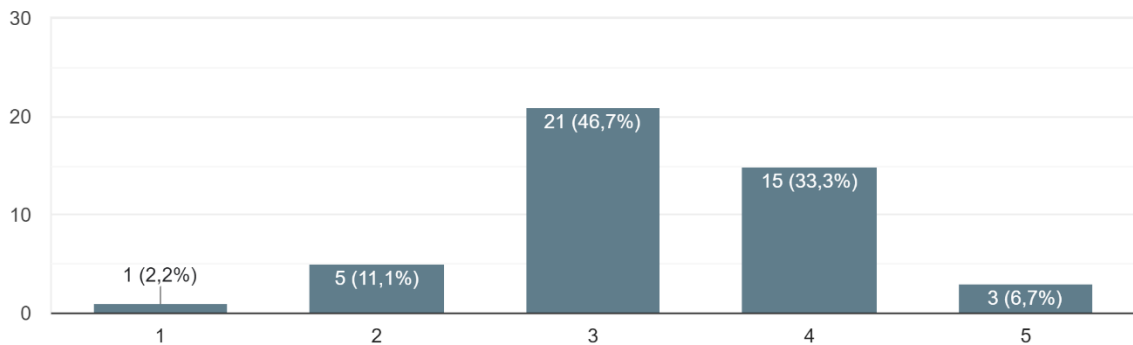
55 απαντήσεις

Πίνακας 15.1

Do you consider that there is representation of the LGBTQI+ community in the public sphere?
(LGBTQI+ influencers)

45 απαντήσεις

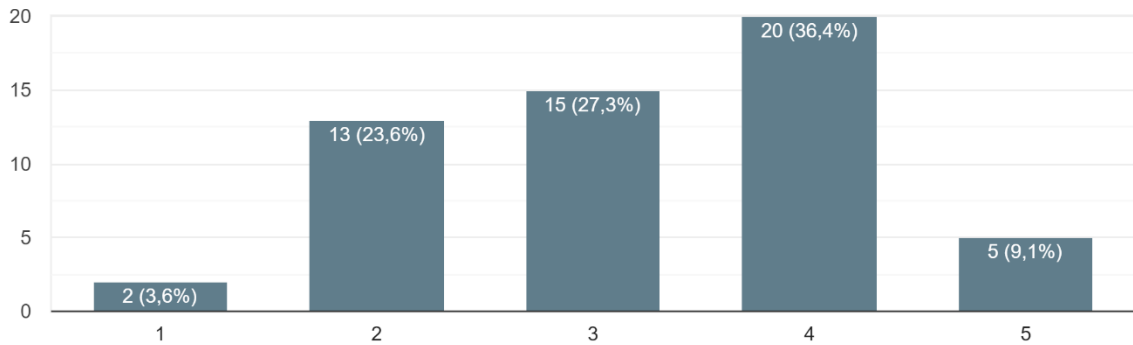

Πίνακας 15.2

Ερώτηση Δεκαπέντε: Θεωρείτε ότι υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;

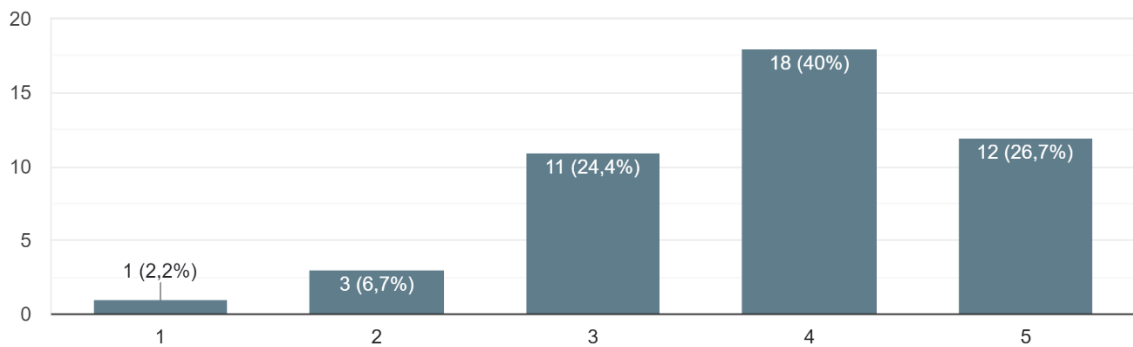
Στην αναφερόμενη ερώτηση, παρατηρούμε όμοια τάση με την αμέσως παραπάνω ερώτηση ως προς τις απαντήσεις σε σχέση με το ερωτηματολόγιο της Ελλάδας, δηλαδή ότι η πλειοψηφία θεωρεί ότι υπάρχει «Αρκετή Εκπροσώπηση» της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, εφόσον επιλέχθηκε ως απάντηση από 20 εκ των 55 συμμετεχόντων, ενώ 15 εξέφρασαν ότι υπάρχει εκπροσώπηση. Στο ίδιο μήκος κύματος, και στο διεθνές, παρατηρούμε την πλειοψηφία να τάσσεται προς την «Αρκετή Εκπροσώπηση» με την επιλογή 18 εκ των 45, ενώ η επιλογή «Μεγάλη Εκπροσώπηση», είναι η αμέσως επόμενη με 12 απαντήσεις.

Θεωρείτε ότι υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;
55 απαντήσεις

Πίνακας 16.1

Do you consider that there is representation of the LGBTQI+ community on Social Media?
45 απαντήσεις

Πίνακας 16.2

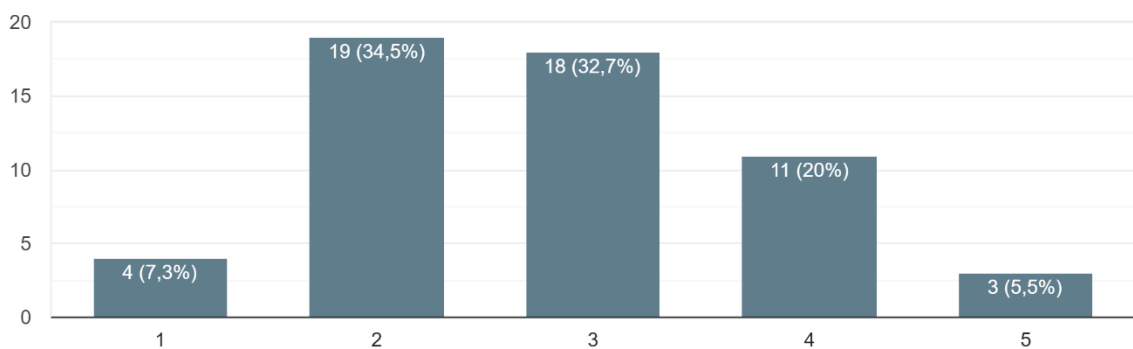
Δέκατη Δεκαέξι: Θεωρείτε ότι η εκπροσώπηση αυτή είναι ικανοποιητική ως προς το περιεχόμενο και την συνέπειά της;

Σε αυτή την ερώτηση, υφίσταται μια απόκλιση, σχετικά με το Ελληνικό Ερωτηματολόγιο και το Διεθνές, αφού στον ελλαδικό χώρο, η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι η εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας από τους influencers, όσον αφορά το περιεχόμενο και την συνέπειά της να είναι «Λίγη», με το ποσοστό των 19 εκ των 55 να επιλέγουν την συγκεκριμένη απάντηση, ενώ 18 την θεωρούν «Ικανοποιητική». Από την άλλη πλευρά, στο

διεθνές ερωτηματολόγιο η πλειοψηφία τάσσεται στο ότι η εκπροσώπηση αυτή είναι «Ικανοποιητική» με τους 21 εκ των 45, να επιλέγουν αυτή την απάντηση, καθώς και 12 την θεωρούν «Αρκετά Ικανοποιητική». Έτσι, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στην Ελλάδα, η προαναφερόμενη εκπροσώπηση χρειάζεται να ενδυναμωθεί ως προς το περιεχόμενο και την συνέπειά της.

Θεωρείτε ότι η εκπροσώπηση αυτή είναι ικανοποιητική ως προς το περιεχόμενο και την συνέπειά της;

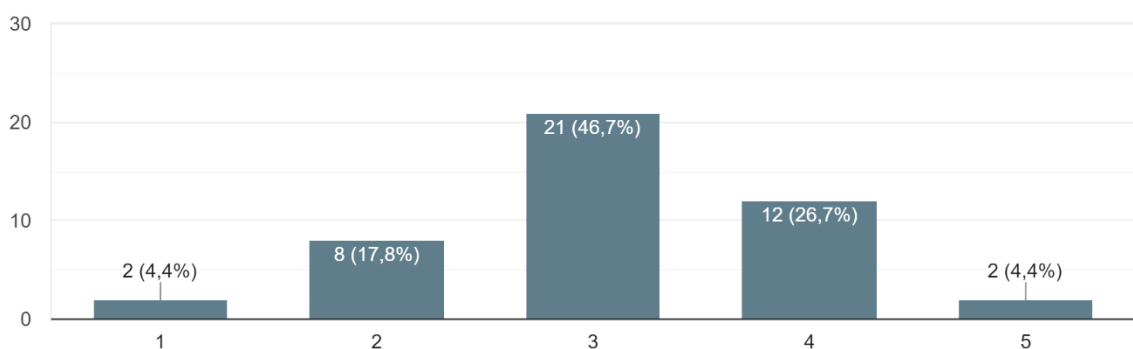
55 απαντήσεις

Πίνακας 17.1

Do you consider this representation to be satisfactory in terms of its content and consistency?

45 απαντήσεις

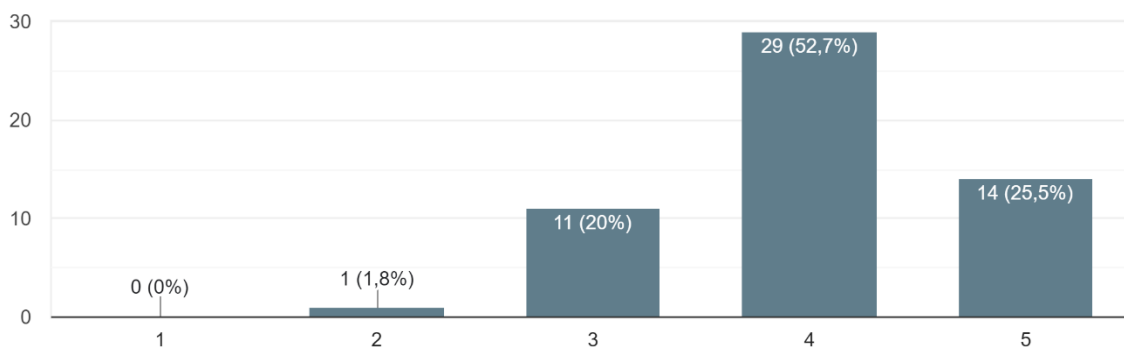
Πίνακας 17.2

Ερώτηση Δεκαεπτά: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν διαμορφώσει σημαντικό ρόλο ως προς την κοινωνικοποίηση των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας;

Στην αναφερόμενη ερώτηση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων του δείγματος, και από τα δύο ερωτηματολόγια, τάσσεται ξεκάθαρα σχεδόν με τις ίδιες απαντήσεις στην γραμμική κλίμακα, στην επιλογή 4, αφού 29 εκ των 55, στο ελληνικό ερωτηματολόγιο απάντησαν ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν διαμορφώσει «Αρκετά» σημαντικό ρόλο ως προς την κοινωνικοποίηση των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, 24 εκ των 45 απάντησαν το ίδιο στο διεθνές, ενώ 14 εκ των 55 απάντησαν «Πολύ σημαντικό» και 17 εκ των 45 το ίδιο, στο ελληνικό και διεθνές ερωτηματολόγιο αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί μία απόκλιση από 1 άτομο στο ελληνικό ερωτηματολόγιο που θεωρεί ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν διαδραματίσει ρόλο «Λίγο σημαντικό» σε αυτό το ερώτημα.

Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν διαμορφώσει σημαντικό ρόλο ως προς την κοινωνικοποίηση των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας;

55 απαντήσεις

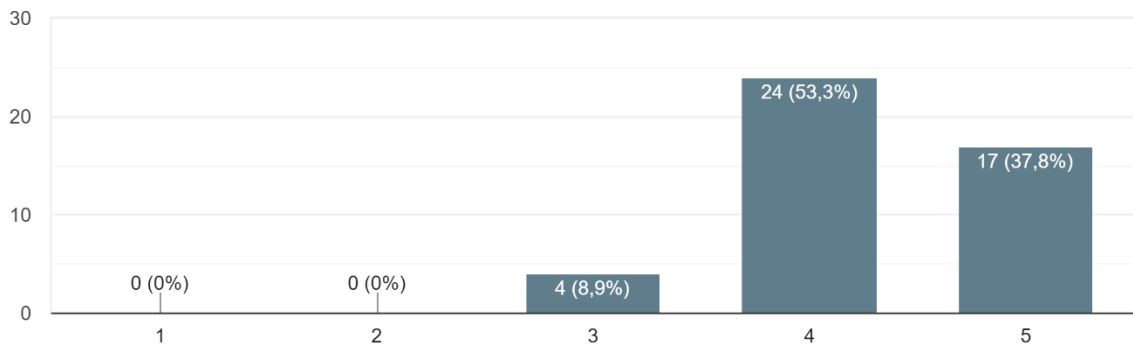

Πίνακας 18.1

Do you consider that Social Media have played an important role in the socialisation of members of the LGBTQI+ community?

45 απαντήσεις

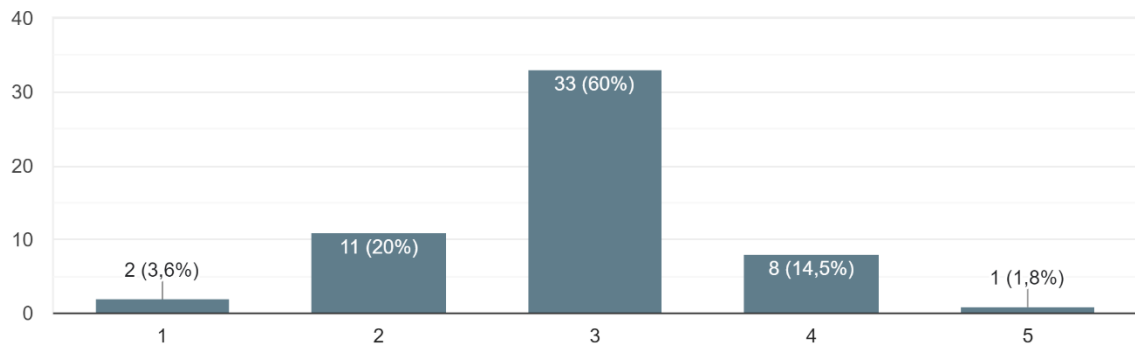
Πίνακας 18.2

Ερώτηση Δεκαοκτώ: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ένας ασφαλής χώρος έκφρασης και παρουσίας για τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας;

Σε αυτό το ερώτημα παρατηρούμε αποκλίσεις των απαντήσεων σχετικά με το Ελληνικό ερωτηματολόγιο και το διεθνές, αν και η πλειοψηφία και στις δύο περιπτώσεις απάντησε στο μέσο της κλίμακας, δηλαδή ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ένας ασφαλής χώρος έκφρασης και παρουσίας για τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, οι υπόλοιπες απαντήσεις, τάχθηκαν κυρίως σε μικρότερες επιλογές της κλίμακας όσον αφορά την Ελλάδα, ωστόσο, στο διεθνές, το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό έπειτα από το μέσο της κλίμακας, τάχθηκε στο «Αρκετά Ασφαλής» με 13 εκ των 45 ατόμων να επιλέγουν αυτή την απάντηση.

Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ένας ασφαλής χώρος έκφρασης και παρουσίας για τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας;

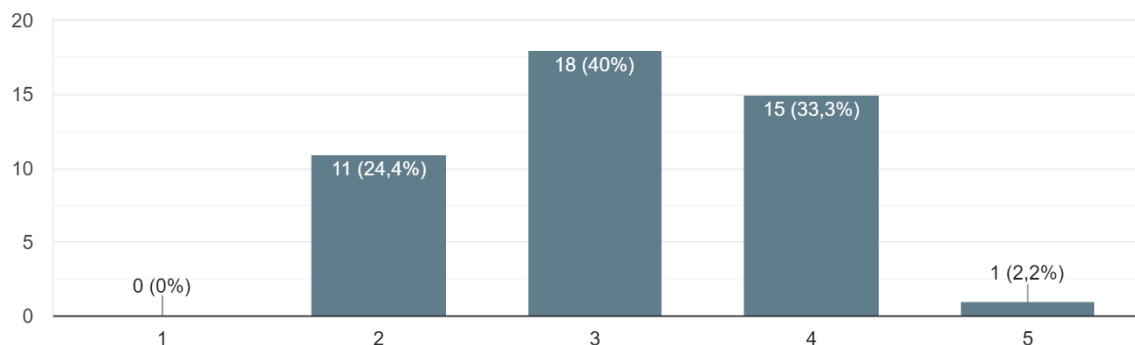
55 απαντήσεις

Πίνακας 19.1

Do you consider Social Media to be a safe space for expression and presence for members of the LGBTQI+ community?

45 απαντήσεις

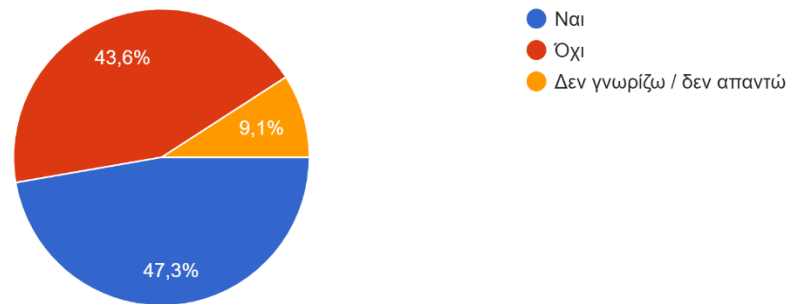
Πίνακας 19.2

Ερώτηση Δεκαεννέα: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαθέτουν εργαλεία αποφυγής και εξάλειψης συμπεριφορών διακίνησης ή έκφρασης μίσους;

Στην συγκεκριμένη άκρως σημαντική ερώτηση, παρατηρούμε αποκλίσεις όσον αφορά τις απαντήσεις των συμμετεχόντων του δείγματος, και στα δύο ερωτηματολόγια. Παρατηρώντας λοιπόν τις απαντήσεις, θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχει διαμοιρασμός των απαντήσεων, μεταξύ του «Ναι» και του «Όχι» στο ελληνικό ερωτηματολόγιο, εφόσον

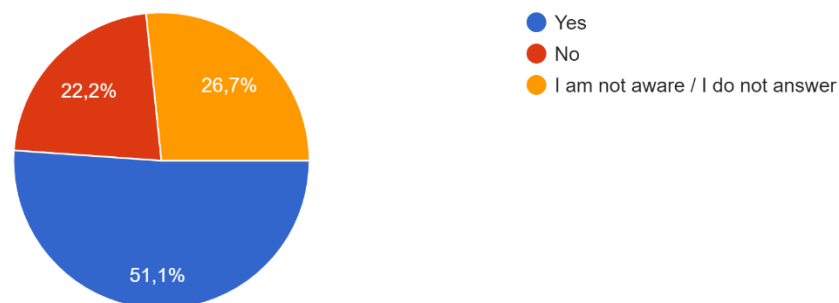
26 εκ των 55 απάντησαν «Ναι», 24 «Όχι» και μόλις 5 «Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ». Ομοίως, στο διεθνές ερωτηματολόγιο, 23 εκ των 45 απαντήσεων ήταν «Ναι», 12 δήλωσαν άγνοια με το «Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ», ενώ 10 απάντησαν «Όχι».

Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαθέτουν εργαλεία αποφυγής και εξάλειψης συμπεριφορών διακίνησης ή έκφρασης μίσους;
55 απαντήσεις

Πίνακας 20.1

Do you think that Social Media have tools to avoid and eliminate the spreading and expressing of hate behaviours?
45 απαντήσεις

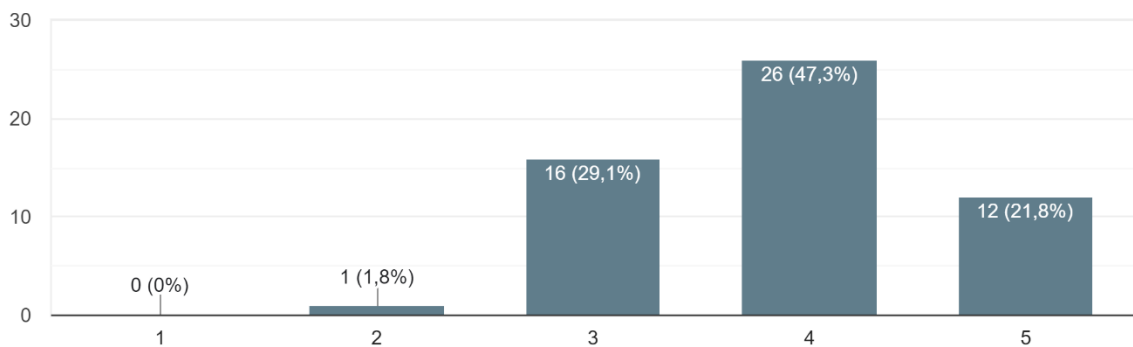
Πίνακας 20.2

Ερώτηση Είκοσι: Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στην διερεύνηση, επιβεβαίωση και κατ' επέκταση, στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων;

Στην εν λόγω ερώτηση, παρατηρούμε την μεγαλύτερη ομοιογένεια, ως προς τις απαντήσεις, και στο ελληνικό, αλλά και στο διεθνές ερωτηματολόγιο από το κοινό, επιβεβαιώνοντας τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης στην διερεύνηση,

επιβεβαίωση και κατ' επέκταση, στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Στην ελληνική περίπτωση, 26 εκ των 55 απάντησαν «Αρκετά σημαντικό», 17 εκ των 45 στο διεθνές απάντησαν με τον ίδιο τρόπο, ενώ 12 εκ των 55, και 12 εκ των 45 απάντησαν «Πολύ σημαντικό» αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι 1 άτομο στην Ελλάδα και 3 διεθνώς, απάντησαν «Λίγο σημαντικό» στο συγκεκριμένο ερώτημα.

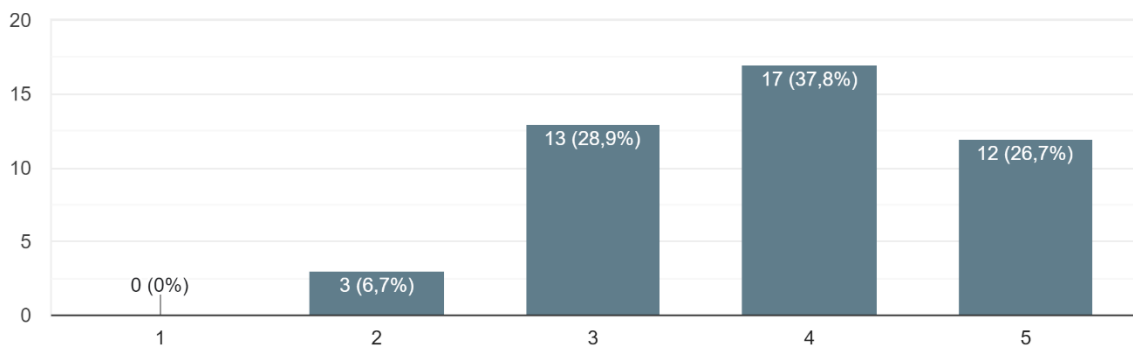
Θεωρείτε ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στην διερεύνηση, επιβεβαίωση και κατ' επέκταση, στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων;
55 απαντήσεις

Πίνακας 21.1

Do you consider that Social Media have played a role in exploring, confirming and, by extension, strengthening the identity of LGBTQI+ people?

45 απαντήσεις

Πίνακας 21.2

7.2 Γενικά στοιχεία και αποτελέσματα

Αφότου διεξάχθηκε η έρευνα, συμπεραίνουμε ξεκάθαρα την πραγματικότητα των αισθημάτων ανασφάλειας των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, αφού μέσω των ελληνικών και διεθνών δειγμάτων, απαντήθηκε ξεκάθαρα η πεποίθηση ότι τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, είναι πιθανότερο να μην αισθάνονται ασφαλή, εφόσον και μέρος των ατόμων που δεν ανήκουν στην κοινότητα, και είναι μάλιστα το μεγαλύτερο, εκφράζει μία αμφίβολη εικόνα ως προς τα αισθήματα ασφάλειας.

Παρατηρήθηκε ακόμα, η πλήρης ορατότητα των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, αφού σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες του δείγματος και από τα δύο ερωτηματολόγια, γνωρίζουν άτομα από την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, και ενδεχομένως να έχουν και συχνές κοινωνικές συναναστροφές με αυτά, μιας και απαντήθηκε από ένα μεγάλο μέρος του δείγματος το δεδομένο, ότι τα αναφερόμενα άτομα έχουν εκφράσει και εκφράζουν αισθήματα ανασφάλειας. Στην συνέχεια του ερωτηματολογίου, μπορούμε να συμπεράνουμε την θετική στάση του κοινού όσον αφορά τα ίσα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα και άρα, στην ισότητα και ισονομία των μελών της κοινότητας με τα ετεροφυλόφιλα άτομα. Εντούτοις, με ξεκάθαρη εικόνα στην Ελλάδα, αλλά και με ποικίλες απαντήσεις στο διεθνές ερωτηματολόγιο, είμαστε σε θέση να παρατηρήσουμε ένα χάσμα σχετικά με την θεωρητική αλλά και πραγματική ισότητα.

Αξίζει να αναφερθούμε στην εμφάνιση περιστατικών ομοφοβίας και εκδηλώσεων μίσους, μέσω των απαντήσεων του δείγματος στα ερωτηματολόγια που τέθηκαν, μέσω των οποίων, η πλειοψηφία έχει βρεθεί στη θέση του μάρτυρα σε τέτοιου είδους περιστατικά. Ειδικότερα, αξιοαναφερθέντα δεδομένα βλέπουμε και από όσα άτομα απάντησαν και σε ακόμα δύο ερωτήματα, τα οποία δεν απευθύνονταν σε όλους εξ αυτών που απάντησαν τα ερωτηματολόγια, αφού οι ερωτήσεις αυτές, είχαν ως σκοπό την ιεράρχηση των συχνότερων μορφών συμπεριφορών μίσους που έχουν βιώσει οι απαντώντες, μα και την ιεράρχηση των “χώρων” στους οποίους πραγματοποιήθηκαν τα συγκεκριμένα περιστατικά, με την λεκτική να ξεχωρίζει πλειοψηφικά, ενώ και ο συνδυασμός μορφών, δηλαδή προφορική και λεκτική να ακολουθούν. Ο συχνότερος χώρος στον οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ότι εμφανίζονται συμπεριφορές ομοφοβίας και μίσους, είναι ο συνδυασμός της εξω-διαδικτυακής ζωής με την εσω-διαδικτυακή, ενώ μόνο η εξω-διαδικτυακή ακολουθεί.

Σχετικά με την πραγματικότητα και τα περιστατικά εκδήλωσης συμπεριφορών μίσους στον διαδικτυακό χώρο εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, όλοι οι απαντώντες επιβεβαιώνουν με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο, ότι τα συγκεκριμένα περιστατικά αποτελούν συχνά φαινόμενα στον διαδικτυακό χώρο, καθώς και πως με τις δυνατότητες του “καμουφλαρίσματος” και της ανωνυμίας που προσφέρει το διαδίκτυο, οι θύτες εφαρμόζουν μια πιο ενεργή στάση. Ομοίως, παρατηρούμε ακόμα μια ξεκάθαρη αντίληψη του κοινού των δειγμάτων μας, που εκφράζει ότι οι εκδηλώσεις συμπεριφορών μίσους είναι συχνό φαινόμενο και στην πραγματική ζωή, με τους απαντώντες του ερωτηματολογίου του εξωτερικού, να έχουν μια περισσότερη πληθώρα ως προς τις απαντήσεις τους.

Αν αναφερθούμε στην εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας από influencers στην δημόσια σφαίρα, στον ελλαδικό χώρο η πλειοψηφία τάσσεται στο δεδομένο ότι αυτή υπάρχει, καθώς και με όμοιο τρόπο εκφράζονται οι εντυπώσεις και στο διεθνές ερωτηματολόγιο, αν και πάλι με μια μεγαλύτερη ποικιλία απόψεων. Όμως, αξίζει να εκφράσουμε την ομόφωνη συμφωνία, ότι υπάρχει εκπροσώπηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, εφόσον τα ποσοστά “Αρκετή εκπροσώπηση” είναι πλειοψηφικά και στα δύο ερωτηματολόγια του δείγματός μας.

Κλείνοντας, με το τελευταίο και πιο σημαντικό κομμάτι της έρευνας, αυτό της συσχέτισης των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, η στάση του δείγματος είναι ξεκάθαρη ως προς την σημαντικότητα του ρόλου των Μέσων, σε σχέση με την κοινωνικοποίηση των μελών μεταξύ τους. Αργότερα, εκφράστηκε η αμφισβήτηση ως προς το εάν ο χώρος των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ένας ασφαλής χώρος για την πλήρη έκφραση και ελευθερία των ατόμων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, αν και έχει εξηγηθεί θεωρητικά ο καινοτόμος τρόπος με τον οποίο χειρίζονται τα μέλη τα Κοινωνικά Μέσα, με τις διάφορες τροποποιήσεις που εφαρμόζουν ως προς την ορατότητα και σχετικά με το ποιοι μπορούν να τους “ακολουθούν” αλλά και να τους “παρακολουθούν”.

Στην ίδια γραμμή, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, θεωρεί ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαθέτουν εργαλεία αποφυγής και εξάλειψης συμπεριφορών διακίνησης ή έκφρασης μίσους, αν και μέσω της παρέκκλισης των απαντήσεων, μπορούμε να πούμε ότι αμφισβητείται το εάν πραγματικά οι αναφερόμενες δυνατότητες λειτουργούν, εξυπηρετούν με πρακτικό τρόπο τις ανάγκες της πραγματικότητας, και εάν η χρονική ανταπόκριση είναι επαρκής. Μέσω του τελευταίου ερωτήματος, είναι ξεκάθαρο το πόσο σημαντικό ρόλο έχει επιτύχει το

διαδίκτυο και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης στην ζωή των μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, εφόσον η πλειοψηφία του δείγματός μας, επιβεβαιώνει τον κομβικό ρόλο των Μέσων ως προς την περαιτέρω διερεύνηση της σεξουαλικής και έμφυλης ταυτότητας, την επιβεβαίωση αυτής, αφού θεωρηθεί πραγματική και ορατή, αλλά και την συνολική ενδυνάμωση των χαρακτηριστικών και των προσωπικοτήτων, μέσω της αλληλεπίδρασης όμοιων αλλά και υποστηρικτικών ατόμων, ομάδων, συλλογικοτήτων και κινημάτων.

7.3 Επιλογικός Σχολιασμός

Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται, σε ένα είτε μεταβατικό, είτε σταθερό δρόμο, σίγουρα όμως, πορευόμενη προς την πλήρη ισότητα και ισονομία όλων των μελών της στην κοινωνία και δίχως καμία αμφισβήτηση ως προς τα ίσα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

Στην νεότερη ιστορία, η κοινότητα έχει βιώσει σκοταδιστικές περιόδους, περιόδους χαρακτηρισμών ψυχιατρικών και νοητικών ανωμαλιών των μελών της, θανατικές, εκδιωκτικές και εκδικητικές συμπεριφορές εναντίον της, περιόδους περιθωριοποίησης, καθώς και περιορισμένης έως και ανύπαρκτης ορατότητας. Τα δεδομένα πλέον έχουν αλλάξει ή έστω, φαίνονται να αλλάζουν, μέσω της συνεχούς και δυναμικά πολλαπλασιαζόμενης διεκδίκησης ίσων δικαιωμάτων και μεταχείρισης, με γεγονότα ορόσημα όπως το “Stonewall Inn” έως και το Πρώτο “Thessaloniki Pride” το 2012, τα οποία επιφέρουν με γοργό ή αργό τρόπο, την θεμελίωση προοδευτικών νομοθετικών ρυθμίσεων και πιθανώς, έκδηλη αλλαγή νοοτροπιών και αντιλήψεων της συντηρητικής και ακροδεξιάς σφαίρας της κοινωνίας.

Η έλευση του διαδικτύου, και μετέπειτα η έλευση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, άλλαξε ριζικά την ζωή και την καθημερινότητα όλων, και συνέβαλε στην μεταποίηση των θεσμών και των μέσων κοινωνικοποίησης, σε μία συνεχώς μεταβαλλόμενη και συν-διαμορφωτική ψηφιακή πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα ωστόσο, η οποία με την δυνατότητα διατήρησης της ανωνυμίας, κακόβουλα άτομα, οργανώσεις και κινήματα, βρήκαν μια δυναμική σε έναν ακόμα χώρο, ώστε να ενισχύσουν την δράση μίσους με εκφορές Λόγων μίσους, και εν δυνάμει, πραγματικών συμπεριφορών μίσους. Εντούτοις, αναφερόμενοι στα θετικά στοιχεία του διαδικτύου και των Μέσων, με την ίδια ή και περισσότερη δυναμική, πληθώρα προσωπικοτήτων, διαφόρων σεξουαλικοτήτων και «ανοιχτών» κοινωνικών φύλων, διαμορφώνουν μία καινούρια και πιο συμπεριληπτική πραγματικότητα, με αυτοπεποίθηση και

ξεκάθαρη ορατότητα, δημιουργώντας έτσι μια ελπίδα αποδοχής σε άτομα τα οποία βρίσκονται στην περίοδο διερεύνησης της ταυτότητάς τους σε ποικίλα επίπεδα, και έτσι είναι σε θέση να συνειδητοποιούν ότι δεν είναι μόνοι, μόνες και μόνα, σε έναν κόσμο όπου κυριαρχεί η ανασφάλεια, η «ανθρωποφαγία» και η τάση επιστροφής προς τα πίσω, με την αναίρεση κερτημένων δικαιωμάτων που παρατηρείται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια. Με το παραπάνω δεδομένο, προκύπτει ένα είδους κοινωνικοποίησης και συσπείρωσης μοναδικού χαρακτήρα, αφού τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας έχουν δημιουργήσει ένα περιβάλλον αλληλεγγύης και αλληλοϋποστήριξης, εντός και εκτός του διαδικτυακού χώρου, η οποία διαχέεται και σε άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και μειοψηφίες.

Σχετικά με την έρευνα, θα μπορούσαμε να πούμε με ξεκάθαρο τρόπο πως είναι εμφανής η θετική στάση των συμμετεχόντων ως προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και τα μέλη της. Αν και οι κλειστού τύπου ερωτήσεις, δύνανται να θεωρηθούν περιοριστικές, τα συμπεράσματα που εκμαιεύθηκαν ήταν πολύ βοηθητικά στην διεξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων όσον αφορά στάσεις και αντιλήψεις. Εντούτοις, ερωτήσεις ανοικτού τύπου, δύνανται να θεωρηθούν πιο ουσιαστικά βοηθητικές με σκοπό την βαθύτερη κατανόηση στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφορών, αλλά δυστυχώς, η εύρεση ικανοποιητικού και ασφαλούς δείγματος είναι δύσκολη.

Εν κατακλείδι, η έρευνα η οποία διεξήχθη, αποτελεί ένα ασφαλές παράδειγμα αντίληψης και κατανόησης των στάσεων και των συμπεριφορών ενός γενικού κοινού προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, καθώς και σχετικά με τις εντυπώσεις που έχει το κοινό αυτό για στάσεις και συμπεριφορές μίσους τρίτων, οι οποίες παρατηρούνται ευρέως, εναντίον της κοινότητας και των μελών της. Συνεπώς, προτείνεται η περαιτέρω διάδοση και ανάπτυξη της παρούσας έρευνας σε παγκόσμια κλίμακα, ενδεχομένως και με προσθήκη ερωτήσεων ανοικτού τύπου, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της αλληλένδετης πλέον σχέσης των ατόμων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και του διαδικτύου. Προτείνεται επίσης, η αύξηση της έρευνας προς το γενικότερο ερευνητικό πεδίο, εφόσον κάθε δεδομένο της αναφερόμενης έρευνας, δύναται να καταστεί βοηθητικό για ενδεχόμενη ασχολία με την ίδια ή παρόμοια θεματολογία έρευνας, η οποία μόνο θετικές και ευεργετικές επιπτώσεις μπορεί να έχει προς την ίδια την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Alexander J & Losh E (2010) ““A YouTube of one’s own?” “Coming out” videos as rhetorical action’. In: C Pullen C & M Cooper (eds). LGBT identity and online new media. Routledge: New York, NY.

Assimakopoulos S., Baiden F. H., και Millar S. (2017). Online Hate Speech in the European Union: A Discourse-Analytic Perspective. Switzerland: Springer Open.

Butler, J. (1991) Imitation and gender insubordination. στο Fuss. D. (επιμ.) Inside/Out. Lesbian Theories, Gay Theories. New York. Routledge.

Butler, J. (1993). *Bodies that matter: On the discursive limits of "sex"*. New York: Routledge.

Butler, J. (1999). *Gender trouble*. New York: Routledge. 24-25.

Butler, R. (2002). *Why survive?*. Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press.

Byron P, Robards B, Hanckel B, Vivienne S & Churchill B (2019) ““Hey, I’m having these experiences”: Tumblr use and young people’s queer (dis)connections”. *International Journal of Communication*, 13: 2239- 2259.

Cohen-Almagor R. (2012). Is Law Appropriate to Regulate Hateful and Racist Speech? The Israeli Experience. *Israel Studies Review*, 27(2), 41-64.

De Latour A., Perger N., Salaj R., Tocchi C., Otero-Viejo P. (2017). *We Can! Taking Action against Hate Speech through Counter and Alternative Narratives*. Revised edition, Council of Europe.

Del Felice C., Ettema M., de Latour A., Perger N., Salaj R., Tocchi C., Viejo Otero P., Gomes R. (2017). *We Can! Taking Action against Hate Speech through Counter and Alternative Narratives*. Council of Europe: Council of Europe Publications.

Duguay S (2016) ““He has a way gayer Facebook than I do”: investigating sexual identity disclosure and context collapse on a social networking site”. *New Media & Society*, 18 (6): 891–907. [https:// doi.org/10.1177/1461444814549930](https://doi.org/10.1177/1461444814549930).

European Commission (2016). Code of conduct on countering illegal hate speech online.

European Commission against Racism and Intolerance (2016).

Foucault M. (1977). *The archaeology of knowledge*. London, England: Tavistock.

Fox J & Ralston R (2016) 'Queer identity online: informal learning and teaching experiences of LGBTQ individuals on social media'. *Computers in Human Behavior*, 65: 635–642. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.06.009>.

Fox J & Ralston R (2016) 'Queer identity online: informal learning and teaching experiences of LGBTQ individuals on social media'. *Computers in Human Behavior*, 65: 635–642. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.06.009>.

Gale, P. (2004). The refugee crisis and fear: Populist politics and media discourse, *Journal of Sociology*, 40(4): pp. 321-340.

Ging D., Siapera E. (2019). Introduction. *Gender Hate Online. Understanding the New Anti-feminism*. Cham, Switzerland: Palgrave McMillan.

Haimson OL & Hoffmann AL (2016) 'Constructing and enforcing "authentic" identity online: Facebook, real names, and non-normative identities'. *First Monday*, 21(6). <https://doi.org/10.5210/fm.v21i6.6791>.

Hammack, P.L., & Cohler, B.J. (2009). *The story of sexual identity: Narrative perspectives on the gay and lesbian life course*. New York: Oxford University Press.

Hammack, P.L., & Cohler, B.J. (2011) Narrative, identity, and the politics of exclusion: Social change and the gay and lesbian life course. *Sexuality Research and Social Policy*, 8, 162-182. 164.

Hanckel B, Vivienne S, Byron P, Robards B & Churchill B (2019) “‘That’s not necessarily for them’”: LGBTIQ+ young people, social media platform affordances and identity curation’.

Jakubowicz A., Dunn K., Mason G., Paradies Y., Bliuc A. M., Bahfen N., Oboler A., Atie R., Connelly K. (2017). *Cyber Racism and Community Resilience: Strategies for combatting Online Race Hate*. Switzerland: Palgrave Macmillan.

Kirby E, Watson A, Churchill B, Robards B & LaRochelle L (2021) ‘Queering themap: stories of love, loss and (be)longing within a digital cartographic archive’. *Media, Culture & Society*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/0163443720986005>.

Madianou M & Miller D (2013) ‘Polymedia: towards a new theory of digital media in interpersonal communication’. *International Journal of Cultural Studies*, 16(2): 169–187. <https://doi.org/10.1177/1367877912452486>.

Marwick, AE & danah boyd (2011) ‘I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience’. *New Media & Society*, 13(1): 114–33. <https://doi.org/10.1177/1461444810365313>.

Media, Culture & Society, 41(8): 1261–1278. <https://doi.org/10.1177/0163443719846612>.

Miskolci J., Kovacova L., Rigova E. (2018). Countering Hate Speech on Facebook: The Case of the Roma Minority in Slovakia. *Social Science Computer Review*, XX(X), 1-19.

Mollen A. (2018). *Digital Spaces of Civic Communication. The Practices and Interfaces of Online Commenting*. Wiesbaden: Springer VS.

Mollen A. (2020). *Digital Spaces of Civic Communication*. Wiesbaden, Germany: Springer VS.

O’Neill MG (2014) ‘Transgender youth and YouTube videos: self-representation and five identifiable trans youth narratives’. In C Pullen (ed.). *Queer youth and media cultures*. Palgrave Macmillan: New York, NY.

Oksanen A., Hawdon J., Holkeri E., Nasi M., Rasanen P. (2014). Exposure to Online Hate among Young Social Media Users. *Soul of Society: A Focus on Lives of Children and Youth Sociological Studies of Children and Youth*, 18, 253-273.

Orne J (2011) ‘“You will always have to “out” yourself”: reconsidering coming out through strategic outness’. *Sexualities* 14(6): 681–703. <https://doi.org/10.1177/1363460711420462>.

Poulakidakos S., Veneti A. (2016). Political Communication and Twitter in Greece: Jumping on the bandwagon or an enhancement of the political dialogue? Στο Deželan T. and Vobic I. (επιμ.) (R)evolutionizing Political Communication through Social Media. Hershey PA: IGI Global, 119-146.

Robards BJ, Churchill B, Vivienne S, Hanckel B & Byron P (2018) ‘Twenty years of “cyberqueer”’: the enduring significance of the Internet for young LGBTIQ+ people’. In: P Aggleton, R Cover, D Leahy, D Marshall & ML Rasmussen (eds). Youth, sexuality and sexual citizenship. Routledge: Abingdon, Oxon.

Robards BJ, Churchill B, Vivienne S, Hanckel B & Byron P (2018) ‘Twenty years of “cyberqueer”’: the enduring significance of the Internet for young LGBTIQ+ people’. In: P Aggleton, R Cover, D Leahy, D Marshall & ML Rasmussen (eds). Youth, sexuality and sexual citizenship. Routledge: Abingdon, Oxon.

Schmidt S. J. (2001). Media societies: Fiction Machines. Στο Grant C.B., McLaughlin D. (επιμ.) Language – meaning – social construction. Interdisciplinary studies. New York: Rodopi.

Shepherd A & Hanckel B (2021) ‘Ontologies of transition(s) in healthcare practice: examining the lived experiences and representations of transgender adults transitioning in healthcare’. Health Sociology Review, 30(1): 41–57. [https:// doi.org/10.1080/14461242.2020.1854618](https://doi.org/10.1080/14461242.2020.1854618).

Taguieff, P. A. (1993). From Race to Culture: The New Right’s View of European Identity, Telos (98-99): pp. 99-125.

Talbot CV, Talbot A, Roe DJ & Briggs P (2020) ‘The management of LGBTQ+ identities on social media: a student perspective’. *New Media & Society*, 1-22. <https://doi.org/10.1177/1461444820981009>.

Terranova T. (2004). *Network Culture, Politics for the Information Age*. London: Pluto Press.

Vivienne S (2016) *Digital identity and everyday activism: sharing private stories with networked publics*. Palgrave Macmillan: Basingstoke, Hampshire.

Wiggins R. (2001). The effects of September 11th on the leading search engine. *First Monday*, 7(10).

Ελληνική Βιβλιογραφία

Παπαθανασίου, Ν., Χρηστίδη, Ε.Ο., (2020). Συμπερίληψη και Ανθεκτικότητα – Βασικές αρχές ψυχοκοινωνικής στήριξης σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης και χαρακτηριστικών φύλου. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Πλειός Γ. (2011). *Η Κοινωνία της Ενημέρωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Πουλακιδάκος Σ., Παπαθανασόπουλος Σ. (2020), *SOPHiSM: Μία απάντηση στη Ρητορική Μίσους στο Διαδίκτυο μέσα από την ενίσχυση της υψηλής ποιότητας επαγγελματικής δημοσιογραφίας και της δημοσιογραφίας των πολιτών*. Δημόσιο Έγγραφο, Αθήνα.

Ηλεκτρονικές πηγές

“ΛΟΑΤΚΙ – τι σημαίνει“, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.therapia.gr/loatki-ti-simainei/>, Αριστοτέλης Βαθής, Προσπελάστηκε στις 14/01/2023.

«Παραλήρημα Αμβρόσιου: όταν και όπου συναντάτε ομοφυλόφιλους, φτύστε τους!», TVXS, 9 Δεκεμβρίου 2015, Ηλεκτρονική διεύθυνση: https://tvxs.gr/news/ellada/paralirimaambrosioy-otan-kai-opoy-synantate-omofylofiloys-ftyste-toys_, Προσπελάστηκε στις 16/01/2023.

«Σε δίκη για υποκίνηση μίσους κατά των ομοφυλόφιλων ο Αμβρόσιος», News 247, 16 Νοεμβρίου 2017, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.news247.gr/koinonia/se-diki-gia-95-yrokisini-misoys-pararempetai-o-amvrosios-ton-minysan-enneaomofylofiloi.6525506.html>, Προσπελάστηκε στις 16/01/2023.

Blakemore M., Longhorn R. (2001). Communicating Information about the World Trade Center Disaster: Ripples, Reverberations, and Repercussions. First Monday, volume 6(12). Ηλεκτρονική διεύθυνση: https://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/907/816_, Προσπελάστηκε στις 15/11/2023.

ECRI General Policy Recommendation 15. European Commission against Racism and Intolerance- Council of Europe. European Commission document. Ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-ights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf_, Προσπελάστηκε στις 17/11/2023.

European Commission (2016). Autumn 2016 Standard Eurobarometer: Immigration and terrorism continue to be seen as the most important issues facing the EU. European Commission press release. Ηλεκτρονική διεύθυνση: http://europa.eu/rapid/pressrelease_IP-16-4493_en.htm_, Προσπελάστηκε στις 15/11/2023.

Gagliardone I., Danit G., Alves T., Martinez G. (2015). Countering online hate speech. Unesco Series on Internet Freedom. Ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf_, Προσπελάστηκε στις 17/11/2023.

Igla world «Maps- Sexual Orientation Laws» , Δεκέμβριος 2019, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://ilga.org/maps-sexual-orientation-laws>,

ILGA_World_map_sexual_orientation_laws_December2019.pdf, Προσπελάστηκε στις 15/01/2023.

The Effects of September 11 on the Leading Search Engine by Richard W. Wiggins, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://web.mit.edu/6.033/2002/wwwdocs/papers/9-11.html>,

Προσπελάστηκε στις 15/11/2023.

Social Policy – Κοινωνική Πολιτική & Κοινωνική Θεωρία, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://socialpolicy.gr/>, Προσπελάστηκε στις 15/01/2023.

Trans respect versus Transphobia, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://transrespect.org/>, Προσπελάστηκε στις 15/01/2023.

Βουλή των Ελλήνων, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.hellenicparliament.gr/el/>, Προσπελάστηκε στις 16/01/2023.

Διεθνής Αμνηστία, «Αναθεώρηση του συντάγματος: Για ένα κόσμο χωρίς διακρίσεις!», 27 Νοεμβρίου 2019, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.amnesty.gr/news/articles/article/22769/anatheorisi-toysyntagmatos-gia-enan-kosmo-horis-diakriseis>, Προσπελάστηκε στις 16/01/2023.

Διεθνής Αμνηστία, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.amnesty.gr/>, Προσπελάστηκε στις 15/01/2023.

Όσον αφορά το Pride, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://thessalonikipride.com.>, Προσπελάστηκε στις 15/01/2023.

Ο ελιγμός Μητσοτάκη με τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.news247.gr/politiki/o-eligmos-mitsotaki-me-ton-gamo-ton-omofilon-zevgarion/>, Προσπελάστηκε στις 29/02/2024.

Νομοσχέδιο για ομόφυλα ζευγάρια: 175 «ναι» με ρωγμές στα κόμματα, Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.kathimerini.gr/politics/562885840/nomoschedio-gia-omofyla-zevgaria-176-nai-me-rogmes-sta-kommata/>, Προσπελάστηκε στις 29/02/2024.